

Схвалено
розпорядженням голови
облдержадміністрації
від 28 листопада 2014 року
№ 612

Затверджено
рішенням обласної ради
від 18 грудня 2014 року
№ 1374

СТРАТЕГІЯ розвитку Рівненської області на період до 2020 року

ЗМІСТ

Перелік скорочень	4
ВСТУП	5
Мета та підстави розроблення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року	5
Підхід, методика та опис процесу розроблення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року	6
I. Загальна характеристика області	9
II. Природні ресурси Рівненської області	14
Земельні ресурси	14
Лісові ресурси	19
Водні ресурси	20
Мінерально-сировинні ресурси області	22
III. Демографічна ситуація та трудові ресурси	25
Демографічна ситуація	25
Демографічне навантаження	29
Економічно активне населення	31
IV. Інфраструктура Рівненської області	33
Транспортна інфраструктура	33
Телекомунікаційна інфраструктура	39
Інформаційні технології	40
Енергетика та енергозбереження	41
Житлово-комунальне господарство	42
Соціальна сфера	45
V. Господарський комплекс Рівненської області	55
Загальні показники розвитку економіки області	55
Промисловість	58
Сільське господарство	62
Інвестиційна та будівельна діяльність	66
Зовнішньоекономічна діяльність	71
Торгівля та ресторанне господарство, розвиток споживчого ринку	74
Розвиток малого та середнього підприємництва	76
VI. Фінансово-бюджетна сфера	78
Характеристика дохідної частини зведеного бюджету Рівненської області	78
Доходи місцевих бюджетів Рівненської області	80
Бюджет розвитку місцевих бюджетів	82
VII. Доходи і витрати населення	84
VIII. Екологічна ситуація в області та безпека життєдіяльності населення	89
Охорона довкілля	89
Природно-техногенна і екологічна безпека	94

IX. Аналіз сильних сторін, можливостей розвитку, слабких сторін та загроз розвитку Рівненської області (SWOT-аналіз)	96
SWOT-аналіз Рівненської області	96
SWOT-матриця Рівненської області	101
Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Рівненської області	103
X. Сценарії розвитку Рівненської області на період до 2020 року	106
XI. Стратегічне бачення розвитку Рівненської області	109
XII. Стратегічні та операційні цілі, завдання розвитку Рівненської області на період до 2020 року	110
Стратегічна ціль 1. Розвиток економічного потенціалу	111
Операційна ціль 1.1. Створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств	113
Операційна ціль 1.2. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	115
Операційна ціль 1.3. Розвиток внутрішнього туризму	117
Операційна ціль 1.4. Економічний розвиток північної частини Рівненщини	119
Стратегічна ціль 2. Розвиток сільських територій	121
Операційна ціль 2.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	122
Операційна ціль 2.2. Розвиток інфраструктури сільських територій та периферії навколо малих міст та селищ	124
Операційна ціль 2.3. Підтримка зайнятості сільського населення	126
Стратегічна ціль 3. Розвиток людського капіталу	128
Операційна ціль 3.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	129
Операційна ціль 3.2. Підвищення обізнаності та соціальної активності мешканців	131
Операційна ціль 3.3. Удосконалення управління регіональним розвитком	133
XIII. Впровадження, моніторинг та оцінка результативності реалізації Стратегії	135
XIV. Узгодженість Стратегії з програмними документами та основними аспектами розвитку області	137

Додаток 1. Перелік узгоджених з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року індикаторів, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2020 року

Додаток 2. Пріоритетні напрями розвитку Рівненської області на період до 2020 року, узгоджені з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року

Перелік скорочень

SWOT – аналіз сильних, слабких сторін, сприятливих можливостей і загроз.

ВВП – валовий внутрішній продукт.

ВДВ – валова додана вартість.

ВРП – валовий регіональний продукт.

ДСРР-2020 – Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року.

ЄС – Європейський Союз.

ІТ – інформаційні технології.

МСБ – малий та середній бізнес.

ТПВ – тверді побутові відходи.

ВСТУП

Мета та підстави розроблення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року

Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2020 року (далі – *Стратегія*) є головним плановим документом розвитку Рівненщини на довгострокову перспективу.

Стратегія розроблена на підставі Законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 року № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», від 27 серпня 2014 року № 404 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2015 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2016 і 2017 роки та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України», від 16 листопада 2011 року № 1186 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку», розпорядження голови облдержадміністрації від 16 квітня 2014 року № 117 «Про розроблення проекту Стратегії економічного та соціального розвитку Рівненської області на період до 2020 року», плану-графіка з розроблення проекту Стратегії, затвердженого першим заступником голови облдержадміністрації 18 квітня 2014 року, за методологічного супроводу Проекту Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні».

Необхідність підготовки Стратегії викликана:

наближенням до завершення терміну реалізації чинної Стратегії економічного та соціального розвитку Рівненської області на період до 2015 року (схвалена розпорядженням голови облдержадміністрації від 30 жовтня 2006 року № 489, затверджена рішенням обласної ради від 29 грудня 2006 року № 199) та середньострокового плану реалізації Стратегії економічного та соціального розвитку області на період до 2015 року «Західна брама» (схвалений розпорядженням голови облдержадміністрації від 08 квітня 2011 року № 165 та затверджений рішенням обласної ради від 23 грудня 2011 року № 494);

потребою у новому стратегічному документі, розробленому за європейськими стандартами, на період, що синхронізується із плановими та бюджетними циклами ЄС, з урахуванням впливу глобальних світових тенденцій просторового розвитку;

необхідністю підтримки та розвитку територіальних громад області, зокрема в контексті децентралізації системи державного управління.

Під час підготовки Стратегії використано матеріали структурних підрозділів облдержадміністрації, територіальних органів міністерств та інших

центральної влади, Інституту регіональних досліджень та Ради з вивчення продуктивних сил України Національної академії наук України, Схему планування території Рівненської області *(затверджено рішенням Рівненської обласної ради від 30 березня 2012 року № 598)*, результати досліджень ряду інших науково-дослідних і проектних установ.

Розроблення Стратегії, крім, власне, підготовки самого документа, стало важливим інструментом посилення партнерства між облдержадміністрацією, обласною радою, органами місцевого самоврядування, вищими навчальними закладами, а також широким колом організацій громадянського суспільства для того, щоб стратегічний документ став надбанням усіх зацікавлених сторін та, згодом, було забезпечено суспільну підтримку реалізації заходів та проектів (заходів) плану реалізації Стратегії.

Процес колективної роботи над Стратегією різних суб'єктів регіонального розвитку у рамках робочої групи дозволив залучити до розроблення десятки організацій та активних людей області, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ та громадських організацій.

У Стратегії ставиться амбітне та важливе завдання – перетворити Рівненщину в перехрестя реальних можливостей для реалізації всіх видів економічної діяльності та втілення найрізноманітніших і найсміливіших бізнес-ідей; територію унікальних природних ресурсів Полісся, де збережено історико-культурну спадщину та національні традиції українського народу; комфортний для проживання регіон, де створено рівні умови для всебічного та гармонійного розвитку людини.

Впровадження Стратегії впливатиме на поточне формування проектів регіонального розвитку, а також заходів у межах області на період до 2020 року. Ухвалення цієї Стратегії має стати основою для створення комплексної бази стратегічного планування в області, а саме уточнення регіональних програм, їх гармонізації з перспективами розвитку, визначеними Стратегією.

Підхід, методика та опис процесу розроблення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року

Стратегічне планування розвитку області – це системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу в регіоні, а також створення спільного бачення майбутнього розвитку, творчий процес визначення проблем та погодження реалістичних цілей, завдань і стратегій, здійснення яких вирішить ці проблеми. Стратегічне планування є також потужним інструментом об'єднання бізнесу та місцевої виконавчої влади для створення публічно-приватних партнерств, що має позитивний вплив на місцевий діловий клімат та конкурентне становище громади, а також на вирішення інших питань, пов'язаних з рівнем життя всіх громадян.

Строковість інструментів планування визначалася на основі поєднання довгострокового стратегічного плану та середньострокових циклів планування його реалізації. Визначені на основі цього підходу стратегічні цілі та заходи

мають характер довгострокових (на 7 років) напрямів розвитку, тоді як програми орієнтуються на реалізацію пріоритетних завдань (3 роки). Ці заходи, будучи ключовими елементами Стратегії, визначають сценарії та шляхи досягнення стратегічних цілей.

В основу підготовки Стратегії покладено такі принципи:

- партнерство;
- спільна участь представників влади та приватного сектору;
- життєздатність;
- інтеграція;
- інновація;
- ієрархія стратегічних планів;
- інституційна пам'ять;
- субсидіарність.

Етапи розроблення Стратегії:

1. Організація роботи з розроблення Стратегії

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 16 квітня 2014 року № 117 «Про розроблення проекту Стратегії економічного та соціального розвитку Рівненської області на період до 2020 року» визначено головного розробника проекту Стратегії (департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації) та утворено робочу групу з його розроблення.

Робоча група – колектив осіб, який створюється для роботи над стратегічним планом розвитку регіону. Саме на засіданнях робочої групи презентуються, обговорюються напрями роботи та ухвалюються відповідні рішення.

Першим заступником голови облдержадміністрації – заступником керівника робочої групи 18 квітня 2014 року затверджено план-графік з розроблення проекту Стратегії.

2. Здійснення соціально-економічного аналізу та SWOT-аналізу

Відправним пунктом процесу розроблення Стратегії є інвентаризація статистичних даних. Стратегічний аналіз передбачає оцінку структурних, політичних, економічних та соціальних умов. У цьому сенсі кількісно-емпіричний аспект має тісний зв'язок із якісними аспектами.

Соціально-економічний аналіз, порівняльні переваги, виклики та ризики, що враховують специфіку Рівненщини, є основою стратегічного планування, поєднуючи в собі потреби районів і шляхи розв'язання проблем.

Після аналізу ситуації було розпочато аналіз потенціалу регіону. В основу методики виконання цієї роботи було покладено SWOT-аналіз. На практиці робоча група визначала сильні сторони регіону, можливості розвитку, слабкі сторони та зовнішні загрози. Під час засідань проводився «мозковий штурм», зосереджений на визначенні синергетичної взаємодії чинників у рамках кожного з елементів SWOT-аналізу, що мав на меті визначення стратегічної орієнтації, порівняльних переваг і забезпечення можливості управління ризиком.

Виявлені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози формують чітке уявлення про поточну ситуацію, проблеми та потенціал розвитку регіону,

причому орієнтація Стратегії та основні елементи стратегічних цілей наприкінці цього етапу вже стають очевидними.

Результати виконання цього етапу є такими:

- 1) соціально-економічний аналіз Рівненської області;
- 2) SWOT-аналіз та SWOT-матриця;
- 3) порівняльні переваги регіону, виклики та ризики.

3. Визначення стратегічного бачення

Робочою групою визначено стратегічне бачення розвитку регіону - бажаного стану соціально-економічної системи у майбутньому, який може бути означений конкретною датою. Коректне формулювання бачення з точним зазначенням складових загальної мети розвитку є дуже важливим для успішного впровадження, подальшого моніторингу та оцінки виконання.

Стратегічне бачення відображає стан, якого буде досягнуто в результаті реалізації Стратегії.

4. Формування стратегічних та операційних цілей із відповідними заходами

Стратегічні цілі було визначено в загальних рисах на сім років. Цей строк було визначено для того, щоб створити стратегічну платформу для циклів реалізації тривалістю по три роки кожний та для уникнення необхідності повторення процесу розроблення стратегії в проміжний період і перевірки життєздатності планів у довгостроковій перспективі. Стратегічні цілі було визначено на основі порівняльних переваг регіону з урахуванням викликів, а також можливих перешкод і ризиків на шляху розвитку.

Операційні цілі визначено як віхи на шляху досягнення стратегічних цілей, які передбачають реалізацію необхідних заходів. Ці заходи було визначено з метою досягнення відповідних стратегічних цілей, які часто були поєднанням регіональних заходів (проектів розвитку) та реформ, що створюють базу для подальшої розбудови потенціалу області.

На цьому етапі також розпочинається процес розроблення плану реалізації Стратегії, який формується на основі визначених у Стратегії стратегічних і операційних цілей. Робочі підгрупи узгоджують конкретні заходи, яких необхідно вжити для досягнення загальних і конкретних цілей. Завдання передбачають визначення відповідальних за їх виконання, встановлення термінів виконання та визначення необхідних ресурсів.

5. Громадське обговорення, схвалення та затвердження Стратегії

Матеріали до Стратегії (окремі розділи, описово-аналітична частина, SWOT-аналіз та SWOT-матриця, порівняльні переваги регіону, виклики та ризики, стратегічне бачення, цілі та завдання розвитку області), а також проект Стратегії представлялися громадськості на засіданнях робочої групи та розміщувалися на офіційному веб-сайті Рівненської обласної державної адміністрації.

Облдержадміністрацією протягом жовтня 2014 року проведено громадське обговорення проекту Стратегії. Після доопрацювання цей документ в установленому порядку схвалюється розпорядженням голови облдержадміністрації та подається обласній раді на розгляд і затвердження.

I. Загальна характеристика Рівненської області

Рівненська область як адміністративно-територіальна одиниця у складі України утворена 4 грудня 1939 року. Область розташована на північному заході України у межах Західно - Поліського регіону, охоплює східні частини Волинського Полісся, Волинської височини та малого Полісся і західну окраїну Центрального (Житомирського) Полісся. Межує з Волинською, Житомирською, Хмельницькою, Тернопільською, Львівською областями, Республікою Білорусь.

За характером рельєфу поділяється на дві частини: північно-західну в межах Поліської низовини і південну, підвищену, що займає північну окраїну Волинсько-Подільської височини.

Область має вигідне територіально-географічне розташування із значним транзитним потенціалом. Територією області проходить державний кордон з Білоруссю протяжністю 234 кілометри. На кордоні розташовані три міжнародні пункти пропуску.

Територію області перетинають транспортні коридори: Критський транспортний коридор № 3 (Краківець – Львів – Рівне – Житомир – Київ), Критський транспортний коридор № 5 (Косини – Чоп – Стрий – Львів – Рівне – Сарни – Мінськ), Європа – Азія (Краківець – Львів – Рівне – Житомир – Київ – Полтава – Харків – Дебальцеве – Ізварине) та Балтійське море – Чорне море (Ягодин – Ковель – Луцьк – Тернопіль – Хмельницький – Вінниця – Умань – порти Чорного моря).

Площа лісів становить 803,8 тис. гектарів, лісистість – 40,1 відсотка.

Природно-заповідний фонд нараховує 310 об'єктів загальною площею 181,5 тис. гектарів, що становить 9,1 відсотка території області.

Розвідано понад 350 родовищ різноманітних **корисних копалин**.

Територія області – 20,1 тис. кв. кілометрів (3,3 відсотка території України) простягається із заходу на схід на 130 кілометрів, з півночі на південь – на 210 кілометрів.

За адміністративно-територіальним поділом область включає 16 районів, 4 міста обласного (Рівне, Дубно, Кузнецовськ, Острог), 7 - районного значення, 16 селищ міського типу, 1000 сільських населених пунктів. Обласний центр – місто Рівне з чисельністю населення 249,9 тис. осіб.

Населення області станом на 1 січня 2014 року становило 1158,8 тис. осіб (2,6 відсотка населення України), у тому числі 47,8 відсотка – міського та 52,2 відсотка сільського населення. Щільність населення – 58 осіб на 1 кв. кілометр.

В усіх сферах економічної діяльності зайнято 492,5 тис. осіб, у тому числі у промисловості – 63,8 тис. осіб, сільському господарстві – 91,7 тис. осіб, в інших галузях – 337 тис. осіб.

Загальна чисельність пенсіонерів області станом на 01.01.2014 становила 311,6 тис. осіб.

Провідне місце в економіці області займають **промисловість та сільське господарство**.

У **промисловому комплексі** області працює 322 великих та середніх промислових підприємства різної форми власності, а також понад 1,5 тис. малих промислових підприємств.

Провідні галузі промисловості області – виробництво та постачання електроенергії та газу; хімічна промисловість; виробництво будматеріалів і скловиробів; харчова промисловість; виготовлення виробів з деревини; машинобудування.

Частка Рівненської області в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні становить 1,3 відсотка.

Промисловість області спеціалізується, переважно, на виробництві електроенергії, мінеральних добрив, скловиробів, деревостружкових плит, фанери, цементу, будівельних матеріалів, силових вимикачів, нетканих матеріалів, кондитерських виробів.

В області функціонують три електростанції: ВП «Рівненська АЕС», дві міні-ГЕС в смт Млинів та с. Хрінники.

Основними напрямками розвитку **сільського господарства** є вирощування картоплі, цукрових буряків, зернових та зернобобових культур, овочів, виробництво продукції тваринництва.

В структурі валової продукції сільського господарства (за всіма категоріями господарств) галузь тваринництва становить 35,7 відсотка, рослинництва – 64,3 відсотка.

Загальна площа сільськогосподарських угідь становить 929,7 тис. гектарів, у тому числі орних земель – 658 тис. гектарів.

Транспортне обслуговування господарського комплексу і населення області здійснюється трьома видами транспорту – залізничним, автомобільним і повітряним.

Вузлові станції Рівне, Здолбунів і Сарни обслуговують численні залізничні магістралі, що перетинають територію області. Експлуатаційна довжина залізничних колій в межах області становить 351,3 кілометра, протяжність автомобільних шляхів загального користування – 5126,6 кілометра.

Рівненський аеропорт має статус міжнародного, може приймати літаки всіх типів, входить до переліку пунктів пропуску на митному кордоні підакцизних товарів.

У сфері торговельного обслуговування населення мережа підприємств торгівлі та ресторанного господарства області становить 8,8 тис. підприємств різних форм власності. Функціонує 64 ринки на 20,2 тис. робочих місць.

Підприємницькою діяльністю в області займаються близько 5 тис. підприємств (з них понад 4,6 тисячі, або 93,5 відсотка – малі), а також 45 тис. фізичних осіб - підприємців.

У сфері малого бізнесу регіону працює понад 120 тис. осіб (з урахуванням фермерських господарств), тобто більше 25 відсотків зайнятих у господарському комплексі, соціальній та гуманітарній сферах Рівненщини.

Крім того, в області налічується 315 середніх підприємств. У сфері середнього бізнесу працює 52,9 тис. працівників.

Зовнішньоторговельні операції область здійснює з партнерами 104 країн світу. Основними економічними партнерами області є Російська Федерація, Польща, Італія, Німеччина, Угорщина, Малайзія, Румунія, Кенія, Білорусь, США та Китай.

Банківську систему представляють управління Національного банку України в Рівненській області, 5 балансових банківських установ та 362 безбалансові відділення 52-х комерційних банків.

У **системі освіти** області функціонують 35 вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, у тому числі 5 університетів (Національний університет водного господарства та природокористування, Національний університет «Острозька академія», Рівненський державний гуманітарний університет, Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету), 8 відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів та 22 вищі навчальні заклади I – II рівнів акредитації, 19 професійно-технічних навчальних закладів, 677 загальноосвітніх навчальних закладів, 19 інтернатних установ, 495 дитячих дошкільних закладів.

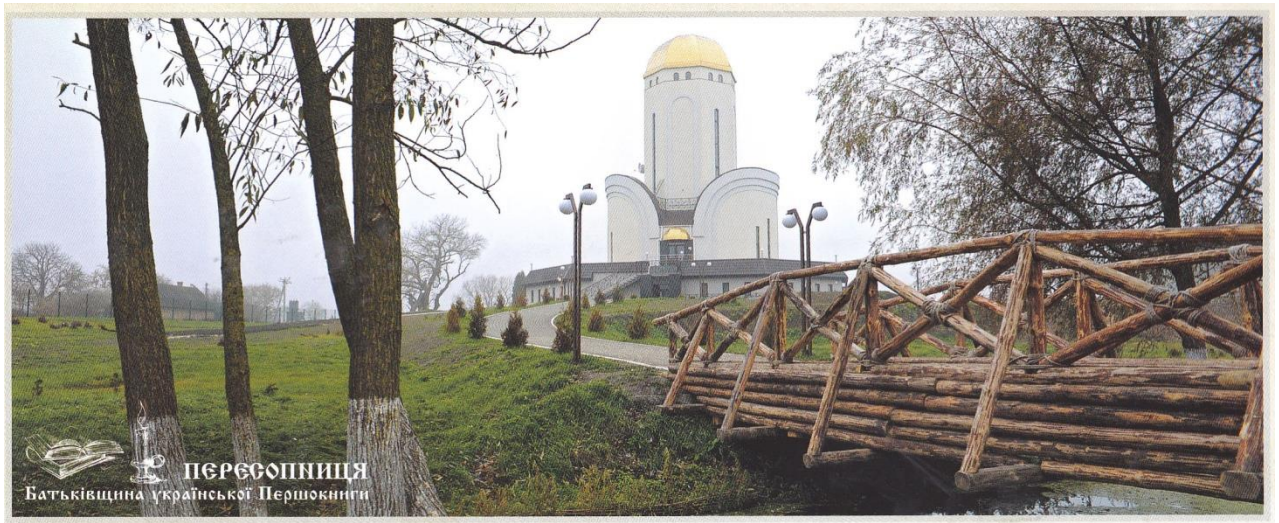

У галузі **охорони здоров'я**: в області функціонують 90 закладів охорони здоров'я (з них 46 стаціонарних), 18 центрів первинної медичної допомоги (до яких входять 623 фельдшерсько-акушерські пункти та 156 сільських лікарських амбулаторій загальної практики/сімейної медицини), 11 лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, обласний центр невідкладних станів та медицини катастроф (до якого входять 3 станції, 17 підстанцій та 22 пункти постійного базування), 3 санаторії та 11 інших медичних закладів.

Мережа **культурно-освітніх установ** становить: 2 обласних театри – академічний український музично-драматичний та ляльковий, обласна філармонія, 575 публічних і публічно-шкільних бібліотек, 673 клуби і будинки культури, 11 державних музеїв і 2 історико-культурні заповідники, в яких зберігається більше 260 тис. експонатів державної частини музейного фонду України, 34 школи естетичного виховання, обласний центр народної творчості, парк культури і відпочинку та зоопарк.

На державному обліку перебуває 3258 пам'яток культурної спадщини, з них 325 пам'яток архітектури, 1760 пам'яток історії, 84 пам'ятки монументального мистецтва, 1088 пам'яток археології.

На теренах області розміщено 8 замків – пам'яток архітектури національного значення.

У системі **соціального захисту населення** області функціонує 21 територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг), 23 відділення соціальної допомоги вдома, 15 відділень соціально-побутової адаптації, 10 відділень соціально-медичних послуг, 11 стаціонарних відділень для тимчасового та постійного проживання на 278 ліжко-місць, 18 відділень організації надання адресної натуральної та грошової допомоги, 7 інтернатних установ, у яких на повному державному утриманні проживає 1052 особи.

Рівненщина має значний **рекреаційний потенціал**: 171 річка загальною довжиною 4,5 тис. кілометрів (найбільші - Прип'ять, Стир, Горинь, Іква, Льва, Случ, Устя), 130 озер (найбільші - Нобель, Біле, Острівське), 12 водосховищ, 1549 ставків, 310 природно-заповідних об'єктів.

В області функціонує 30 санаторно-оздоровчих закладів та 55 готелів і мотелів.

II. Природні ресурси Рівненської області

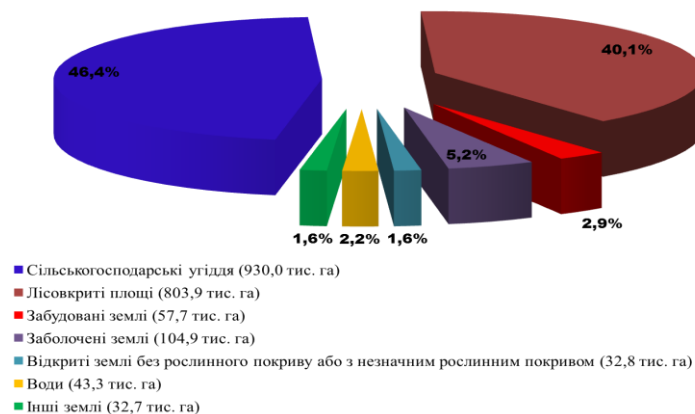
Рівненщина розташована на північному заході України у межах Західно-Поліського регіону, охоплює східні частини Волинського Полісся, Волинської височини та Малого Полісся і західну окраїну Центрального (Житомирського) Полісся.

Характерною ознакою географічного положення області є загальна рівнинність її поверхні при незначному нахилі території з півдня на північ, що позначилося на спрямуванні головних водних артерій, створенні сприятливих умов для формування широких заболочених просторів і відобразилося на характері розселення та веденні господарства.

Земельні ресурси

Територія області становить 2005,1 тис. гектарів, з них: сільськогосподарські угіддя – 930 тис. гектарів (46,4 відсотка), ліси та лісовкриті площі – 803,9 тис. гектарів (40,1 відсотка), під водою – 43,3 тис. гектарів (2,2 відсотка), відкриті заболочені землі – 104,9 тис. гектарів (5,2 відсотка), забудовані землі – 58 тис. гектарів (2,9 відсотка), інші землі – 32,6 тис. гектарів (1,6 відсотка).

**Структура земельного фонду
Рівненської області**

Для сільськогосподарських угідь Рівненської області характерна велика строкатість ґрунтового покриву. Це пояснюється її географічним розташуванням на території трьох природних зон – Лісостепу, Полісся та Малого Полісся.

В північній частині області найпоширенішими є ґрунти дерново-підзолистого типу ґрунтоутворення різного ступеня оглеєності, які мають низьку природну родючість.

Ґрунти південної частини області представлені в основному сірими лісовими опідзоленими та чорноземами малогумусними зі слідами опідзолення.

Територія, що лежить між Рівненсько-Волинською та Кам'янець-Подільською височинами, яка охоплює Радивилівський район, південну частину Здолбунівського, Дубенського, Острозького районів, характеризується ґрунтами на продуктах вивітрювання карбонатних порід.

Слід також відмітити, що в зоні Лісостепу мають місце ерозійні процеси та формування еродованих ґрунтів. Еродовані ґрунти, в результаті їхнього використання, серед орних земель мають гірші фізико-хімічні показники від ґрунтів, що залягають на вирівняних площах.

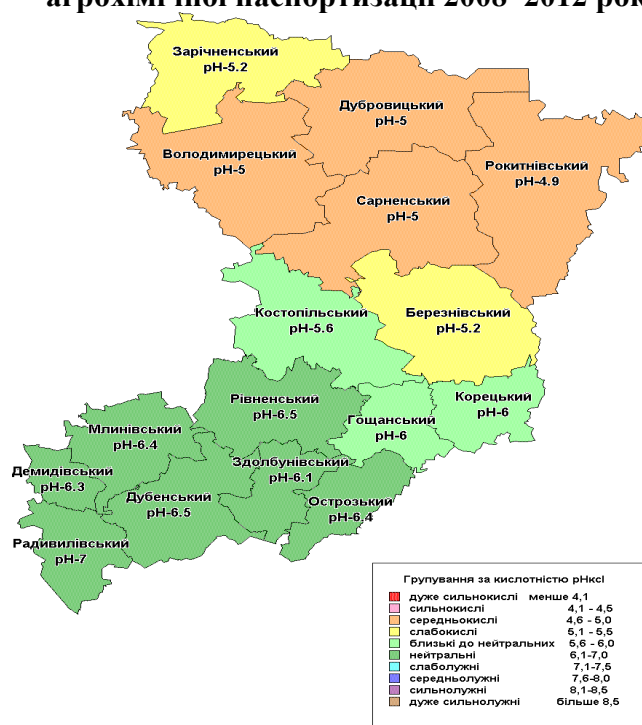
Інтегральним показником, який визначає стан природної родючості ґрунту, є *рівень гумусу у ґрунті*. Ґрунти з низьким (менше 2 відсотків) вмістом гумусу поширені в усіх ґрунтово-кліматичних зонах і займають 49,3 відсотка території області. Найменше таких ґрунтів у зоні Лісостепу (близько 45 відсотків), найбільше – у зоні Полісся (58,2 відсотка).

У районах зони Полісся низький вміст гумусу характерний для понад 60 відсотків обстежених площ, зокрема середньозважений показник вмісту гумусу у Дубровицькому районі становить 2,11 відсотка, Костопільському – 2,02 відсотка, Володимирецькому – 2 відсотки. Ґрунти із середнім вмістом гумусу (2,1–3 відсотки) займають 29,2 відсотка території з коливанням по районах від 21,9 відсотка до 40,8 відсотка.

У районах зони Лісостепу низький вміст гумусу характерний для Рівненського (53 відсотки), Дубенського (51,9 відсотка), Здолбунівського (50,5 відсотка), Корецького (48,5 відсотка) районів, де середньозважений показник коливається в межах 2,05 – 2,23 відсотка. Ґрунти з середнім вмістом гумусу займають 45 відсотків площ.

Однією з важливих характеристик, яка обумовлює родючість, є *реакція ґрунтового розчину*. За силою своєї дії на ріст і розвиток рослин, реакція ґрунтового розчину в більшості випадків виступає як головний фактор, що лімітує врожай. Середньозважений показник кислотності pH_{kcl} у поліських районах коливається від 4,87 до 5,19 одиниці, у лісостепових – від 5,98 до 7,03 одиниці.

Картограма кислотності ґрунтів орних земель області за даними агрохімічної паспортизації 2008–2012 років

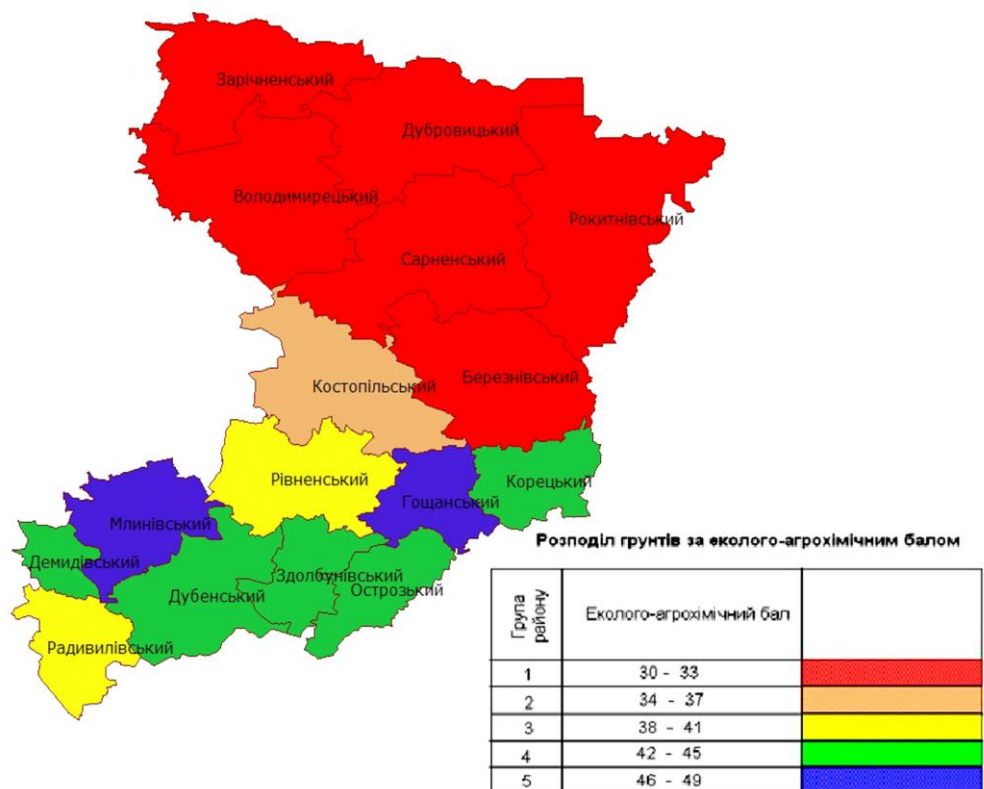
За результатами агрохімічної паспортизації 2008–2012 років у зоні Полісся зосереджено 72,9 відсотка кислих з реакцією ґрунтового розчину ($pH < 5,5$) орних земель.

Найбільші площі кислих ґрунтів у зоні Полісся зосереджені у Володимирецькому, Рокитнівському районах – 82,6 відсотка, 79,6 відсотка, а найменші – в Костопільському районі – 51,9 відсотка.

Серед районів Лісостепу найбільше кислих ґрунтів сконцентровано у Корецькому, Гощанському, Здолбунівському районах – 32,3; 29,5; 25,2 відсотка, найменше – у Радивилівському та Млинівському районах – 7,2; 11,8 відсотка відповідно.

На підставі матеріалів агрохімічної паспортизації проведено якісну оцінку (бонітування) еколого-агрохімічного стану сільськогосподарських земель області в балах за їх агрохімічними властивостями відносно еталонних величин. З урахуванням поправок еколого-агрохімічна оцінка ґрунтів зони Полісся становить 32 бали, а зони Лісостепу – 44 бали (*довідково: ґрунти з балом від 30 до 40 оцінюються як низької якості, а від 43 до 49 – середньої якості*).

Картосхема еколого-агрохімічної оцінки ґрунтів орних земель Рівненської області

За якісною оцінкою обстежені ґрунти в розрізі районів зони Полісся мають еколого-агрохімічний бал від 30 до 34, а зони Лісостепу – 38 – 49. Найвищий бал у зоні Полісся зафіксовано у Костопільському районі – 34, найнижчий – у Дубровицькому та Рокитнівському районах – 30 балів.

У зоні Лісостепу найвищий еколого-агрохімічний бал у Гощанському та Млинівському районах – 49, 48, найнижчий – у Радивилівському та Рівненському районах – 38, 40 балів.

В області проведено нормативно-грошову оцінку земель в усіх 1027 населених пунктах. У 881 з них (86 відсотків загальної кількості) проведено повторну нормативну грошову оцінку земель загальною площею 200 тис. гектарів, вартість робіт — понад 4,4 млн. гривень.

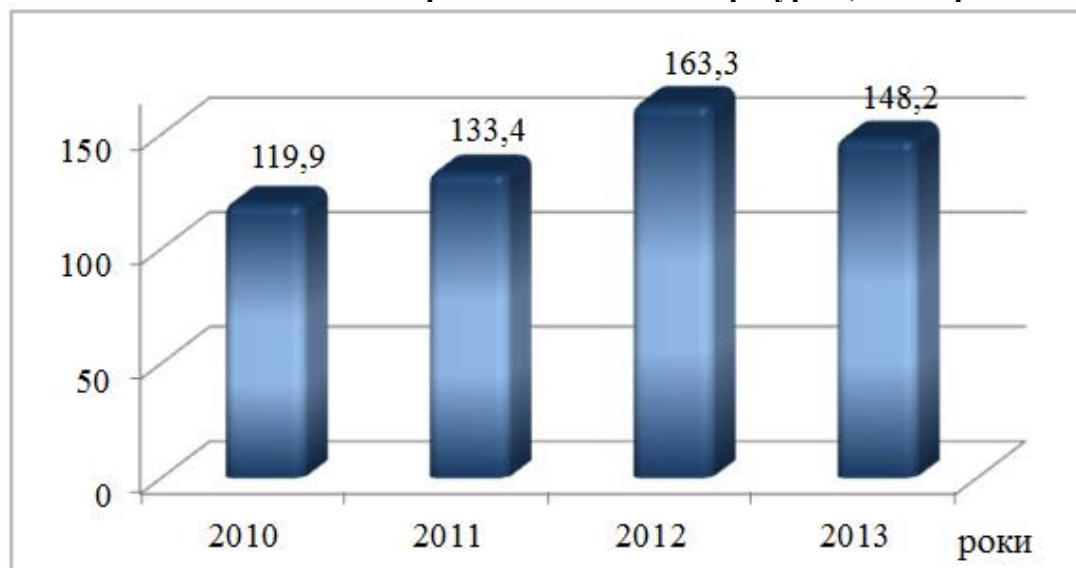
Грошова оцінка ріллі у Рівненській області у 2014 році, тис. гривень

Проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів у 2010 – 2012 роках сприяло збільшенню надходжень коштів до місцевих бюджетів від плати за землю. Зокрема, якщо у 2010 році надійшло 104,07 млн. гривень, то у 2011 році – 111,68 млн. гривень, у 2012 році – 141,23 млн. гривень.

Від використання земель у 2013 році до державного та місцевих бюджетів надійшло 148,2 млн. гривень (у 2012 році – 163,3 млн. гривень).

Надійшло коштів від використання земельних ресурсів, млн. гривень

У структурі зазначених надходжень від продажу земель отримано 15,1 млн. гривень (10 відсотків), від сплати земельного податку – 46,1 млн. гривень (31 відсоток), від орендної плати за користування земельними ділянками – 84,4 млн. гривень (57 відсотків) та від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва – 2,7 млн. гривень (2 відсотки).

Новоствореними агроформуваннями, які використовують землі сільськогосподарського призначення на орендних умовах, у 2014 році укладено 91,4 тисячі договорів оренди земельних часток (паїв), що становить 36 відсотків загальної їх площі. За користування земельними паями нарахована орендна плата в сумі 167,6 млн. гривень.

Висновки

Наявність малородючих ґрунтів у північній частині області та значної кількості непродуктивних угідь.

Відносно низький (порівняно з областями центральної та південної України) рівень забезпеченості сільськогосподарськими угіддями в розрахунку на одного жителя.

Незважаючи на найширше застосування способів оптимізації біологічної активності ґрунтів та відтворення їхньої родючості, у сільському господарстві і надалі застосовуватимуться мінеральні добрива.

Використання місцевих вапнякових добрив дасть можливість значно зменшити вартість робіт з вапнування кислих ґрунтів.

Лісові ресурси

Лісовий фонд області становить 803,9 тис. гектарів або 40,1 відсотка території області, що у 2,4 раза вище середнього показника по Україні (16,5 відсотка).

Лісові масиви на території області розташовані нерівномірно і знаходяться в основному в північних районах. Тому лісистість в різних районах області коливається від 5,7 відсотка в Гощанському районі до 57,2 відсотка – у Рокитнівському районі.

Лісистість Рівненської області в розрізі районів, відсотків

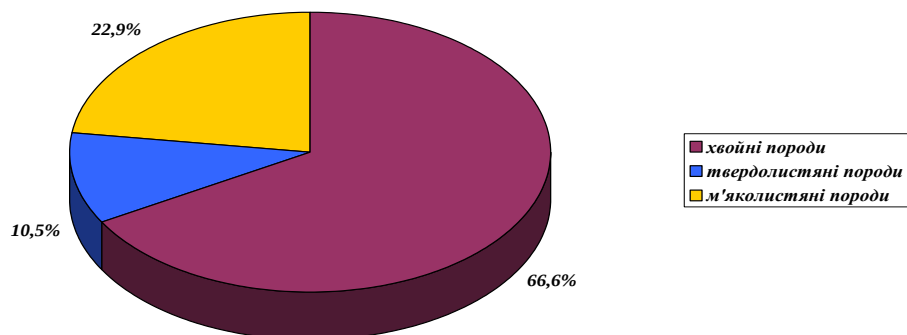

Середня забезпеченість лісом одного жителя області становить 0,89 гектара (для порівняння: у Німеччині – 0,12 гектара, Франції – 0,2 гектара, Італії – 0,12 гектара, Великобританії – 0,03 гектара).

Середній вік дерев у лісах Рівненщини – 52 роки.

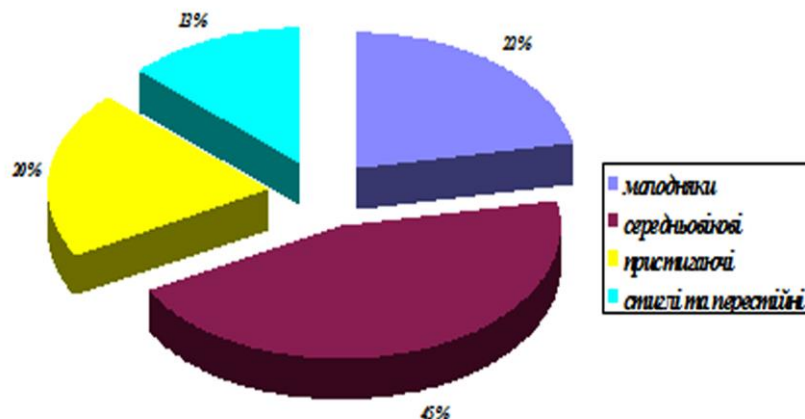
Загальний запас деревостанів – 137,5 млн. куб. метрів, у тому числі хвойних лісових насаджень – 85,8 млн. куб. метрів.

Структура насаджень Рівненської області

Ліси області поділяються на чотири категорії захисності: природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – 78,3 тис. гектарів, рекреаційно-оздоровчі – 66,9 тис. гектарів, захисні – 53,6 тис. гектарів, експлуатаційні – 598,5 тис. гектарів.

Вікова структура насаджень Рівненської області

Пріоритетним напрямом у веденні лісового господарства області є розширене відтворення та збереження лісів Рівненщини.

Щорічний обсяг лісовідновних робіт в області становить понад 5 тис. гектарів. Збільшуються обсяги випуску та реалізації продукції. Збільшення обсягів реалізації продукції досягнуто як за рахунок нарощування обсягів заготівлі деревини, так і за рахунок раціональної розробки і використання лісових ресурсів.

В області вживаються заходи щодо підвищення продуктивності лісів та оптимізації породного складу (за породами і віком). Забезпечується збільшення площі лісів за рахунок:

заліснення ярів, пісків та інших земель, не придатних для сільськогосподарського виробництва;

створення лісових насаджень з високою біологічною стійкістю та генетико-селекційною основою.

Водні ресурси

Рівненська область багата водними ресурсами. Загальний об'єм поверхневих водних ресурсів у середньоводний рік становить 7 куб. кілометрів, які формуються за рахунок притоку транзитних річкових вод із суміжних областей (4,7 куб. кілометрів) і річкового стоку місцевого формування (2,3 куб. кілометрів).

Показники забезпеченості водними ресурсами в розрахунку на 1 кв. кілометр та на одного жителя області вищі від середніх по Україні відповідно у 1,3 та 1,9 рази.

На території області протікає 171 річка (довжиною понад 10 кілометрів), загальна довжина яких 4459 кілометрів, з них одна велика – Прип'ять, шість середніх (Стир, Іква, Горинь, Случ, Ствига, Льва) та 164 малі річки.

На території області протікають 18 річок міжобласного та міждержавного значення, всі річки належать до басейну правої притоки Дніпра – Прип'яті.

В області нараховується 130 озер, загальна площа яких становить 33,3 кв. кілометра, сумарний об'єм води – майже 108 млн. куб. метрів. Серед найбільших озер області – Нобель (4,99 кв. кілометра), Біле (4,53 кв. кілометра), Острівське (1,12 кв. кілометра).

Розміщено 12 водосховищ загальною площею 3,03 тис. гектарів, сумарним об'ємом води 52,4 млн. куб. метрів. Найбільші водосховища – Хрінницьке (на річці Стир) і Млинівське (на річці Іква). На території області знаходиться 1549 ставків, які займають площу 8,5 тис. гектарів і акумулюють 91 млн. куб. метрів води. Понад тисячу водойм передано на умовах оренди для рибогосподарських потреб.

Забір води в області в розрізі галузей економіки (млн. куб. метрів)

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Промисловість	78,7	81,1	77,8	69,8
Сільське господарство	84,1	92,5	100,8	102,9
Комунальне господарство	26,9	26,2	26,4	25,6
Інші галузі	1,5	2,2	2,1	2,3
Всього	191,2	202,0	207,1	200,6

За обсягами забору води у 2013 році Рівненська область посідає 16 місце в Україні, випереджаючи Чернігівську, Вінницьку, Хмельницьку, Сумську, Тернопільську, Чернівецьку, Волинську, Закарпатську та Івано-Франківську області.

Рівненська область одна з небагатьох в Україні, яка для питних потреб використовує лише підземні води. Прогнозні запаси підземних вод становлять 1314,9 млн. куб. метрів на рік.

Фактичне використання води в розрізі галузей економіки (млн. куб. метрів)

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Промисловість	68,1	70,8	68,0	59,8
Сільське господарство	67,0	72,2	79,8	81,1
Комунальне господарство	22,7	21,7	21,8	21,0
Інші галузі	1,2	2,6	2,3	2,4
Всього	159,0	167,3	171,9	164,3

Використання свіжої води в області зменшилося з 171,9 млн. куб. метрів у 2012 році до 164,3 млн. куб. метрів у 2013 році, або на 7,6 млн. куб. метрів.

Найбільшими споживачами водних ресурсів у Рівненській області є промисловість, ставково-рибне і житлово-комунальне господарство (відповідно 50,3 відсотка, 48,3 відсотка і 14,2 відсотка загального обсягу водоспоживання).

За обсягами використання води область посідає 13 місце, випереджаючи всі західні області України.

Висновки

Водний потенціал області дозволяє забезпечувати водними ресурсами всі галузі економіки регіону, у яких в процесі виробництва використовуються поверхневі і підземні води; стимулює подальший розвиток рибогосподарських підприємств, туристично-рекреаційної сфери.

В області є значні перспективи розширення використання підземних вод.

Мінерально-сировинні ресурси області

В надрах області обліковується 356 родовищ різноманітних корисних копалин, які представлені 18 видами. З них 115 експлуатуються.

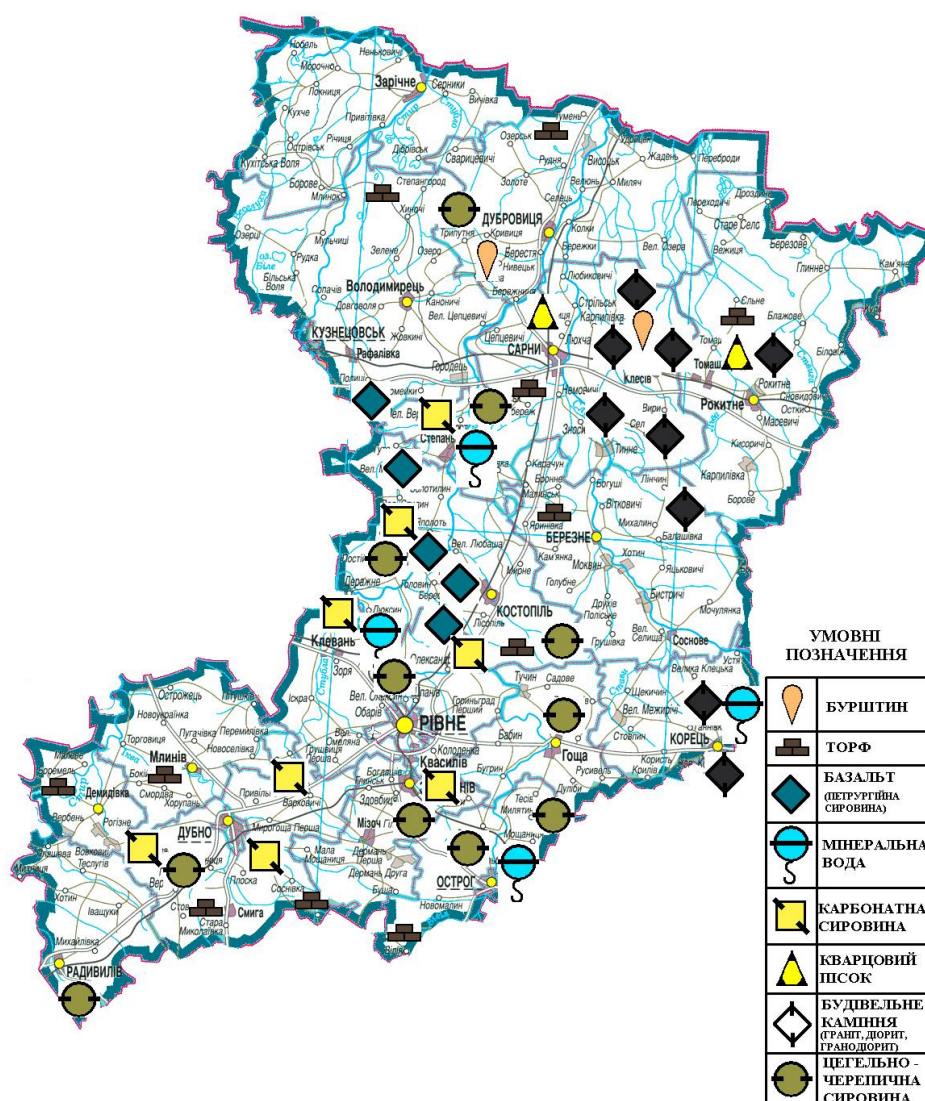
За останні п'ять років в області розвідано шість нових родовищ будівельного каменю, сім – піску та одне родовище бурштину («Володимирець Східний»).

Мінерально-сировинні ресурси Рівненської області станом на 01.01.2014

№	Види корисних копалин	Кількість родовищ		Одиниця виміру	Запаси
		розвідано в межах області	у тому числі освоєно промисло-вістю		
1.	Торф	125	12	тис. тонн	135891
2.	Агрохімічна сировина (фосфорити)	1	1	тис. тонн	3536
3.	Карбонатна сировина для ґрунтів	2	1	тис. тонн	2140
4.	Польовий шпат	3	1	тис. тонн	342
5.	Каолін	2	1	тис. тонн	3865
6.	Цементна сировина	2	1	тис. тонн	392538
7.	Скляна сировина	2	1	тис. тонн	2904
8.	Крейда будівельна	5	3	тис. м ³	31443
9.	Камінь лицевальний	7	5	тис. м ³	10868
10.	Камінь будівельний	43	35	тис. м ³	661709
11.	Пісок будівельний	27	13	тис. м ³	66579
12.	Цегельна сировина	51	12	тис. м ³	47835
13.	Сировина для мінеральної вати	4	2	тис. тонн	428172
14.	Бурштин	3	2	тонн	128
15.	Мінеральні води	6	4	м ³ /добу	1736
16.	Прісні води	36	21	тис. м ³ /добу	429
17.	Сапропель	37	-	тис. тонн	7655
	Разом:	356	115		

Рівненщина - єдина область в Україні, яка має три розвідані родовища *бурштину*: Клесівське в Сарненському, Вільне у Дубровицькому та «Володимирець Східний» у Володимирецькому районах, запаси яких становлять понад 128 тонн. Два з них експлуатуються: Клесівське родовище (ділянка «Пугач») розробляється державним підприємством «Бурштин України», «Володимирець Східний» – ТОВ «Центр «Сонячне ремесло». Офіційний видобуток бурштину за минулий рік становив 4,5 тонни.

Основні родовища корисних копалин Рівненської області

Потенційні запаси бурштину в області значно більші. За результатами пошуково-оцінювальних робіт прогнозовані ресурси бурштину в Дубровицькому, Сарненському та Володимирецькому районах становлять більше 1400 тонн.

На Рівненщині розташовані унікальні родовища **базальтів**, які за своїми фізико-механічними та хімічними властивостями придатні для виробництва було-щебеневої продукції, архітектурно-будівельних виробів, базальтового волокна і мінеральної вати.

Сировина родовищ області використовується для виробництва базальтового штапельного волокна і виготовлення на його основі широкого асортименту ефективних теплоізоляційних виробів майже на 20 підприємствах України та країн СНД. Проте, розвиток такого виробництва в області недостатній.

ПАТ «Рокитнівський скляний завод» експлуатує родовище скляних пісків, розвідане у Рокитнівському районі.

При проведенні подальших геологорозвідувальних робіт ресурси сировини для виробництва скла можуть бути подвоєні за рахунок виявлення нових перспективних родовищ.

У Рівненській області добре розвинена сировинна база **будівельних матеріалів**. На її території налічується 139 родовищ, з яких розробляються 69.

В області працює один із найпотужніших в Україні цементних заводів – ПАТ «Волинь-Цемент», який виробляє близько 10 відсотків загальноукраїнських обсягів цементу.

За останні роки видобуток будівельного каменю на Рівненщині збільшився на один млн. куб. метрів, піску - у два рази.

Розвідані запаси будівельної сировини забезпечують подальший розвиток виробництва буто-щебеневої продукції, лицювальних плит, цементу, вапна, цегли силікатної і керамічної, будівельних розчинів тощо.

Висновки

Недостатні інвестиційні вкладення в розвиток гірничодобувних і переробних підприємств, розвідку та освоєння нових родовищ корисних копалин.

Недостатнє фінансування прикладних наукових досліджень, спрямованих на вивчення мінеральних ресурсів Рівненщини.

Невідновлюваність природних мінеральних ресурсів, що визначає необхідність їх раціонального та ощадливого використання, зокрема бурштину та базальтів стовпчастої структури.

III. Демографічна ситуація та трудові ресурси

Демографічна ситуація

У 1996 – 2009 роках в області спостерігалась тенденція до зменшення чисельності населення за рахунок скорочення народжуваності та значних міграційних процесів. За цей період кількість міського населення зменшилася на 18,4 тис. осіб або на 3,3 відсотка, сільського – на 23,9 тис. осіб або 3,8 відсотка.

З 2010 року в області починається поступове зростання чисельності наявного населення, яке інтенсивніше відбувається в міських поселеннях, ніж у сільській місцевості. Природний приріст населення в цілому по області спостерігається з 2008 року.

При цьому, до 2008 року чисельність населення області зменшувалась за рахунок як природного скорочення, так і від'ємного сальдо міграції, при цьому, міграційне скорочення значно перевищувало природне скорочення населення.

Виїзд жителів за межі області був вирішальним фактором у зменшенні населення до 2007 року. В подальшому, під впливом позитивних змін соціально-економічного розвитку області, в регіоні відбувалось зменшення міграційного руху. В цілому за 2005 - 2013 роки міграційні відтоки населення становили 14,7 тис. осіб.

Станом на 1 січня 2014 року в області проживало 1158,8 тис. осіб, у тому числі у міських поселеннях 553,6 тис. осіб і сільській місцевості – 605,2 тис. осіб.

За 2013 рік кількість населення в цілому по області збільшилась на 2 тис. осіб або на 0,2 відсотка. За чисельністю населення область займає 19 місце в Україні.

Питома вага населення області у загальній чисельності населення України становить 2,6 відсотка, в тому числі міського – 1,8 відсотка, сільського – 4,3 відсотка.

Зростання кількості жителів області у 2013 році відбулося внаслідок природного приросту на 2,9 тис. осіб. Крім Рівненщини, за 2013 рік природний приріст населення відслідковувався у м. Київ, Волинській та Закарпатській областях.

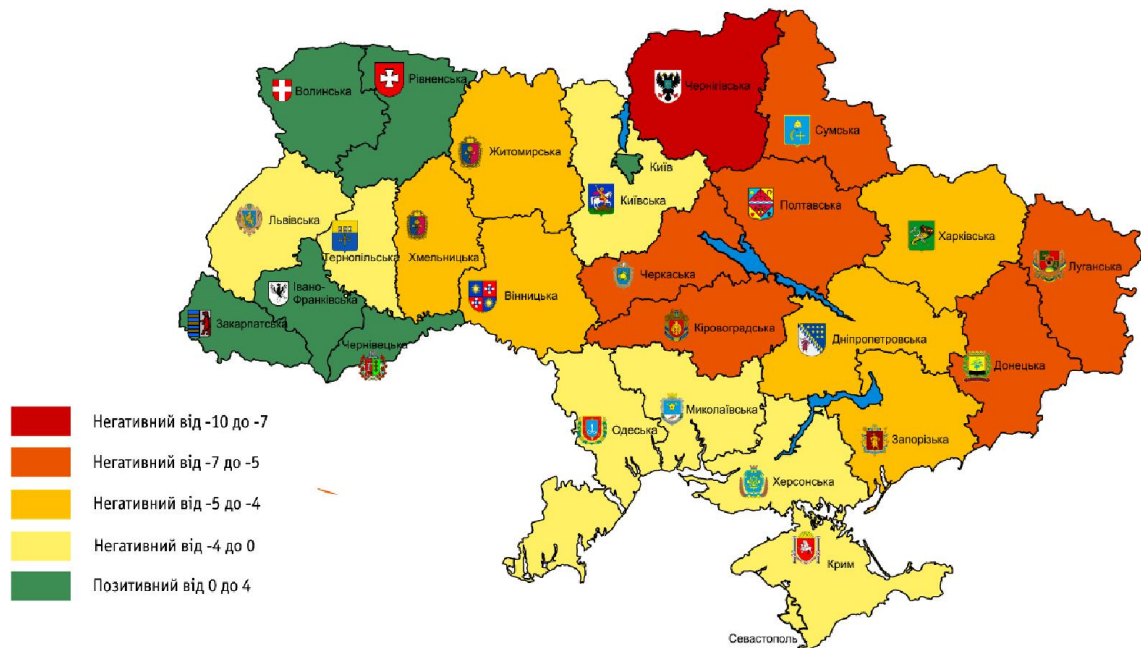
Природний приріст (скорочення) населення за 2013 рік

	Природний приріст (скорочення) населення, осіб	Загальні коефіцієнти (на 1000 осіб наявного населення)		
		народжуваності	смертності	природного приросту
Волинська	1034	14,1	13,1	1,0
Закарпатська	3689	14,7	11,8	2,9
Івано-Франківська	-642	12,1	12,6	-0,5
Львівська	-2124	11,6	12,4	-0,8
Рівненська	2889	15,1	12,6	2,5
Тернопільська	-2875	11,0	13,7	-2,7
Україна	-158712	11,1	14,6	-3,5

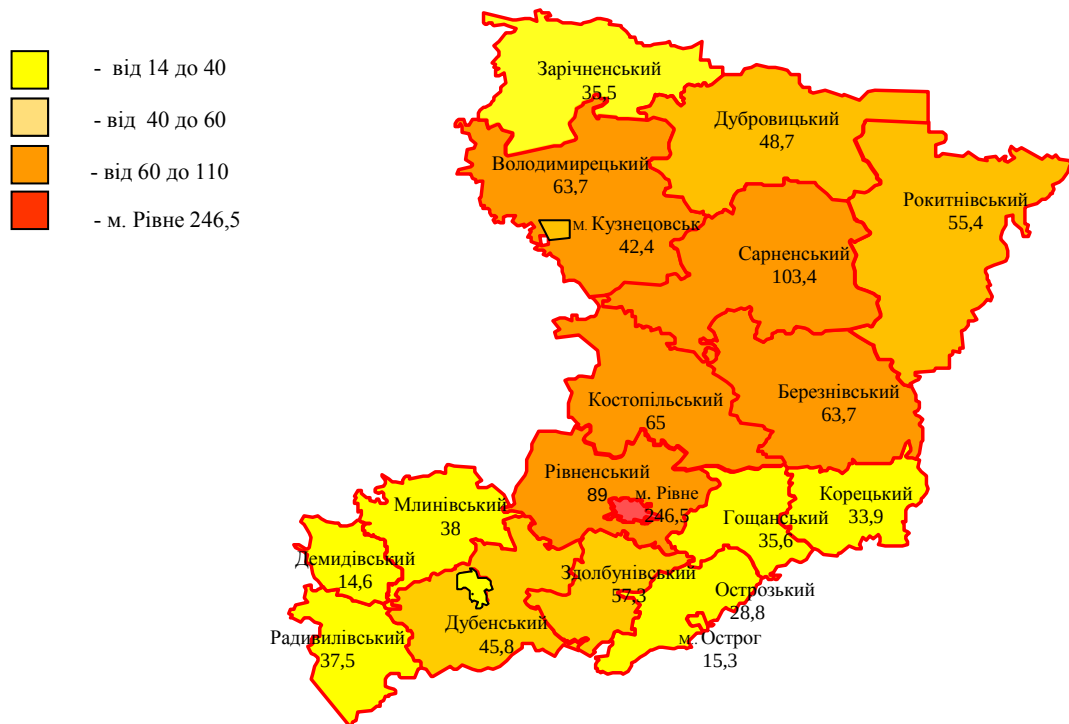
Природний рух населення області у 2013 році характеризувався зменшенням народжуваності та збільшенням смертності порівняно з 2012 роком. Загальний рівень народжуваності в області в 2013 році становив 15,1 народженого на 1000 жителів проти 15,9 – у 2012 році (про Україні – 11,1).

Коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення на 1000 осіб у 2012 році

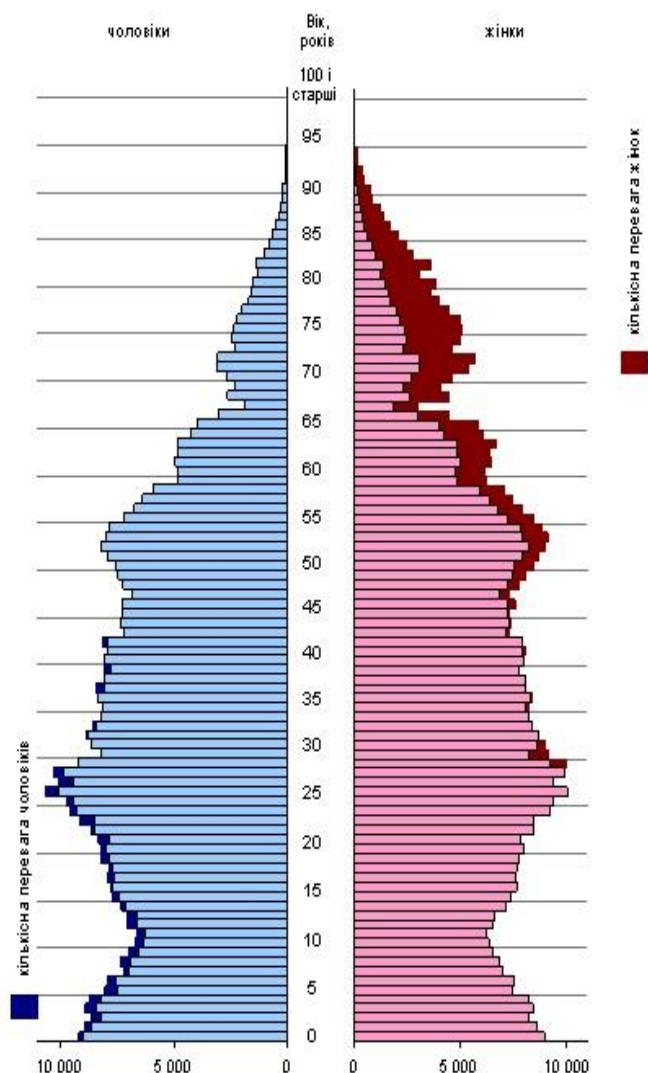
Відносно до середньоукраїнського -3,1
Мінімальний, Чернігівська область -9,2
Максимальний, Рівненська область 3,5

Розподіл постійного населення у містах та районах області станом на 01.01.2014 (тис. осіб)

Статеву - вікову піраміду населення області у молодших вікових групах виглядає відносно симетричною, зокрема відслідковується незначна кількісна перевага чоловіків у віковій групі від народження до 29 років.

У старших вікових групах (понад 46 років) спостерігається дисбаланс між чисельністю чоловічого та жіночого населення за рахунок кількісної переваги жінок. Найбільше диспропорція між чоловічим і жіночим населенням є помітною у віковій групі старше 59 років та понад 67 років. При цьому, у віці понад 67 років чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків майже вдвічі. Відслідковується розширення діаграми у віковій групі 26 - 29 років (переважно за рахунок чоловічої частини населення), 52 - 55 років та 71 - 76 років – за рахунок жінок.

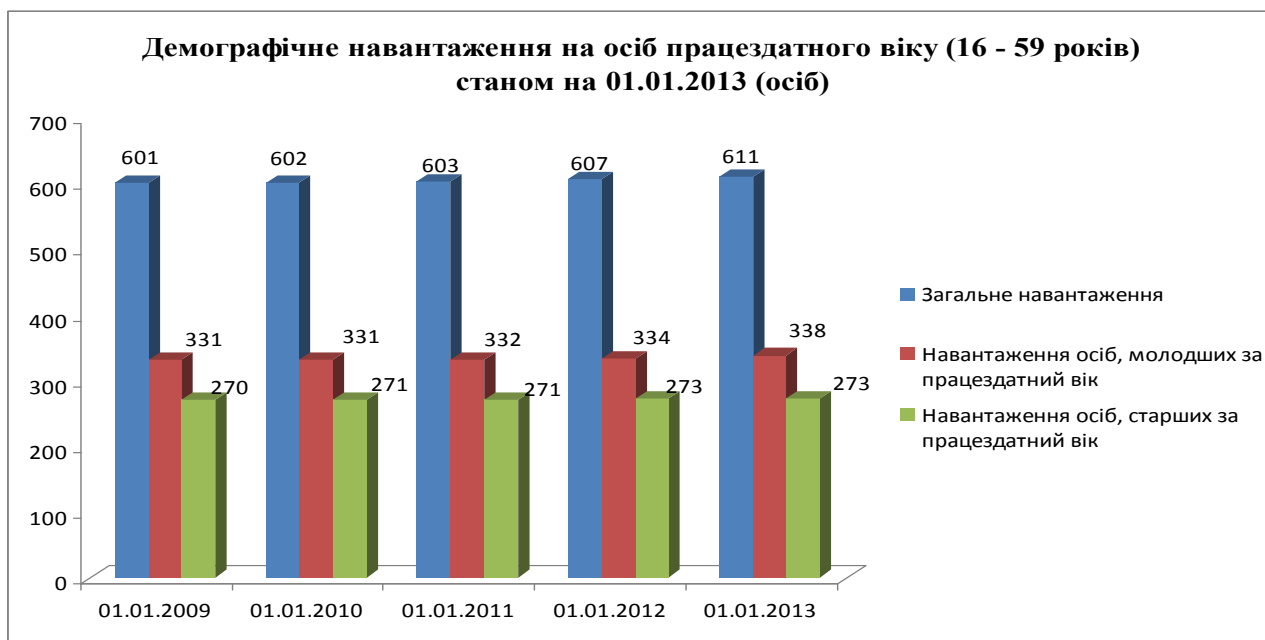
Область характеризується суттєвими відмінностями у віковій структурі населення від вікової структури населення України (станом на 01.01.2013).

	Чисельність постійного населення (тис. осіб)				Частка населення		
	Всього	0 - 17 років	16 - 59 років	60 років і старше	0 – 17 років	16 – 59 років	60 років і старше
Область	1155,8	273,4	717,4	196,0	23,6	62,1	17,0
Україна	45372,7	7990,4	28622,9	9702,1	17,6	63,1	21,4

Зокрема, частка населення працездатного віку та осіб, старших 60 років, в області нижча від середньоукраїнського показника. Проте, частка дітей віком до 18 років значно вища, ніж в середньому по Україні.

Демографічне навантаження

Демографічне навантаження на населення у віці 16—59 років у області становить 611 осіб на 1000 осіб постійного населення у віці 16 – 59 років (в середньому по Україні 585 осіб).

Демографічне навантаження на 1000 осіб постійного населення у віці 16 – 59 років серед західних областей України

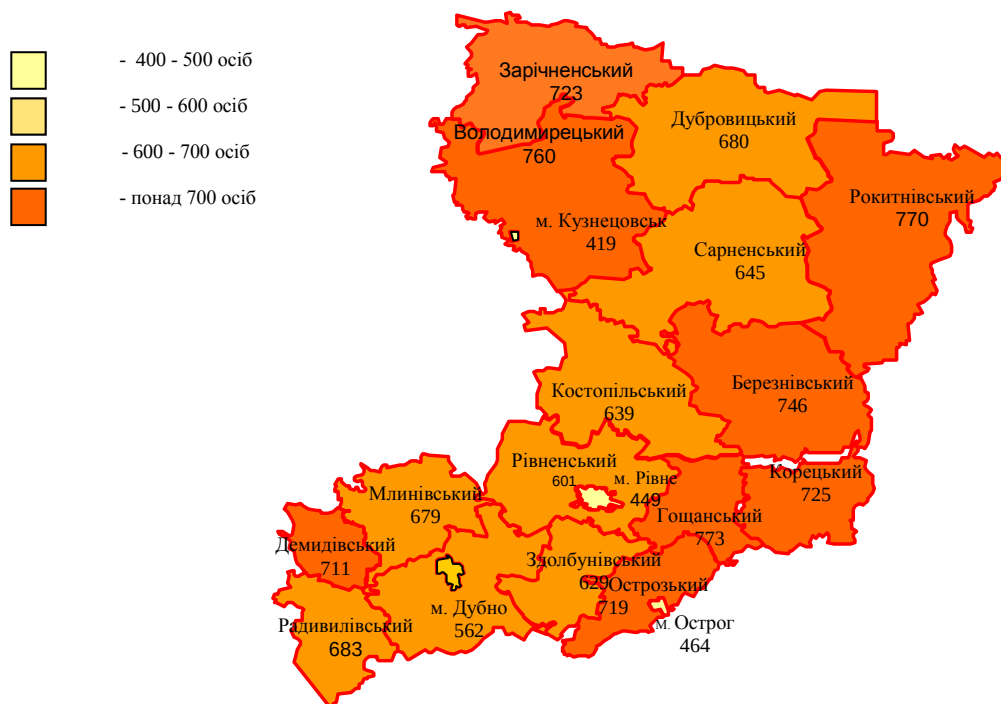
	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	загальне навантаження	у тому числі у віці		загальне навантаження	у тому числі у віці		загальне навантаження	у тому числі у віці	
		0-15 років	60 років і старше		0-15 років	60 років і старше		0-15 років	60 років і старше
Волинська	612	326	286	529	284	245	710	375	335
Івано-Франківська	582	283	299	514	255	259	637	306	331
Львівська	567	263	304	527	243	284	633	295	338
Рівненська	611	338	273	498	271	227	728	407	321
Тернопільська	600	269	331	506	251	255	682	285	397
Хмельницька	624	261	363	508	246	262	796	285	511
Чернівецька	585	283	302	498	237	261	655	320	335

Навантаження на 1000 осіб працездатного віку (16 – 59 років) особами похилого віку в області становить 44,7 відсотка, що є найнижчим показником серед західних областей України (Волинській - 46,7 відсотка, Івано-Франківській – 51,4 відсотка, Чернівецькій – 51,6 відсотка, Львівській – 53,6 відсотка, Тернопільській – 55,2 відсотка, Хмельницькій – 58,2 відсотка).

Навантаження на 1000 осіб працездатного віку (16 – 59 років) дітьми у віці 15 років в області є найвищим серед областей Західного регіону України і становить 55,3 відсотка (у Волинській - 53,3 відсотка, Івано-Франківській –

48,6 відсотка, Чернівецькій – 48,4 відсотка, Львівській – 46,4 відсотка, Тернопільській – 44,8 відсотка, Хмельницькій – 41,8 відсотка).

**Демографічне навантаження на населення у віці 15 – 59 років
у містах і районах на 01.01.2013**

Серед районів та міст обласного значення найвищі показники демографічного навантаження у Гощанському, Рокитнівському, Володимирецькому, Березнівському, Корецькому районах, найнижчі – у містах обласного значення.

У сільських районах показники демографічного навантаження на 1000 осіб працездатного віку вищі у категорії навантаження особами як молодшого, так і старшого працездатного віку. При цьому, у північних районах області – вищі показники навантаження за рахунок дітей (віком до 15 років), у південних – за рахунок осіб похилого віку (60 років і старші).

Висновки

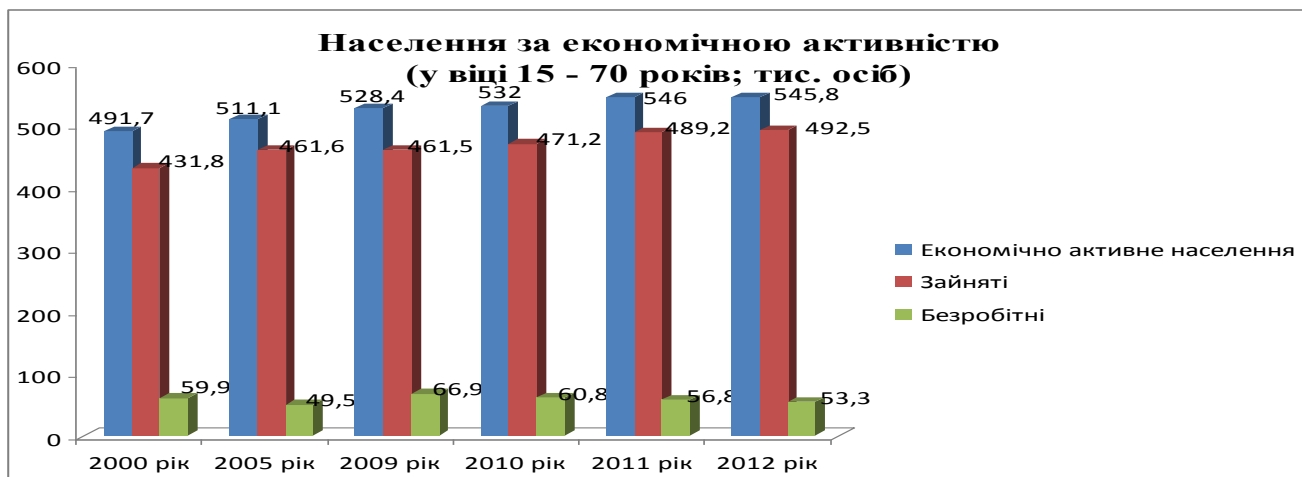
У сільській місцевості області кількість осіб працездатного віку значно менша, ніж у міських поселеннях.

Рівненська область є найбільш перспективною серед західних областей України на середньострокову та довгострокову перспективу щодо наявності трудових ресурсів за рахунок дітей, що дозволить пом'якшити демографічне навантаження на працездатне населення громадянами похилого віку.

Економічно активне населення

В області забезпечено позитивну динаміку розвитку економічно активного населення. Якщо у 2000 році чисельність економічно активного населення становила 491,7 тис. осіб, то у 2012 році – 545,8 тис. осіб.

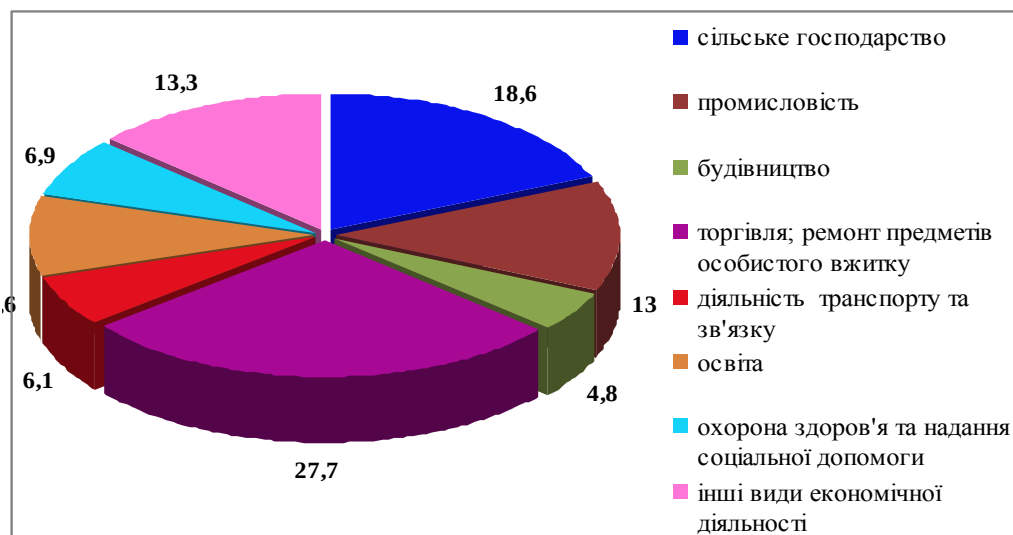
Пропозиція робочої сили за цей період зросла на 11 відсотків.

Позитивна динаміка зайнятого населення в області спостерігається із 2010 року. Економічною діяльністю в регіоні зайнято понад 90 відсотків економічно активного населення, зокрема у 2012 році - 492,5 тис. осіб, у 2013 році – 494,9 тис. осіб.

Рівень зайнятості населення у віці 15 - 70 років за 2013 рік становить 59,6 відсотка (по Україні 60,3 відсотка), що вище, ніж у Закарпатській (58,6 відсотка), Івано-Франківській (55,4 відсотка), Тернопільській (56,2 відсотка), Чернівецькій (58,7 відсотка) областях.

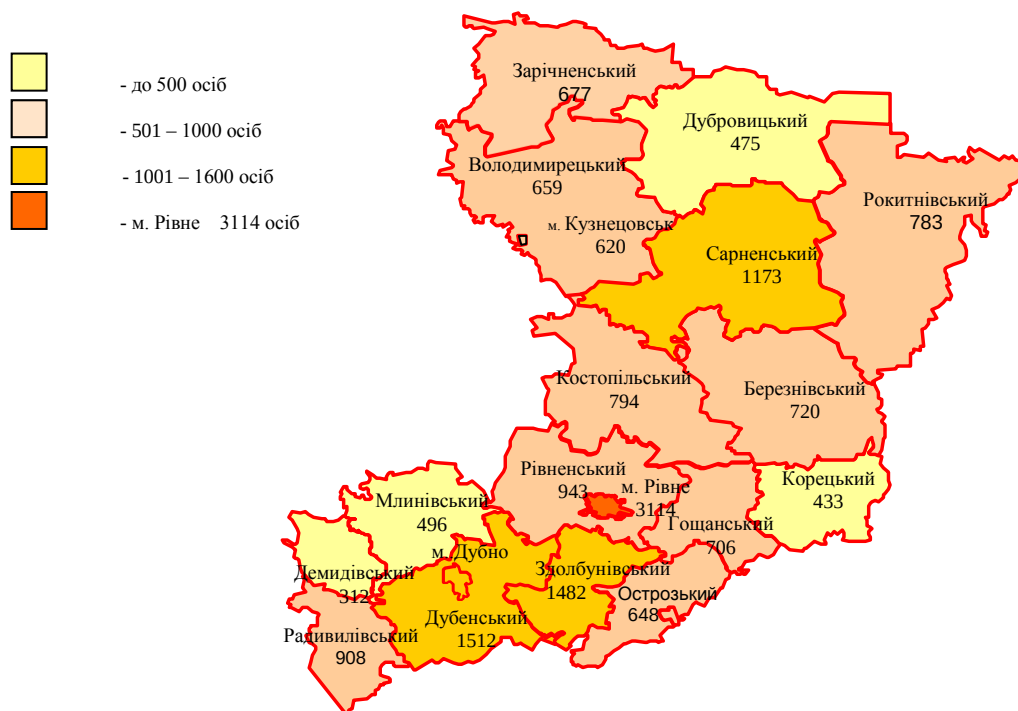
Структура зайнятості населення за видами економічної діяльності, відсотків

З 2010 року в області зменшується кількість безробітних громадян. У 2013 році в області нараховувалося 51,4 тис. безробітних, що на 1,8 тис. осіб або на 2,6 відсотка менше, ніж у 2012 році.

Станом на 01.01.2014 чисельність зареєстрованих безробітних в області становила 16,5 тис. осіб.

**Чисельність зареєстрованих безробітних у містах і районах
на 01.01.2014**

Рівень зареєстрованого безробіття в області зменшився з 2,9 відсотка у 2010 році до 2,4 відсотка за підсумками 2013 року.

**Економічна активність населення областей Поліського регіону України
у віці 15–70 років**

	2000		2005		2010		2012	
	тис. осіб	відсотків до усього населення у віці 15–70 років	тис. осіб	відсотків до усього населення у віці 15–70 років	тис. осіб	відсотків до усього населення у віці 15–70 років	тис. осіб	відсотків до усього населення у віці 15–70 років
Україна	22830,8	63,2	22280,8	62,2	22051,6	63,7	22011,5	64,6
Волинська	540,0	72,0	471,8	63,1	474,1	63,6	481,8	64,5
Житомирська	624,8	61,9	632,5	64,2	621,1	65,9	609,2	65,6
Рівненська	491,7	59,2	511,1	61,2	532,0	64,0	545,8	65,6
Чернігівська	586,9	64,8	562,3	64,9	536,2	66,2	527,1	66,7

В області з 2000 року зберігається позитивна динаміка рівня економічної активності населення. Якщо у 2000 році рівень економічної активності населення становив 59,2 відсотка, то у 2012 році – 65,6 відсотка.

У 2013 році економічна активність населення області становила 65,7 відсотка (при 65 відсотків – по Україні). Це один з найкращих показників серед областей західного регіону України (Волинська – 64,8 відсотка, Івано-Франківська – 59,8 відсотка, Чернівецька – 63,4 відсотка, Львівська – 63,3 відсотка, Тернопільська – 62 відсотки).

IV. Інфраструктура Рівненської області

Транспортна інфраструктура

Транспортний комплекс – один із найважливіших елементів інфраструктури Рівненської області, який включає автомобільний, залізничний, повітряний транспорт та міський електротранспорт.

Рівненська область має вдале територіально-географічне розташування із значним транзитним потенціалом. Територію області перетинають транспортні коридори:

Критський транспортний коридор № 3 (Краківець – Львів – Рівне – Житомир – Київ);

Критський транспортний коридор № 5 (Косини – Чоп – Стрий – Львів – Рівне – Сарни – Мінськ);

Європа – Азія (Краківець – Львів – Рівне – Житомир – Київ – Полтава – Харків – Дебальцеве – Ізварине);

Балтійське море – Чорне море (Ягодин – Ковель – Луцьк – Тернопіль – Хмельницький – Вінниця – Умань – порти Чорного моря).

Мережа автомобільних доріг загального користування Рівненської області станом на 01.01.2014 становить 5143,2 кілометра, в тому числі з твердим покриттям 5072,7 кілометра (або 98,6 відсотка), із них:

дороги державного значення – 2000,9 кілометра;

дороги місцевого значення – 3076,5 кілометра.

Найбільш важливими для економіки області є магістральні дороги М06 Е40 (Львів – Рівне – Житомир – Київ) – складова транспортного коридору Європа – Азія та Критського транспортного коридору № 3, М07 Е373 (Київ – Ковель – Ягодин), М19 Е85 (Доманове – Ковель – Чернівці – Мамалига) – складова транспортного коридору Балтійське море – Чорне море; національна автомобільна дорога Н22 (Устилуг – Луцьк – Рівне); регіональні автомагістралі Р05 (Городище – Рівне – Старокостянтинів) та Р76 (КПП «Прикладники» – Зарічне – Дубровиця).

У рамках реалізації обласної цільової програми підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу здійснено масштабну реконструкцію відрізків автомобільних магістралей М06 та М07, побудовано дві транспортні розв'язки в обхід м. Рівне. Проведено ремонт автомобільної дороги місцевого значення Дубровиця – Переброди – Рокитне.

За рахунок приватних інвесторів уздовж зазначених магістралей протягом останніх двох років побудовано значну кількість об'єктів дорожнього сервісу і туристично-рекреаційної інфраструктури (станції технічного обслуговування автомобілів, автозаправні станції, мотелі, готелі тощо).

Це дозволило суттєво розвинути транспортний та туристичний потенціал області.

У 2011 році за рахунок коштів субвенції з державного бюджету в сумі 61,8 млн. гривень та коштів спеціального фонду обласного бюджету в сумі 19 млн. гривень проведено ремонт 763-х доріг та вулиць протяжністю 345 кілометрів.

У 2012 – 2013 роках продовжено роботи із покращення стану об'єктів дорожнього господарства. За рахунок коштів субвенції з державного бюджету (126 млн. гривень) та коштів спеціального фонду обласного бюджету (28,3 млн. гривень) проведено капітальні та поточні ремонти 768 кілометрів доріг.

Дороги місцевого значення побудовані в основному у 1960 - 1980 роках і лише 26 відсотків з них мають капітальний тип покриття.

Стан доріг погіршується внаслідок складних погодних умов осінньо-зимового періоду, недофінансування дорожнього господарства та несвоєчасного проведення ремонтних робіт.

Через невідповідність дорожнього полотна сучасним статичним та динамічним навантаженням технічний стан ділянки автомобільної дороги Н22 від м. Рівне до кордону з Волинською областю протяжністю 26 кілометрів є незадовільним.

Автомобільний транспорт

Автомобільний транспорт відіграє провідну роль у забезпеченні вантажних і пасажирських перевезень. Перевезення пасажирів і вантажів здійснюється спеціалізованими автопідприємствами та великою кількістю приватних перевізників.

В області удосконалюється мережа приміських та міжміських внутрішньообласних автобусних маршрутів загального користування.

Автобусна маршрутна мережа області нараховує 90 міських, 452 приміські та 68 міжміських маршрутів. Для обслуговування внутрішньообласних маршрутів задіяні 952 одиниці транспортних засобів.

Регулярним автобусним сполученням охоплено 98,3 відсотка сільських населених пунктів, що є одним із кращих показників серед регіонів держави.

Залишаються незабезпеченими автотранспортним обслуговуванням населені пункти, до яких відсутні дороги, що відповідають вимогам з безпеки дорожнього руху.

В області наявна розвинена мережа автостанцій. Зокрема, в м. Рівне функціонує ряд автостанцій: КТ «Рівне-ПАС», «Чайка» ТзОВ «Управляюча компанія «Рівнеспецбудінвест» та пункт відправлення автобусів «Залізничний» філії «Рівнеавтотранссервіс». Крім того, автостанції існують у всіх районах області.

Залізничний транспорт

Залізничний транспорт забезпечує вантажні та пасажирські перевезення у дальньому сполученні. Експлуатаційна довжина залізничних колій у межах Рівненської області становить 351,3 кілометра, з них електрифіковані 120,9 кілометра (34,4 відсотка загальної довжини).

В області найбільш технічно обладнаними є двоколіїні електрифіковані лінії на ділянках Красне – Здолбунів – Рівне – Клевань, на які припадає переважна частина вантажообігу та пасажирських перевезень.

Територією області проходять двоколіїні електрифіковані залізничні лінії з інтенсивним рухом поїздів: Чоп – Львів – Рівне.

Найбільшого навантаження транспортними потоками зазнає залізнична ділянка Здолбунів – Красне, яка працює на межі пропускної спроможності.

Одноколіїні залізничні лінії, розташовані на ділянках Рівне – Сарни, Сарни – Рокитне-Волинське, Сарни – Удрицьк, навантажені транспортними вантажними потоками, забезпечують транспортні зв'язки області із прилеглими областями. Найбільшим є навантаження залізничної ділянки Сарни – Рокитне-Волинське.

Одноколійна залізнична лінія Рівне – Удрицьк є напрямком транспортних потоків, що проходить через україно-білоруський кордон.

На території Рівненської області функціонує найдовша у Європі вузькоколійна залізниця Антонівка – Зарічне загальною довжиною 105,8 кілометра, яка проходить територією радіаційно забруднених Володимирецького і Заріченського районів, де проживає понад 90 тис. населення.

В області реалізується проект у сфері туризму «Поліський трамвай». У рамках цього проекту створені нові об'єкти туристичної інфраструктури, що сприяє підвищенню попиту на послуги залізниці.

Повітряний транспорт

В області функціонує обласне комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт Рівне», що є складним авіатехнічним комплексом, призначеним для приймання, обслуговування та відправлення повітряних суден, забезпечення пасажирських та вантажних авіаційних перевезень. На даний час аеропорт Рівне має статус міжнародного, що підтверджено відповідними сертифікатами, а також входить до переліку пунктів пропуску на митному кордоні підакцизних товарів.

Складовими частинами ОКП «Міжнародний аеропорт Рівне» є аеродром, придатний для приймання повітряних суден усіх типів цілодобово, аеровокзал та наземні комплекси.

Аеропорт розміщений у північно-західній частині України на перетині міжнародних повітряних та автомобільних шляхів, у безпосередній близькості до транспортної розв'язки Київ – Варшава – Чоп, поблизу двох залізничних вузлів. Серед усіх аеропортів на заході України ОКП «Міжнародний аеропорт Рівне» має найбільш вигідне географічне розташування.

Враховуючи географічні та технічні дані, перспективою ОКП «Міжнародний аеропорт Рівне» є створення вантажного транспортного вузла з використанням усіх видів транспорту.

Пункти пропуску через державний кордон

В області функціонують 5 пунктів пропуску (контролю) автомобільного, залізничного та авіаційного сполучення через державний кордон України:

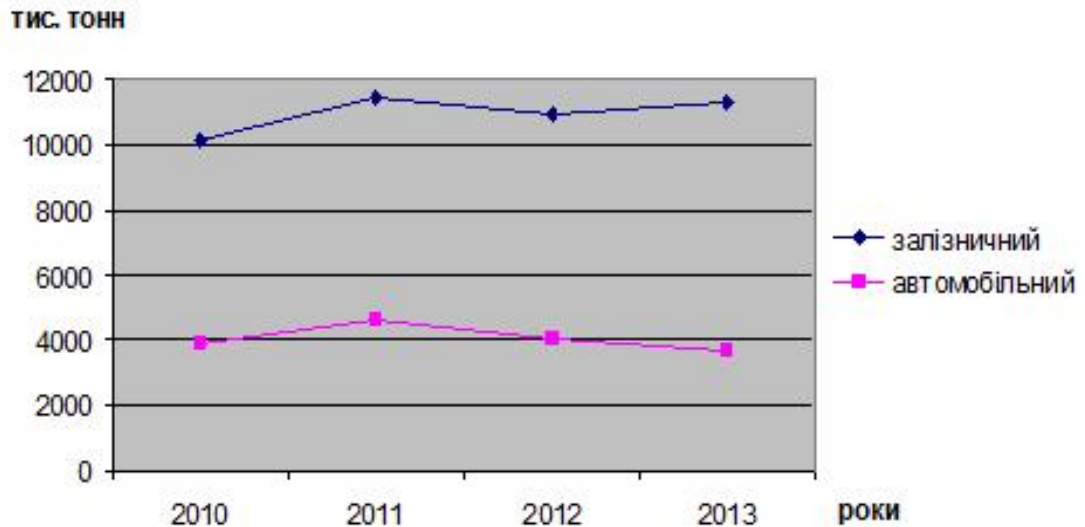
- міжнародний пункт пропуску для залізничного сполучення на станції «Удрицьк»;
- міжнародний пункт контролю для залізничного сполучення на станції «Сарни»;
- міжнародний пункт пропуску для автомобільного сполучення «Городище»;
- міждержавний пункт пропуску для автомобільного сполучення «Прикладники»;
- міжнародний пункт пропуску для повітряного сполучення «Рівне».

Міжнародний залізничний пункт пропуску «Удрицьк», Міждержавний автомобільний пункт пропуску «Прикладники» (працює за тимчасовою схемою з 1992 року) та Міжнародний автомобільний пункт пропуску «Городище» (введений в експлуатацію за постійною схемою в 2001 році) не відповідають вимогам, що ставляться до пунктів пропуску такої категорії.

Аналіз розвитку транспортного комплексу

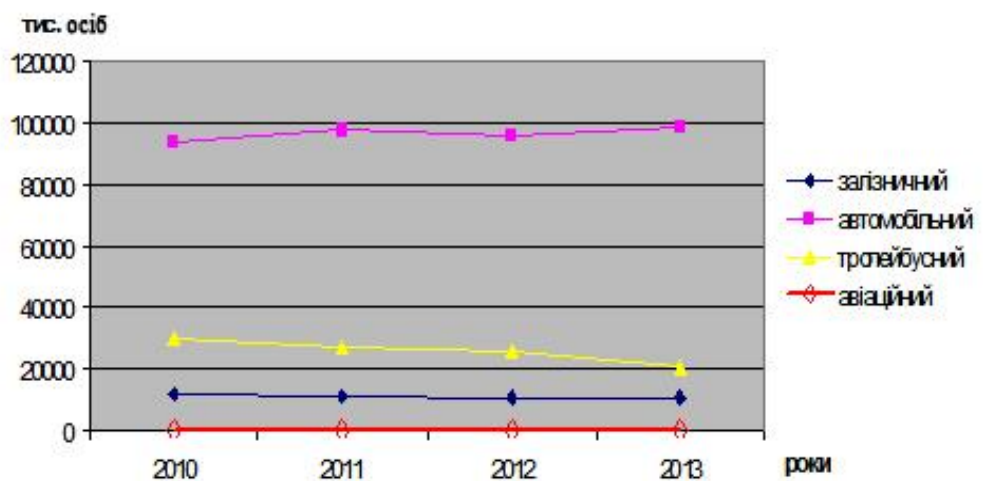
Зростають обсяги перевезень вантажів залізничним транспортом та пасажирів автомобільним транспортом.

Загальні обсяги перевезення вантажів за видами транспорту

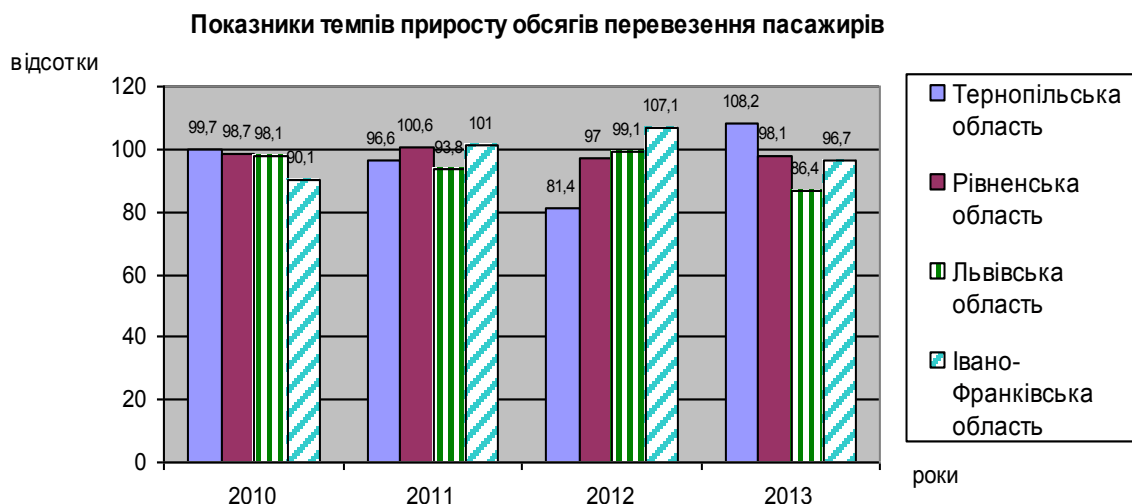
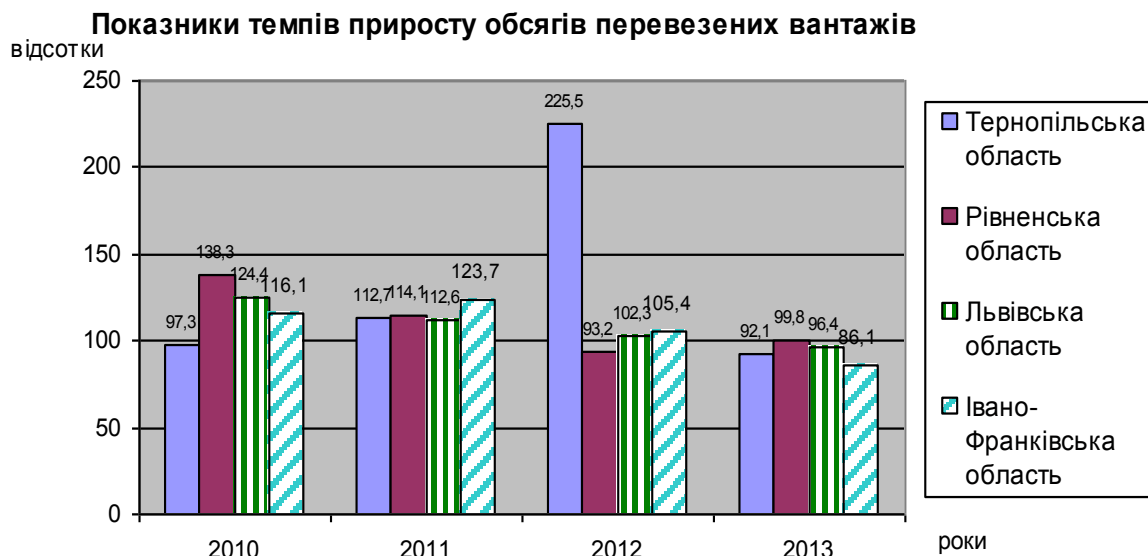
Разом з тим, у зв'язку із скороченням обсягів виробництва продукції промисловими підприємствами області, подорожчанням пального та іншими факторами за останні два роки спостерігається спад перевезень вантажів автомобільним транспортом.

Загальні обсяги перевезення пасажирів за видами транспорту

Зменшення загальних обсягів перевезення пасажирів, в основному, спричинено скороченням перевезень міським електротранспортом у зв'язку із значним фізичним зносом рухомого його складу (середній вік парку тролейбусів становить 26 років).

Основні показники роботи транспортної галузі області порівняно із сусідніми областями наведено на діаграмах:

Висновки

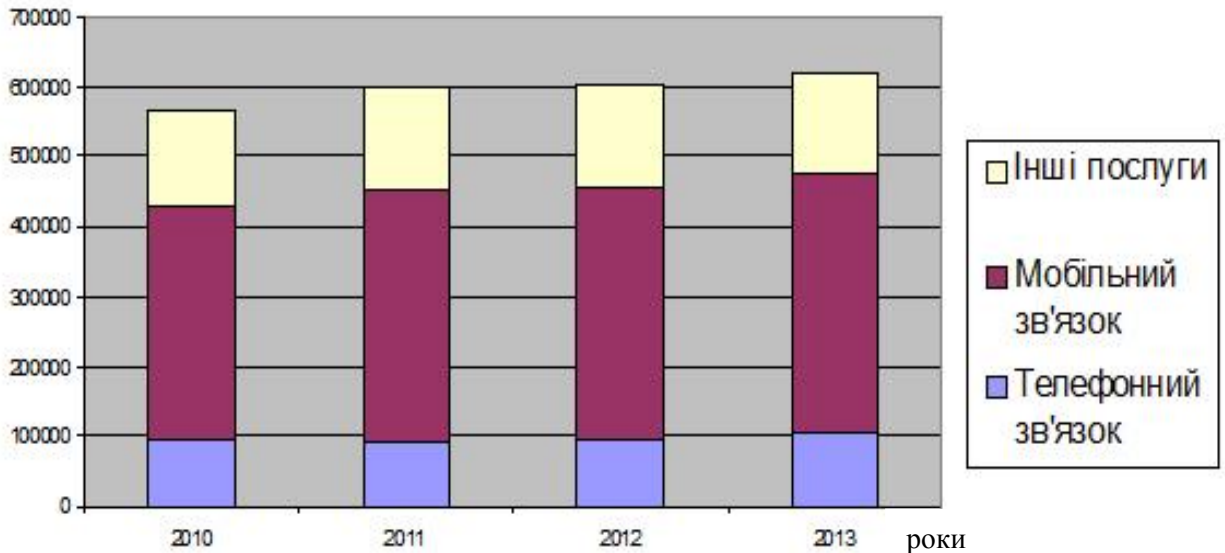
Наявна в області мережа автомобільних та залізничних магістралей, в основному, достатня для забезпечення освоєння очікуваних на середньострокову перспективу обсягів вантажних та пасажирських перевезень. Разом з тим, відповідна інфраструктура потребує суттєвої модернізації з метою наближення її до стандартів Європейського Союзу.

Інфраструктура пунктів пропуску потребує вдосконалення та розбудови з метою збільшення їх пропускної спроможності, підвищення якості послуг та посилення контролю за пересуванням через державний кордон товарів, громадян та транспортних засобів.

Телекомунікаційна інфраструктура

За останні роки спостерігається позитивна динаміка у сфері телекомунікаційних, поштових та кур'єрських послуг, в основному за рахунок збільшення надання послуг мобільного зв'язку.

Доходи від надання послуг пошти та зв'язку, тис. гривень

Лідером у сфері телекомунікацій Рівненщини залишається Рівненська філія ПАТ «Укртелеком».

В області експлуатуються 471 автоматична телефонна станція загальною монтованою ємністю 224,5 тис. телефонних номерів (зокрема в м. Рівне – 104 автоматичні телефонні станції ємністю 169,6 тис. номерів), рівень забезпеченості телефонами на 100 сімей становить 42 телефонні апарати.

За 2013 рік жителями області здійснено 18987,4 тис. міжміських телефонних переговорів (включаючи міжнародні).

Населення області має можливість отримувати аудіовізуальну інформацію національних мовників через супутникове, ефірне мовлення та кабельні мережі.

Із телерадіотрансляційних станцій, які розташовані в населених пунктах Зарічне, Дубровиця, Дубно, Сарни, Кузнецовськ, Рівне, Острог, працюють в ефірі 33 аналогові телерадіостанції, 26 радіостанцій.

У цифровому стандарті DVB-T2 працюють три станції (Кузнецовськ, Дубровиця, Рівне), які приймають 32 телепрограми для 95 відсотків населення області.

В області працюють два місцеві ефірні канали (Рівненська ОДТРК і ТОВ ТРК «Рівне 1») та п'ять місцевих ефірних радіоканалів (Рівненська ОДТРК, ТОВ ТРК «Радіо Трек», КП ТРК «Полісся», КП ТРК «Березне», КП ТРК «Бурштиновий шлях») та мовник у кабельних мережах області ПП ТРК «Сфера ТВ».

Послуги мобільного зв'язку в області надають: ПрАТ «Київстар», ПрАТ «МТС Україна», ТОВ «Астеліт», ТОВ «Інтертелеком». Кількість абонентів мобільного зв'язку становить 1265,65 тис. одиниць.

Станом на 01.01.2014 нараховувалося 49,4 тис. користувачів мережі «Інтернет», у тому числі 44,2 тис. населення.

На території області мережа об'єктів поштового зв'язку нараховує 447 відділень, в тому числі у містах і селищах міського типу – 64 відділення, селах – 378 відділень та п'ять пересувних відділень.

Перевезення пошти в області здійснюється 140 поштовими маршрутами загальною протяжністю 8,7 тис. кілометрів. У 2013 році відкрито міжобласний поштовий маршрут Рівне – Тернопіль – Рівне.

Інформаційні технології

Набуває розвитку галузь інформаційних технологій. Область має розвинену інфраструктуру підготовки ІТ-фахівців. В області інформаційні технології вивчають студенти у шести навчальних закладах: Національному університеті водного господарства та природокористування, Національному університеті «Острозька академія», Рівненському державному гуманітарному університеті, Приватному вищому навчальному закладі «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», Рівненській філії Європейського університету та комп'ютерній академії «ШАГ».

Крім того, в області працює Рівненський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості – навчальний заклад, призначений для професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації населення, на базі якого створений Ресурсний центр інформаційно-комунікаційних технологій із найсучаснішим обладнанням для навчання.

Щороку в регіоні близько 350 випускників – спеціалісти у сфері інформаційних технологій. Основні спеціальності: прикладна математика, інформатика, інформаційні управляючі системи і технології, програмування, системне адміністрування, інформатика з поглибленим вивченням англійської мови, економічна кібернетика.

В області діє шість компаній – розробників комп'ютерних ігор, найбільші із яких: Joysticks, ZagravaGames, Smokoko. В зазначених компаніях працює близько 100 працівників. Заробітна плата працівника галузі інформаційних технологій становить в середньому 5 – 6,5 тисячі гривень для спеціаліста початкового рівня та 18 - 20 тисяч гривень для спеціаліста високого рівня.

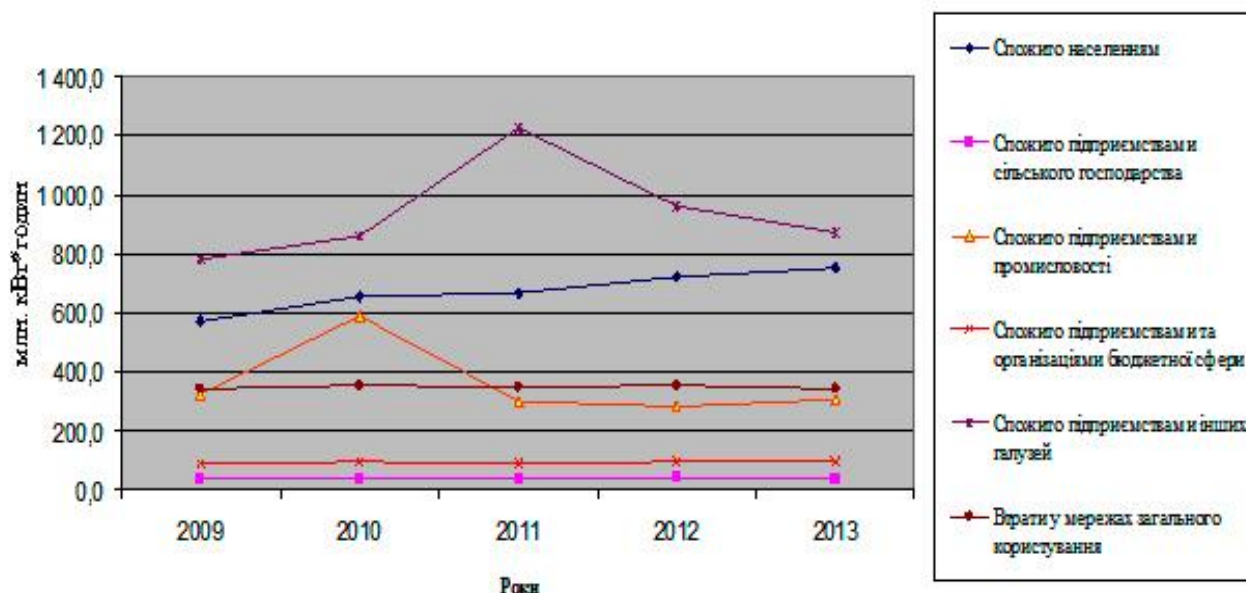
Висновки

Враховуючи існуючий потенціал спеціалістів галузі інформаційних технологій в області, низькі витрати для створення нових робочих місць та значну потребу у фахівцях даної галузі на ринку праці, одним із пріоритетних напрямів розвитку регіону є розвиток галузі інформаційних технологій.

Енергетика та енергозбереження

Електропостачання в області здійснює ПАТ «Рівнеобленерго», яке купує електричну енергію в ДП «Енергоринок», що виробляється на ВП «Рівненська АЕС» та міні-ГЕС в смт Млинів (362 кВт) та с. Хрінники (800 кВт).

Споживання та втрати електроенергії у Рівненській області в розрізі груп споживачів у 2009 – 2013 роках

Після введення у 2004 році в експлуатацію двох енергоблоків на ВП «Рівненська АЕС» та ВП «Хмельницька АЕС» потужністю по 1000 МВт (з доведенням встановленої потужності станцій відповідно до 2800 МВт та 2000 МВт) концентрація генеруючих потужностей становить понад 5000 МВт. При цьому надлишкова енергетична потужність становить від 3200 - 3600 МВт (в режимах зимових максимальних навантажень) до 3800 - 4100 МВт (в режимах літніх навантажень).

Для повного завантаження виробничих потужностей ВП «Рівненська АЕС» НАЕК «Енергоатом» ведеться будівництво лінії електропередач ПЛ 750 кВт «Рівненська АЕС – ПС Київська».

Це дозволить підвищити стабільність роботи об'єднаної енергосистеми України, забезпечить ефективне використання виробничих потужностей атомної електроенергетики, вирішити питання передачі надлишкової потужності із західного у центральний та східний регіони України, а також зменшити викиди парникових газів теплоелектростанціями орієнтовно на 52,8 тис. тонн на рік (за десять років – економія 270 млн. євро).

ПАТ «Рівнегаз» здійснює надання послуг споживачам регіону із транспортування та реалізації природного газу.

Пріоритетним напрямом розвитку галузі енергетики у комунальному господарстві та бюджетній сфері є виробництво енергоносіїв із відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Питома вага нетрадиційної енергетики та альтернативних видів палива у структурі загального споживання енергоносіїв по області становить 3,5 відсотка. Це один із кращих показників серед регіонів України.

За останні роки встановлено 50 котлоагрегатів, які працюють на зазначеному паливі, загальною потужністю 10,6 МВт. Це дало можливість замінити близько 1,6 млн. куб. метрів природного газу на рік.

У 2013 році в установах бюджетної сфери та на теплопостачальних підприємствах області котельні з природного газу переведено на використання альтернативних видів палива, встановлено 18 котлоагрегатів загальною потужністю 4,06 МВт.

Висновки

Відсутність фінансування з державного бюджету стримує реалізацію проектів, розроблених відповідно до Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010 – 2015 роки.

Житлово-комунальне господарство

Розвиток *теплого господарства* області здійснюється за такими основними напрямками:

- використання місцевих видів палива для виробництва теплової енергії;
- модернізація котелень (встановлення котлів з ККД не нижче 91 відсотка);
- заміна амортизованих теплових мереж на попередньо ізольовані труби;
- встановлення приладів обліку на підприємствах теплопостачання і споживання теплової енергії.

Зокрема, в усіх теплопостачальних підприємствах комунальної форми власності проведено енергоаудит та запроваджено технологічний облік виробленої теплової енергії. Забезпечено стовідсоткове оснащення підприємств централізованого теплопостачання засобами відпуску теплової енергії - встановлено 141 лічильник.

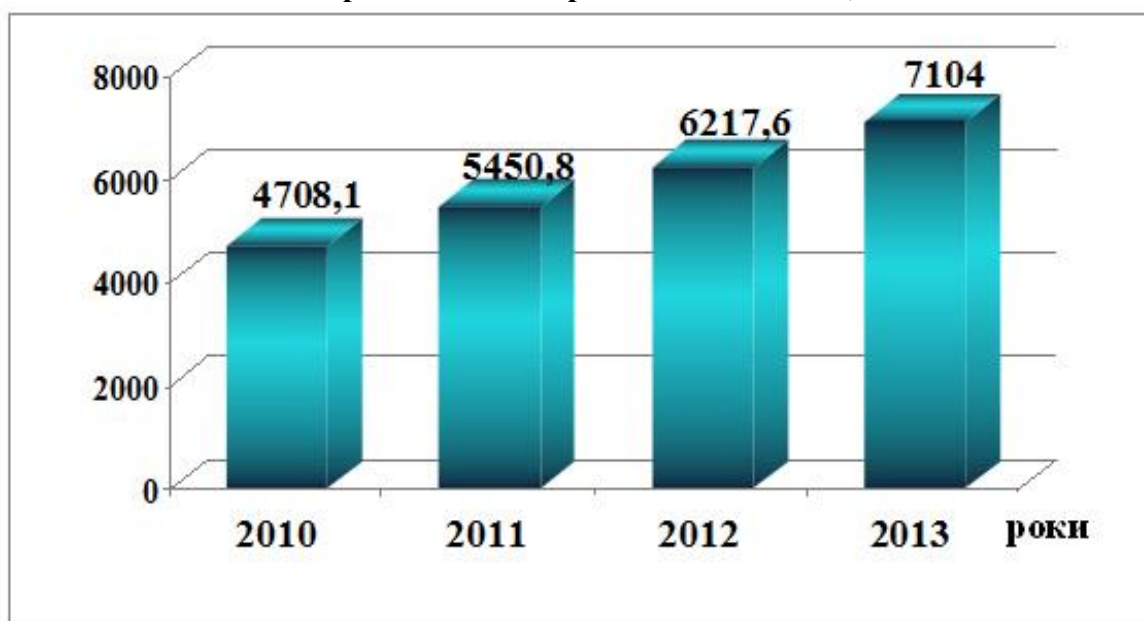
Крім того, встановлено 352 будинкові лічильники тепла та 73 - гарячої води, що становить відповідно 25,5 відсотка та 7,7 відсотка потреби (*довідково: по Україні оснащеність будинковими лічильниками тепла становить 26 відсотків, гарячої води – 19,9 відсотка*).

У 2011 – 2012 роках в області реалізовано два проекти з модернізації котелень у містах Радивилів та Здолбунів за програмою «Реалізація пілотних проектів у сфері житлово-комунального господарства» (вартість проектів – 1,1 млн. гривень, економія коштів – 0,5 млн. гривень щороку).

У рамках реалізації проекту ПРООН завершено реконструкцію та введено в експлуатацію котельню в м. Рівне по вул. Макарова, 41 з когенераційною установкою (загальна вартість реалізованого проекту 9,9 млн. гривень). Це дозволяє зменшити споживання природного газу та одночасно з виробництвом теплової енергії отримувати електричну енергію. Економія коштів підприємством становитиме 3,2 млн. гривень щороку.

У 2013 році підприємствами комунальної енергетики області використано альтернативного палива у обсязі 7,1 млн. тонн умовного палива, що на 14,3 відсотка більше, ніж у 2012 році. При цьому, за три останні роки обсяги споживання альтернативного палива зазначеними підприємствами зросли у 1,5 раза.

Використання альтернативного палива, тис. тонн

Станом на 01.01.2014 із 137 котелень на альтернативному паливі працюють 36 або 26,2 відсотка (у Волинській області - 11 котелень із 223, що становить 5 відсотків).

За рахунок заміни труб у теплових мережах на попередньо ізольовані втрати в мережах за 2013 рік становлять 7,1 відсотка *(по Україні - 12,9 відсотка)*. При цьому, за три останні роки втрати зменшились у 2,5 раза.

Разом з тим, із загальної протяжності теплових мереж 41,7 відсотка – у ветхому стані, 3,1 відсотка – в аварійному *(для порівняння: у Волинській області на балансі підприємств комунальної теплоенергетики знаходиться 31,3 відсотка ветхих і аварійних тепломереж, по Україні цей показник становить 15,7 відсотка)*.

Водопостачання та водовідведення

Централізованим водопостачанням, яке в області здійснюється водопроводами з підземними водозаборами, забезпечені жителі всіх міст та селищ міського типу області. Централізованим водовідведенням забезпечені всі міста та 94 відсотки селищ міського типу області (крім смт Мізоч).

Усі підприємства водопровідно-каналізаційного господарства, які надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, обладнані технологічними засобами обліку води та скиду стічних вод. Встановлено 156 лічильників технологічного обліку води та 30 лічильників обліку стічних вод.

У рамках загальнодержавної програми «Питна вода України» у 2010 - 2012 роках в області реалізовано ряд проектів, спрямованих на покращення якості питної води. Зокрема, проведено реконструкцію насосного обладнання насосної станції «Київська» в м. Рівне, станції знезалізнення Горбаківського водозабору та смт Володимирець, технічне переоснащення системи водопостачання в селах Городище Рівненського та Терентіїв Гошчанського районів. Крім того, побудовано систему водопостачання с. Пугач Сарненського району.

Разом з тим, знос основних фондів підприємств комунальної власності становить 40 відсотків.

Висновки

Зношеність основних фондів житлово-комунальних підприємств призводить до збільшення витрат енергоносіїв, кількості аварійних випадків у інженерних системах, збільшення обсягів капітальних та поточних ремонтів.

Недостатні обсяги фінансових ресурсів для модернізації комунальних систем тепло- та водопостачання, водовідведення, необхідність реконструкції очисних споруд обласного центру.

Відсутність джерел фінансування для реалізації заходів із попередження ситуацій, що можуть потенційно спричинити виникнення аварій та екологічних проблем.

Соціальна сфера

Соціальний захист населення

На початок 2014 року на обліку в органах соціального захисту населення області перебувало 117,8 тис. одержувачів усіх видів державної допомоги, яким у 2013 році перераховано 1,6 млрд. гривень субвенції з державного бюджету, що на 20,2 відсотка більше, ніж у 2012 році.

У 2013 році середній розмір допомоги малозабезпеченим багатодітним родинам становить 3189,2 гривні. Допомогу одержували 6,8 тис. малозабезпечених сімей, в яких виховується 22,8 тис. дітей (в тому числі 19,7 тис. дітей – у багатодітних родин).

На виплату державної соціальної допомоги дітям - сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, грошового забезпечення батькам, вихователям та прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» перераховано 10 млн. гривень.

У 2013 році для 32 тис. сімей призначено субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг на загальну суму понад 7 млн. гривень. Середній розмір призначеної субсидії на одну сім'ю у грудні 2013 року становив 310 гривень. Організаціям, що надають населенню житлово-комунальні послуги, включаючи погашення заборгованості попередніх періодів, у 2013 році перераховано 41,3 млн. гривень (99,1 відсотка нарахованих коштів).

Крім того, для 8,8 тис. сімей призначено субсидії готівкою для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива на загальну суму 5,2 млн. гривень, з них у сільській місцевості – 8,3 тис. сімей на суму 4,8 млн. гривень.

Значна увага в області надається сімейним формам виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Станом на 01.01.2014 в області зареєстровано 1852 дитини-сироти та дитини, позбавлені батьківського піклування, з яких під опікою та піклуванням перебувало 1437 дітей зазначеної категорії. У 2013 році у 64 прийомних сім'ях виховувалось 135 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та 153 дитини зазначеної категорії виховувалось у 22 дитячих будинках сімейного типу. Частка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані до сімейних форм виховання, становить 93 відсотки (у Вінницькій, Тернопільській та Херсонській областях – по 86 відсотків, у Чернівецькій – 91 відсоток).

Упродовж 2010 - 2013 років в області усиновлено 151 дитину-сироту та дитину, позбавлену батьківського піклування, під опіку та піклування взято 1042 дитини, створено чотири дитячі будинки сімейного типу та 31 прийомну сім'ю.

В області функціонує сім інтернатних установ для людей похилого віку та інвалідів, розрахованих на 1210 місць. На початок 2014 року на повному державному утриманні в даних установах проживало 1067 громадян похилого

віку та інвалідів, у 2013 році до інтернатних установ направлено 152 інваліди, в тому числі дітини-інваліди та людини похилого віку.

Рівненщина – один із найбільш постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи регіонів в Україні. Станом на 01.01.2014 на території області проживає понад 365 тисяч постраждалих громадян, які мають право на доплати, компенсації, допомоги та пільги, передбачені Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», з них:

4226 учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС (40 відсотків з яких проживає в зонах радіоактивного забруднення);

понад 358 тисяч потерпілих осіб, з яких понад 111 тисяч дітей (в тому числі 779 дітей-інвалідів).

З державного бюджету на виконання бюджетної програми «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» за шістьма напрямками виплат у 2013 році надійшло 212,1 млн. гривень.

Рівненська область займає перше місце в Україні з присвоєння жінкам почесного звання України «Мати-героїня». Станом на 01.01.2014 це звання присвоєно 17746 жінкам області, зокрема у 2013 році – 1761 жінці. На виплату одноразової винагороди у 2013 році використано 19,9 млн. гривень.

В області забезпечено організацію прийому заяв та документів від громадян для призначення всіх видів державних допомог, компенсацій та житлових субсидій у сільській місцевості через уповноважених осіб сільських, селищних рад за місцем проживання. Такі функції покладено на 356 уповноважених осіб сільських та селищних рад, якими у 2013 році прийнято 120,5 тисячі заяв та документів для призначення державних допомог від жителів сільської місцевості.

Крім того, у 2013 році проведено 455 виїздів «мобільних соціальних офісів», якими охоплено 1038 населених пунктів. Прийнято 4717 громадян за місцем проживання. Забезпечено надання роз'яснень із соціальних питань та прийнято 910 заяв та документів для призначення різних видів державних допомог, компенсацій та надання пільг.

Охорона здоров'я

За 2010 – 2013 роки в галузі охорони здоров'я здійснено комплекс заходів щодо формування оптимальної мережі закладів первинного рівня надання медичної допомоги на засадах загальної практики/сімейної медицини, удосконалення вторинної (спеціалізованої) та модернізації третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги.

На першому етапі реформування:

- прийнято та реалізовано обласну програму розвитку первинної медико-санітарної допомоги населенню та затверджено заходи щодо поліпшення надання невідкладної (ургентної) медичної допомоги, що дозволило суттєво покращити якість та доступність медичної допомоги населенню області;
- розроблено заходи зі створення центрів первинної медико-санітарної допомоги та проекти планів-схем семи госпітальних округів;

- оптимізовано ліжковий фонд закладів охорони здоров'я, здійснено формування оптимальної мережі закладів первинного рівня надання медичної допомоги з урахуванням пріоритетного розвитку закладів загальної практики/сімейної медицини.

**Основні показники розвитку галузі охорони здоров'я
серед західних областей України на 01 січня 2013 року**

	Кількість працюючих, осіб		Наявність лікарняних ліжок, одиниць	Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів, відвідувань за зміну	
	лікарів	середнього медичного персоналу		всього	на 10 тис. населення
Рівненська	4694	12844	9864	28835	249,5
Волинська	3868	10671	8456	18237	175,8
Закарпатська	5158	11015	9365	28570	228,3
Івано-Франківська	8705	14847	11710	27180	197,1
Львівська	14479	27462	24209	48419	192,0
Тернопільська	5541	11619	9555	21222	197,6
Чернівецька	5738	9396	7466	17161	189,8

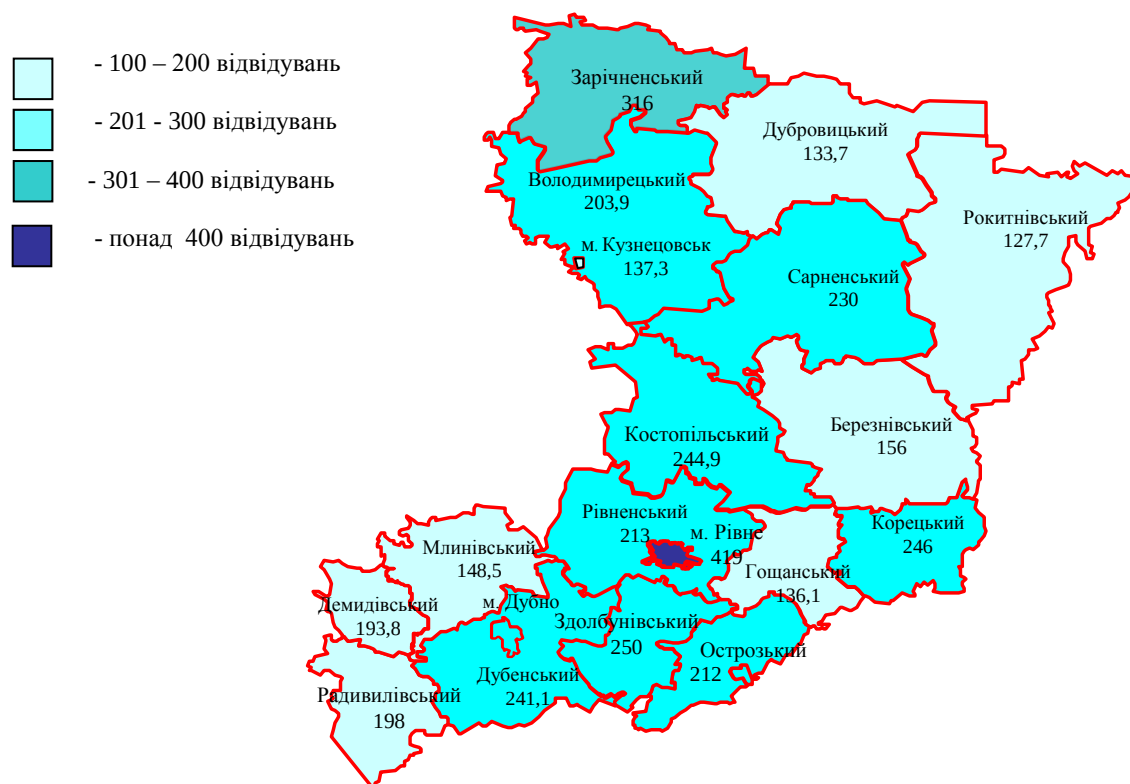
В області додатково створено та функціонує 64 амбулаторії загальної практики/сімейної медицини, 18 центрів первинної медико-санітарної допомоги, до складу яких увійшли 156 лікарських амбулаторій загальної практики/сімейної медицини, 623 фельдшерсько-акушерські пункти та три медичні пункти тимчасового базування.

Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів в області

Загальна планова потужність амбулаторно-поліклінічних закладів системи МОЗ України (на 01 січня 2014 року) становила 22,3 тис. відвідувань за зміну або 193 відвідування на 10 тис. населення (з урахуванням закладів охорони здоров'я всіх форм власності, зазначені показники становлять відповідно 28,6 тис. відвідувань та 247,4 відвідування).

**Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів
на 10 тис. населення у містах і районах області (відвідувань за зміну)**

В процесі реформування медичної галузі раціоналізовано мережу лікарняних закладів, які забезпечують надання стаціонарної медичної допомоги населенню.

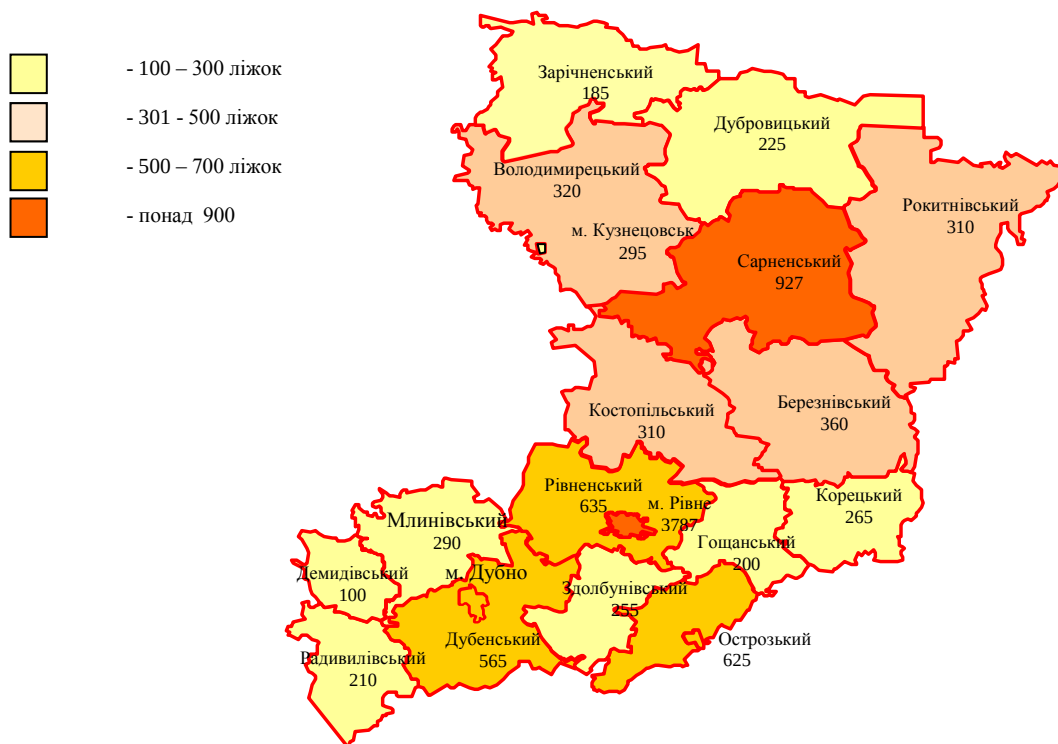
Динаміка кількості лікарняних закладів та ліжок

Кількість закладів охорони здоров'я/ ліжковий фонд	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Кількість лікарняних закладів, одиниць	69	63	53	46
Кількість лікарняних ліжок, одиниць	10047	9525	9429	9078
Кількість лікарняних ліжок на 10 тис. населення	87,2	82,7	81,8	78,5
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, одиниць	178	176	160	69

Крім того, в області функціонує вісім відомчих лікувально-профілактичних закладів потужністю 54,5 відвідування у зміну та ліжковим фондом 435 ліжок.

Внаслідок проведеної оптимізації ліжковий фонд лікувальних закладів за останні чотири роки зменшився на 969 ліжок, або на 9,6 відсотка. При цьому, завдяки впровадженню новітніх технологій та методик лікування, рівень госпіталізації населення у лікарняні заклади за цей період практично не змінився.

Кількість лікарняних ліжок у містах і районах області на 01.01.2014

В закладах охорони здоров'я області працює 4746 лікарів, показник забезпеченості становить 41,1 лікаря на 10 тис. населення (при цьому, в 11 із 16 районів області показник забезпеченості закладів охорони здоров'я комунальної форми власності лікарями не перевищує 22 на 10 тис. населення).

Забезпеченість середнім медичним персоналом становить 110 на 10 тис. населення, що повністю задовольняє потребу лікувально-профілактичних закладів.

Половина жителів регіону отримують медичну допомогу на засадах сімейної медицини. У сільській місцевості за принципом сімейності медичну допомогу отримують 96,2 відсотка населення. Забезпеченість сімейними лікарями зростає до 1,8 на 10 тисяч населення (по Україні – 2).

Поширеність хвороб серед жителів області у 2013 році становить 18,7 тис. випадків на 10 тис. населення, що на 3 відсотки більше ніж у 2010 році. Кількість вперше виявлених хвороб у 2013 році збільшилась порівняно з 2012 роком на 1,1 відсотка.

Динаміка захворюваності та поширеності хвороб серед населення області у 2010 - 2013 роках (на 10 тис. населення)

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Захворюваність	7894	7592,1	7481,4	7562
Поширеність	18307	18271,6	18397,2	18704

Найбільш поширеними захворюваннями серед населення області є хвороби системи кровообігу, туберкульоз та онкопатологія.

Зокрема, поширеність злоякісних новоутворень за сім останніх років зросла на 20 відсотків, а порівняно з 2012 роком - на 4 відсотки. У 2013 році в області вперше виявлено 3006 випадків злоякісних новоутворень або 277,8 на 100 тис. жителів, що на 6,8 відсотка більше, ніж у 2012 році (у Волинській області – 279,4 випадка).

Для ефективної роботи радіологічної служби за світовими стандартами, своєчасного виявлення і лікування онкологічних хвороб у комунальному закладі «Рівненський обласний онкологічний диспансер» Рівненської обласної ради створено центр променевої терапії (другий спеціалізований заклад такого профілю в західному регіоні України).

У центрі надається якісне лікування для місцевих пацієнтів та жителів з інших регіонів, що межують з Рівненською областю (Волинської, Житомирської, Тернопільської, Хмельницької областей), значна частина жителів яких потерпіла від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Протягом 2010 – 2013 років забезпечено належне фінансування будівництва об'єктів галузі охорони здоров'я, зокрема:

- реконструйовано та введено в експлуатацію комунальний заклад «Рівненський обласний перинатальний центр» Рівненської обласної ради;
- завершено будівництво першого пускового комплексу терапевтичного корпусу Рокитнівської центральної районної лікарні;
- реконструйовано фізіотерапевтичне відділення у комунальному закладі «Рівненський обласний госпіталь інвалідів війни» Рівненської обласної ради;
- побудовано амбулаторію загальної практики/сімейної медицини в с. Миляч Дубровицького та ФАП в с. Зелена Діброва Зарічненського районів;
- після капітального ремонту відкрито сучасне поліклінічне відділення Острозької центральної районної лікарні;
- проведено реконструкцію та здано в експлуатацію поліклініку Гоцанської центральної районної лікарні.

За підтримки приватних інвесторів придбано та встановлено сучасне медичне обладнання на суму 22,9 млн. гривень, в тому числі:

- для створення центру променевої терапії на базі комунального закладу «Рівненський обласний онкологічний диспансер» Рівненської обласної ради в рамках проекту «Рак виліковний» спрямовано 4,3 млн. гривень коштів з обласного бюджету та 4,5 млн. гривень – коштів приватних інвесторів;
- для комунального закладу «Рівненський обласний перинатальний центр» Рівненської обласної ради за програмою «Колиска надії» спрямовано 8,3 млн. гривень з обласного бюджету та 3,9 млн. гривень - коштів приватного інвестора;
- для комунального закладу «Рівненський обласний протитуберкульозний диспансер» Рівненської обласної ради в рамках проекту «Боротьба зі СНІДом, туберкульозом та малярією за компонентом «Туберкульоз» спрямовано кошти приватних інвесторів у сумі 1,9 млн. гривень.

Освіта

Станом на 01.01.2014 в області функціонує 495 дошкільних та 677 загальноосвітніх навчальних закладів, у яких виховується 39 тис. дітей та навчається 142,7 тис. учнів.

Протягом 2010 – 2013 років введено в дію 15 нових і реконструйованих шкіл та майже сотню дошкільних навчальних закладів.

Крім того, в області функціонує 54 комплексні та профільні позашкільні навчальні заклади системи освіти та 2337 гуртків на базі загальноосвітніх навчальних закладів, у яких навчаються 93 тис. дітей (66 відсотків загальної кількості).

Усі загальноосвітні навчальні заклади I–III ступенів області у повному обсязі забезпечено навчальними комп'ютерними комплексами та під'єднано до мережі Інтернет.

Здійснюється комплекс заходів із *покращення матеріально-технічної бази закладів освіти*. Зокрема, у 2010 році введено в дію першочергові об'єкти:

- загальноосвітню школу в с. Познань Рокитнівського району;
- навчально-спортивний корпус колегіуму у с. Балашівка Березнівського району;
- перші черги шкіл у трьох сільських населених пунктах області (селах Глинне Рокитнівського району, Тинне Сарненського району, Шпанів Рівненського району).

У 2011 році за рахунок капітальних видатків з державного та місцевих бюджетів введено в експлуатацію:

- чотири школи (с. Богуші Березнівського району, с. Бишляк Володимирецького району, с. Будераж Здолбунівського району, с. Жалин Костопільського району);
- п'ять дошкільних навчальних закладів (м. Острог, смт Володимирець, села Зірне та Друхів Березнівського району, с. Тайкури Рівненського району).

У 2012 році:

- завершено будівництво другої черги освітньо - культурного комплексу в с. Мульчиці Володимирецького району та першої черги школи в с. Берестя Дубровицького району. Добудовано школу в с. Богданівка та проведено реконструкцію приміщення під дитячий садок в с. Іванівка Корецького району;
- проведено реконструкцію даху школи в с. Хорупань та відновлено роботу дошкільного навчального закладу в с. Новоселівка Млинівського району.

У 2013 році за рахунок бюджетних коштів:

- завершено будівництво початкової школи у с. Корчин Костопільського району;
- першу чергу школи у № 14 у м. Рівне;
- проведено реконструкцію дитячих садків у селах Мала Любаша Костопільського, Курозвани Гощанського, Пугачівка Млинівського, Малеве Демидівського районів;

- проведено реконструкцію навчально-виховного комплексу «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I ступеня» в с. Калинівка Корецького району.

Підготовку кваліфікованих робітників здійснюють 19 *професійно-технічних навчальних* закладів: 8 вищих професійних училищ, 10 професійних ліцеїв та Державний професійно-технічний навчальний заклад "Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну". Заклади професійно-технічної освіти готують робітників за інтегрованими професіями, що дає випускникам більшу можливість працевлаштування на сучасному ринку праці.

В області функціонує 35 *вищих навчальних закладів*, п'ять із яких III – IV рівнів акредитації, в яких навчаються майже 42 тисячі осіб. Упродовж останніх років у вищих навчальних закладах розпочато підготовку фахівців за 29 новими спеціальностями.

За 2003 - 2013 роки у рамках *Державної програми «Шкільний автобус»* для області придбано 183 шкільні автобуси (у тому числі 49 – за рахунок місцевих бюджетів) та 9 - орендовано на постійній основі.

У 2013 році за кошти державного бюджету придбано 35 шкільних автобусів, які розподілені між навчальними закладами 15 районів області.

Культура

Культурно-мистецьке обслуговування населення області здійснюють: два академічні театри, комунальний заклад «Рівненська обласна філармонія» Рівненської обласної ради, 673 заклади культури клубного типу, 575 бібліотек, 13 музеїв, 2 заповідники, 34 школи естетичного виховання; обласний центр народної творчості, парк культури і відпочинку та зоопарк.

Водночас, відслідковується значна диференціація закладів культури за районами області.

В галузі впроваджуються сучасні технології: комп'ютеризовано 196 бібліотек, з них 134 – у сільській місцевості. 179 бібліотек області підключені до мережі Інтернет.

Налагоджено співпрацю із міжнародними фондами і організаціями. Згідно з програмою «Бібліоміст» 80 бібліотек Рівненської області (14 відсотків) отримали комп'ютерне обладнання на загальну суму 1,1 млн. гривень.

Підтвердили свою ефективність притаманні тільки Рівненській області інноваційні форми культурного обслуговування населення: культурно-дозвіллієві комплекси на території 350 сільських рад та 500 публічно-шкільних бібліотек у сільських населених пунктах.

Щороку проводиться понад тисячу вистав та концертів, здійснюється близько 10 прем'єр, організовується майже 80 культурно-мистецьких заходів міжнародного, всеукраїнського та обласного значення.

Щороку присуджуються обласні мистецькі премії: за охорону культурної спадщини імені Ігоря Свєшнікова, в галузі театрального мистецтва, мистецька імені Германа Жуковського, літературна імені Світочів та за збереження нематеріальної культурної спадщини імені Ганни Леончук.

Знаковою подією у 2011 році стало відзначення на високому організаційному рівні 450-річчя Пересопницького Євангелія, в рамках якого побудовано та урочисто відкрито комплекс культурно-дозвіллевих споруд та комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради, який є унікальним осередком культурного та туристичного життя всеукраїнського значення.

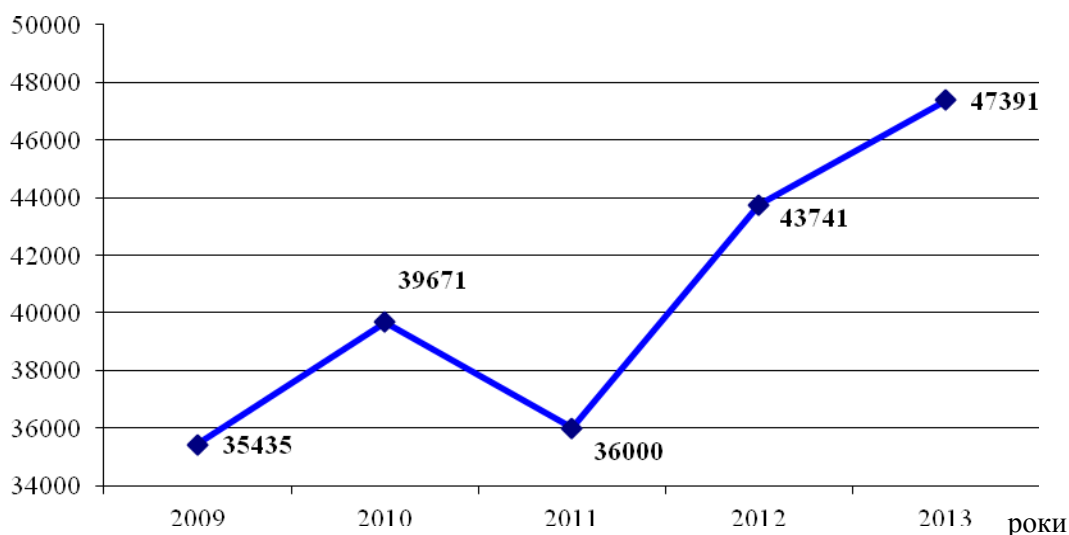
Туризм

У 2009 – 2013 роках обсяг наданих туристичних послуг зріс на 30 відсотків. При цьому лише 2 відсотки населення області скористались послугами туроператорів, що свідчить про низьке насичення ринку організованими туристичними послугами.

Постійно зростає кількість туристів в одному з пріоритетних напрямів туризму Рівненщини – сільському туризмі. Ефективна та інноваційна практика кредитування власників агросадиб, запроваджена в 2008 році, забезпечила щорічне зростання кількості садиб, а відповідно і кількості туристів у середньому на 10 відсотків.

Протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція постійного та планомірного розвитку готельної сфери Рівненської області. Так, при відносно сталій кількості готельних закладів, місткість та коефіцієнт завантаження готелів за вказаний період зросли на 10 відсотків, що свідчить про зростання ефективності використання наявного готельного фонду.

Обсяг наданих туристичних послуг, тис. гривень

У 2013 році закладами розміщення туристів було обслуговано 126 тис. осіб. Показник одноразової місткості готелів та інших колективних засобів розміщення Рівненської області становить 1913 осіб, середня місткість – 35 осіб.

У 2010 році в області розпочато реалізацію проекту «Волинь туристична», в основі якого - формування цілісної туристичної пропозиції на території історичної Волині (Рівненська, Волинська, Тернопільська, Житомирська, Хмельницька області). Проведено масштабну роботу з дослідження, вивчення та пошуку підходів до впровадження зазначеного проекту за участю науковців, фахівців туристичної галузі, громадськості.

Між п'ятьма областями, території яких історично належать до меж «Великої Волині», укладені угоди про співпрацю щодо спільної реалізації проекту. Розроблена концепція бренду «Волинь туристична», здійснюються заходи з розроблення та розміщення зовнішньої реклами, дорожніх рекламних конструкцій.

Забезпечується діяльність та наповнення порталу «Волинь туристична» (www.volyntour.com.ua). Розпочато роботу над створенням етнопарку «Волинський майдан».

Висновки

Туристичний потенціал Рівненської області розвивається, проте уповільненими темпами, що зумовлено, насамперед, загальним розвитком інфраструктури регіону та недоліками законодавчого регулювання туристично-готельної галузі.

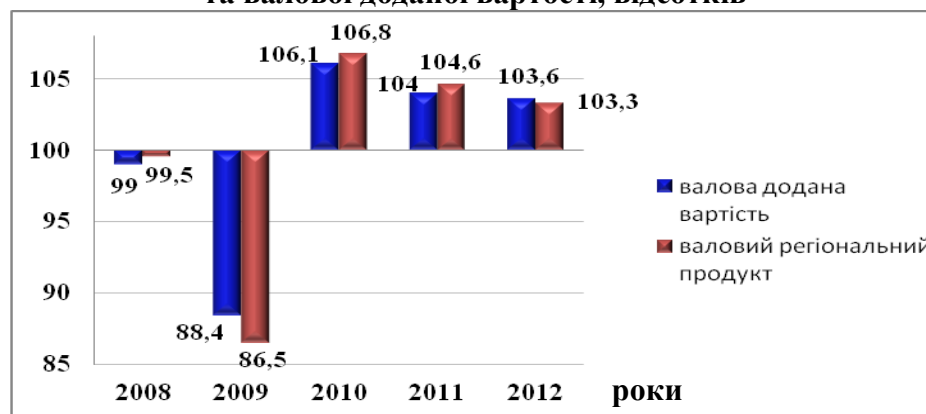
V. Господарський комплекс Рівненської області

Загальні показники розвитку економіки області

Узагальнюючими показниками, які характеризують рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт (далі - ВРП) та валова додана вартість (далі - ВДВ).

У період економічного підйому (2000 - 2007 роки) ВДВ області зріс у 1,57 раза. Цей період характеризується залученням значних обсягів іноземних інвестицій, активною приватизацією державного майна, розвитком малого підприємництва. Темпи зростання ВДВ області становили від 13,6 відсотка до 5,3 відсотка (за винятком 2005 року – 99,6 відсотка).

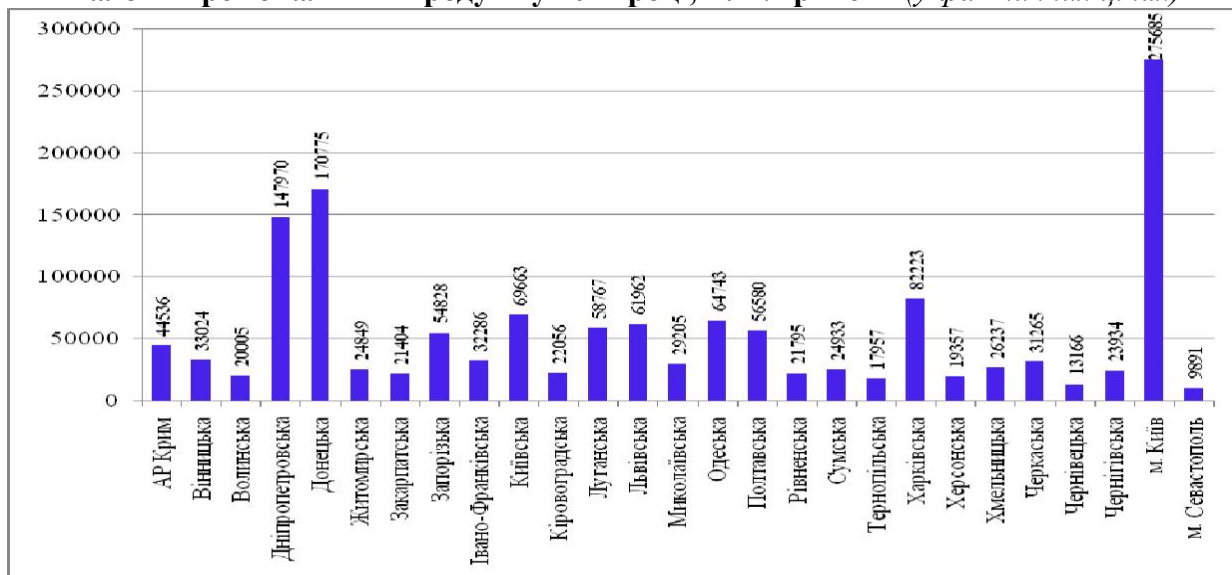
Темпи зростання (зменшення) валового регіонального продукту та валової доданої вартості, відсотків

Негативно вплинула на розвиток економіки області глобальна економічна криза 2008 – 2009 років, зокрема, спад обсягів ВДВ у 2008 році становив 1 відсоток, у 2009 році – 11,6 відсотка.

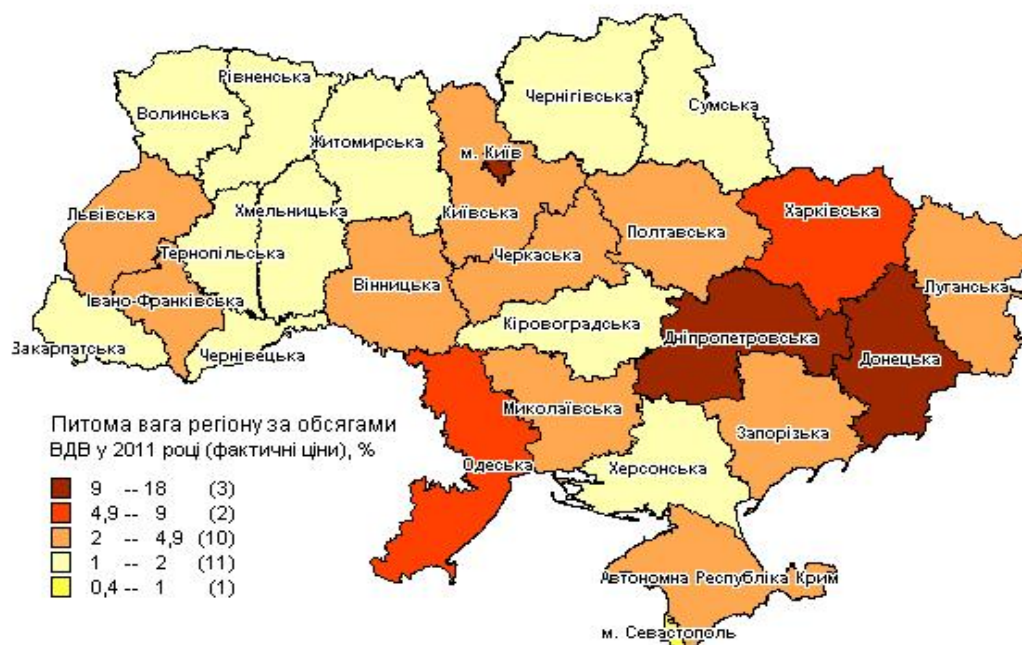
Проте, починаючи з 2010 року економіка області поступово відновлюється: ВРП та ВДВ області поновлюють тенденцію до зростання. За 2012 рік валова додана вартість області становила 18887 млн. гривень, валовий регіональний продукт – 21795 млн. гривень та збільшилися проти рівня 2011 року відповідно на 3,6 та 3,3 відсотка.

Валовий регіональний продукт у 2012 році, млн. гривень (у фактичних цінах)

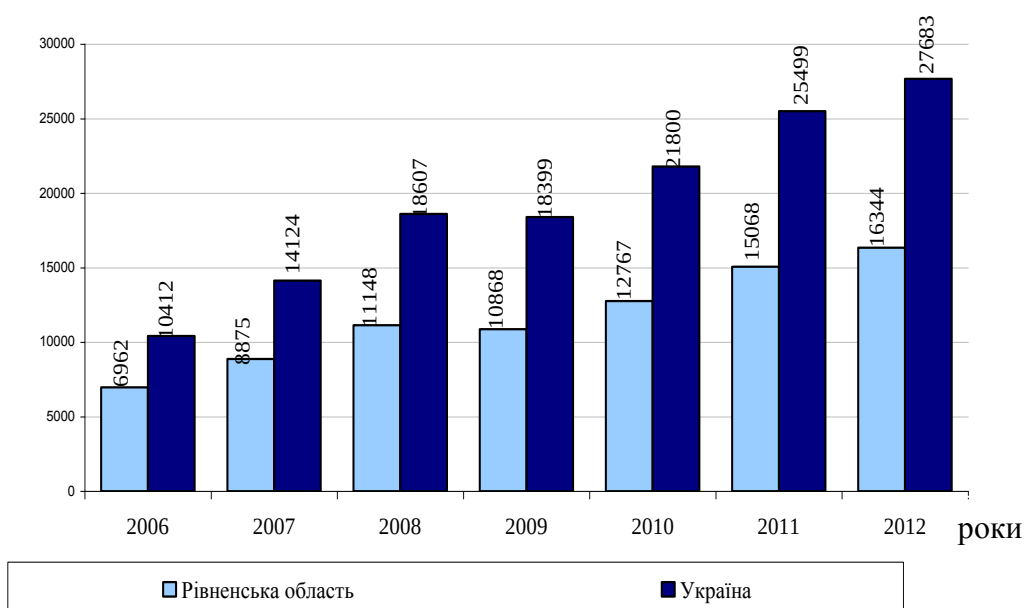
Частка області у валовій доданій вартості та валовому регіональному продукті України з 2008 року залишається незмінною і становить 1,5 відсотка (Волинської - 1,4 відсотка, Закарпатської - 1,5 відсотка, Тернопільської - 1,2 відсотка, Чернівецької - 0,9 відсотка).

Розподіл ВДВ по регіонах, 2011 рік

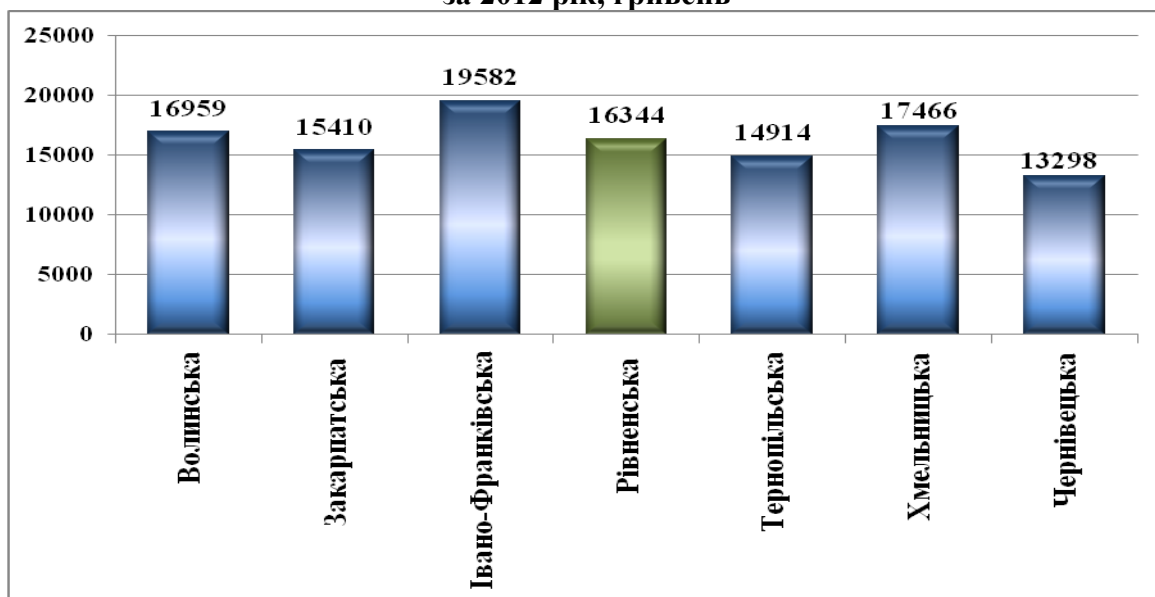

У розрахунку на одну особу валова додана вартість у області зросла порівняно з 2011 роком на 3,4 відсотка і за 2012 рік становила 16344 гривні, що у 1,7 раза менше, ніж в середньому по Україні (27683 гривні).

Валова додана вартість у розрахунку на одну особу, гривень

**Валова додана вартість у розрахунку на одну особу (регіональний розріз)
за 2012 рік, гривень**

Серед західних областей України показник валової доданої вартості у розрахунку на одну особу в Рівненській області нижчий рівня Волинської, Івано-Франківської та Хмельницької областей, проте вищий, ніж у Закарпатській, Тернопільській та Чернівецькій областях.

Галузева структура валової доданої вартості області за 2012 рік, відсотків

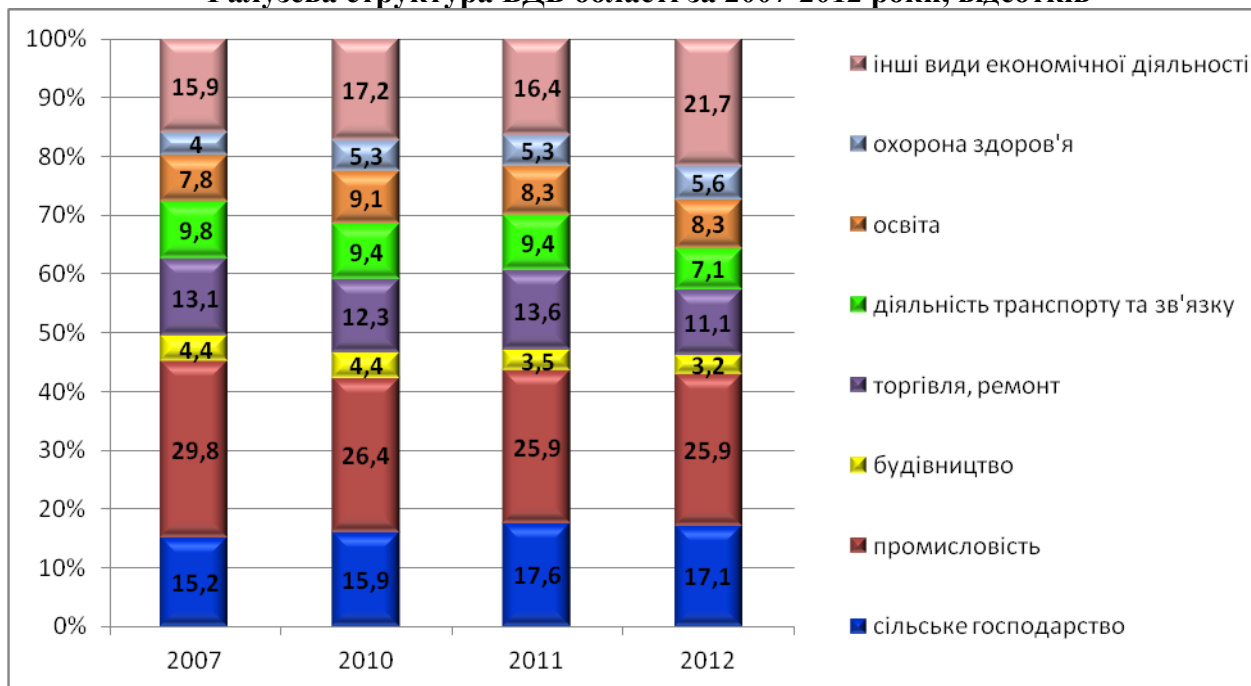

Структура валової доданої вартості області в розрізі видів економічної діяльності протягом останніх років є майже незмінною.

Основним видом економічної діяльності в області залишається промисловість, проте, питома вага її у валовій доданій вартості області зменшилась з 29,8 відсотка у 2007 році до 25,9 відсотка у 2011 та 2012 роках.

Частка сільського господарства у ВДВ зросла з 15,2 відсотка у 2007 році до 17,1 відсотка у 2012 році.

Галузева структура ВДВ області за 2007-2012 роки, відсотків

У формуванні валової доданої вартості вагомою є частка галузей: торгівлі - 11,1 відсотка, освіти – 8,3 відсотка, транспорту - 7,1 відсотка, охорони здоров'я – 5,6 відсотка, будівництва - 3,2 відсотка.

Виходячи із зазначеного, область відноситься до числа промислово-аграрних регіонів із розвиненою сферою обслуговування. Разом з тим, показник ВДВ у розрахунку на одну особу суттєво нижчий від середнього по Україні.

Промисловість

В регіоні працює 322 великі та середні промислові підприємства різної форми власності, а також понад 1,5 тисячі малих промислових підприємств.

Підприємствами промислового комплексу регіону забезпечується виробництво 19,5 відсотка електроенергії атомними електростанціями України, 65 відсотків - загальнодержавного обсягу високоякісної фанери, 24,7 відсотка – нетканих матеріалів, 21,6 відсотка - деревостружкових плит, 9,1 відсотка – цементу, близько 9 відсотків - мінеральних добрив.

Три склозаводи області, докорінно модернізовані за роки незалежності України, входять до числа найбільших та найсучасніших в Україні. В області діє єдина в державі сірникова фабрика.

Провідні галузі промисловості області – виробництво та постачання електроенергії та газу; хімічна промисловість; виробництво будматеріалів і скловиробів; харчова промисловість; виготовлення виробів з деревини; машинобудування.

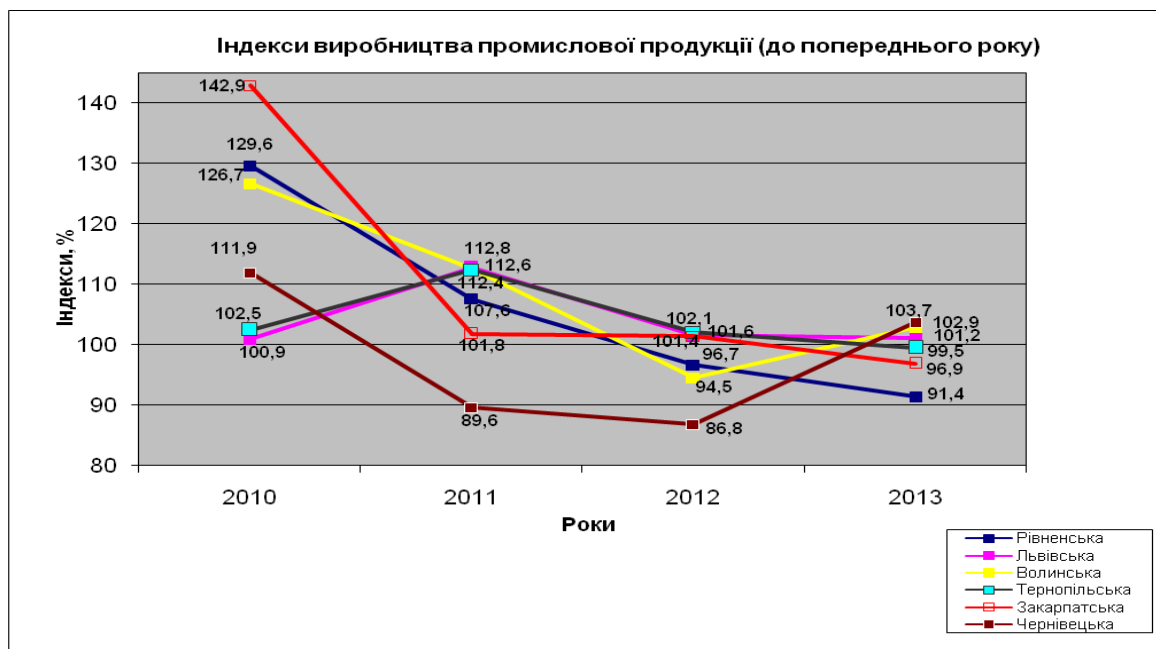
Частка реалізованої промислової продукції Рівненської області в загальному обсязі по Україні становить 1,3 відсотка.

Структура обсягів реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2013 році

За підсумками роботи у 2010 році промисловий комплекс області вийшов на докризовий рівень - обсяг промислового виробництва у 2010 році збільшився на 29,6 відсотка, у 2011 році – на 6,9 відсотка.

Проте, введення диспетчерських обмежень на ВП «Рівненська АЕС» (питома вага підприємства в загальнообласному обсязі реалізованої продукції становить понад 22 відсотки) та призупинення у 2013 році виробничої діяльності цукрових заводів області призвело до спаду обсягу випуску промислової продукції у 2012 - 2013 роках (відповідно на 3,3 відсотка та 8,6 відсотка).

Обсяг реалізованої промислової продукції у 2013 році становив 14473,6 млн. гривень і збільшився порівняно з 2010 роком на 16,6 відсотка. Обсяг реалізації продукції зріс за усіма видами економічної діяльності, найвищі

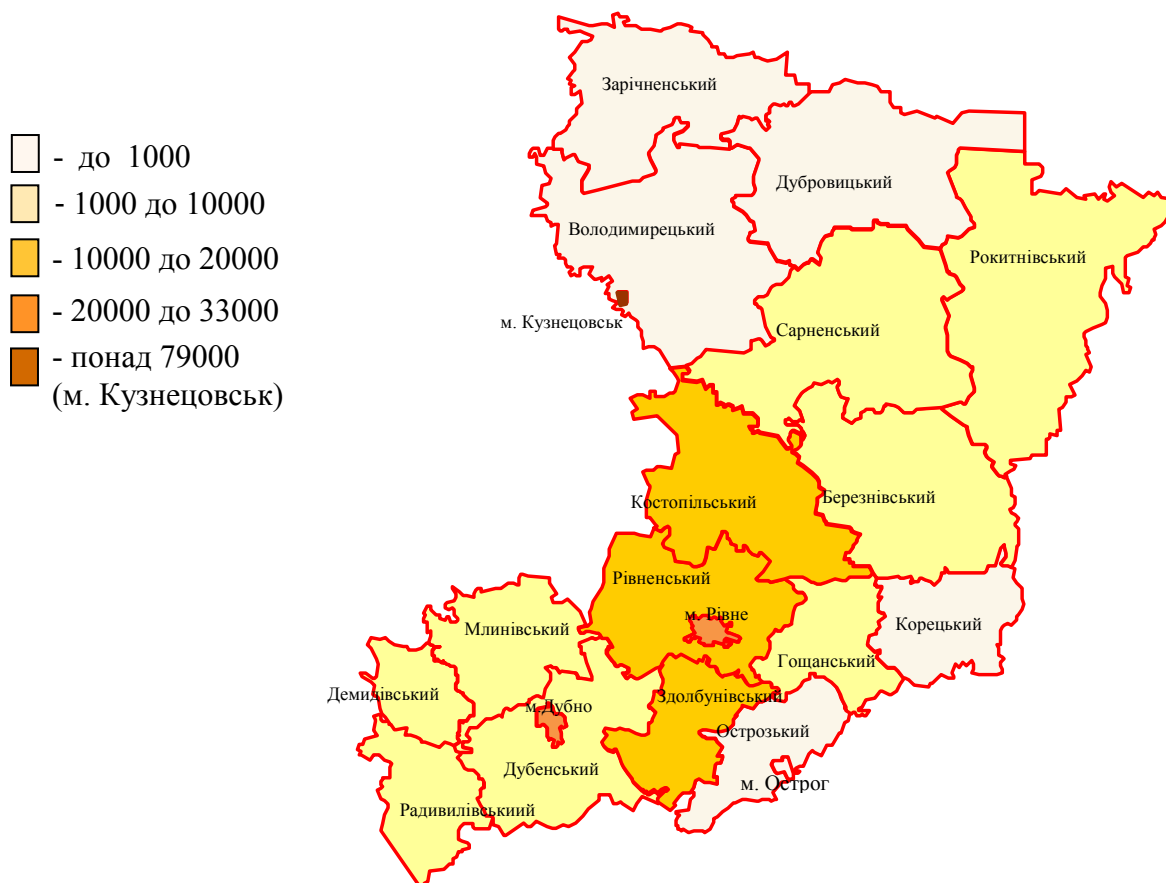
темпи зростання у добувній промисловості та текстильному виробництві – у 1,8 раза, хімічній та енергетичній галузях – у 1,2 раза.

У розрахунку на одиницю населення обсяг реалізованої промислової продукції за 2013 рік становив 12525,1 гривні та перевищив рівень 2010 року на 16,3 відсотка.

Зазначений показник області - один із найвищих серед областей західного регіону України, зокрема майже у три рази вищий, ніж у Чернівецькій області.

**Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу
по містах і районах за 2013 рік, гривень**

Серед районів та міст обласного значення області обсяг реалізованої продукції на одну особу найвищий у містах Кузнецовськ (79005,8 гривні), Дубно (32805 гривень), Рівне (19498,1 гривні), найнижчий – в Острозькому (86,1 гривні), Зарічненському (118,1 гривні), Корецькому (505 гривень), Дубровицькому (632,9 гривні) районах.

Висновки

Обсяги виробництва продукції харчової, текстильної промисловості та машинобудування області не відповідають потенційним можливостям регіону.

Рівень інтеграції машинобудівних підприємств області у вітчизняні та міжнародні корпоративні структури з випуску сучасних видів техніки залишається низьким.

Обсяги власних обігових коштів підприємств є недостатніми для проведення модернізації виробничих потужностей (неможливість отримання кредитних ресурсів на прийнятних для підприємств умовах).

Значна диференціація серед районів та міст за показником «обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу».

Потребує активізації робота із розширення ринків збуту продукції, особливо в умовах зони вільної торгівлі з країнами Європейського Союзу.

Сільське господарство

До складу агропромислового комплексу області входять понад 800 суб'єктів господарювання, в тому числі понад 500 фермерських формувань, близько 120 господарських товариств, понад 130 приватних підприємств та майже 120 підприємств інших форм господарювання.

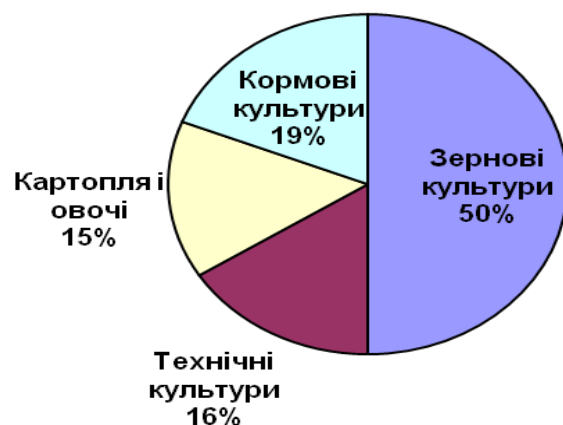
Сільське господарство області становить майже 18 відсотків валового внутрішнього продукту області, забезпечує сировиною харчову галузь промисловості. В агропромисловому комплексі області зайнято понад 40 відсотків сільського населення. Питома вага області у загальному обсязі валової продукції сільського господарства України становить 2,8 відсотка.

Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору економіки області є виробництво картоплі, цукрових буряків, зернових та зернобобових культур, овочів, молока та м'яса.

Спеціалізація районів Рівненської області

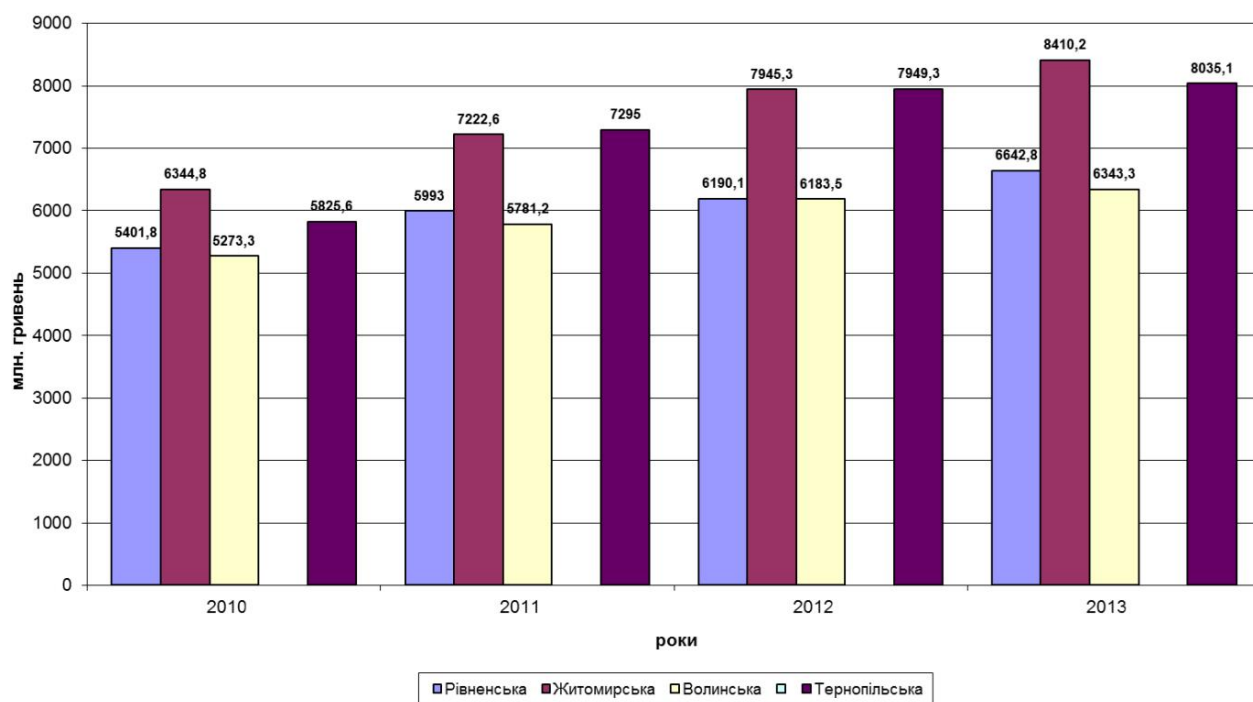
Структура посівних площ у 2014 році за всіма категоріями господарств

У структурі посівних площ майже 50 відсотків займають зернові культури, 16 відсотків – технічні культури, 15 відсотків - картопля і овочі та 19 відсотків – кормові культури.

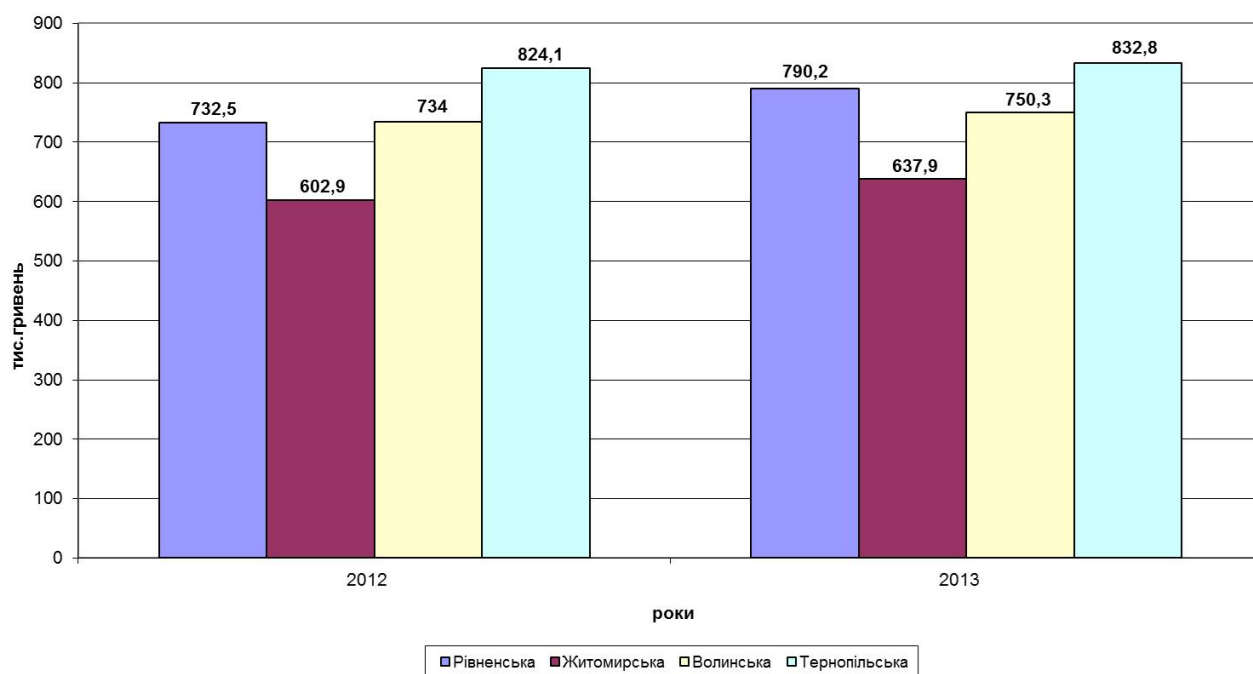
Протягом 2010 – 2013 років в аграрному секторі області забезпечено стабільний приріст обсягів виробництва продукції. Зокрема, темп приросту виробництва валової продукції сільського господарства в області за 2010 рік становив 2 відсотки, у 2011 році – 10,9 відсотка, у 2012 році – 3,9 відсотка.

Виробництво валової продукції сільського господарства за 2010 - 2013 роки

За 2013 рік у всіх категоріях господарств вироблено валової продукції сільського господарства на суму 6642,8 млн. гривень, що на 7,3 відсотка більше, ніж у 2012 році, в тому числі у сільськогосподарських підприємствах - на 11,5 відсотка.

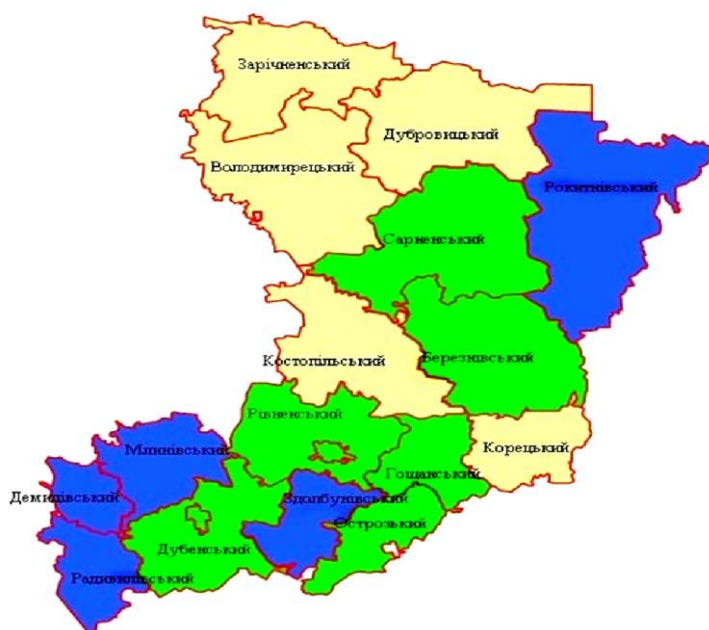
Виробництво валової продукції сільського господарства
на 100 га сільськогосподарських угідь

Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства на 100 гектарів сільськогосподарських угідь в області становить 790,2 тис. гривень, що на 15,6 відсотка перевищує середній показник по Україні (683,6 тис. гривень) та на 23,9 відсотка і 5,3 відсотка – рівень сусідніх Житомирської та Волинської областей відповідно.

Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства за всіма категоріями господарств на 100 гектарів сільськогосподарських угідь, тис. гривень

- високий (1300 – 940 тис. гривень)
- середній (939 – 671 тис. гривень)
- низький (430 – 670 тис. гривень)

У 2010 - 2013 роках введено в дію доїльний зал у фермерському господарстві ім. Шевченка (Здолбунівський район), високотехнологічний молочний комплекс із утримання 1800 корів на ТзОВ СГП «Імені Воловікова» (Гощанський район), два корівники у СГПП «Случ» Сарненського району, три приміщення для молодняку великої рогатої худоби у ПП «Агро-Експрес-Сервіс» та два пташники на 120 тис. голів птиці в Агрокорпорації «Крупець». В області функціонують п'ять доїльних залів та 18 молокопроводів.

Введено в експлуатацію сучасний комп'ютеризований елеваторний комплекс ТОВ «Радивилівський елеватор» загальною площею 49 тис. кв. метрів. Розпочато реалізацію інвестиційного проекту зі створення регіонального ринку сільськогосподарської продукції загальною вартістю 20 млн. дол. США.

Проведення модернізації у тваринницькій галузі області сприяло зростанню у 2013 році порівняно з 2010 роком виробництва яєць - на 18,7 відсотка, м'яса - на 18,2 відсотка, молока - на 4,8 відсотка. Збільшилось поголів'я птиці на 13,8 відсотка, великої рогатої худоби на 6,6 відсотка (зокрема корів - на 1,4 відсотка) та свиней - на 0,8 відсотка.

Загальні обсяги виробництва основних видів сільськогосподарської продукції забезпечують потребу фонду споживання населення області в зерні на 157,6 відсотка, фруктах - 142,9 відсотка, молоці - 137,8 відсотка, яйцях - 132 відсотки, картоплі - 119,6 відсотка, овочах - 111,2 відсотка та м'ясі - 102,8 відсотка.

Висновки

Природно-кліматичні умови області сприятливі для вирощування конкурентоспроможних сільськогосподарських культур, зокрема ріпаку, круп'яних культур, пшениці, жита, кукурудзи, цукрових буряків.

Недостатній рівень упровадження сучасних агротехнологій та невідповідність міжнародним стандартам продукції більшості сільгоспвиробників.

Недостатня платоспроможність вітчизняних сільськогосподарських підприємств, відсутність можливості отримання кредитів і позик на прийнятних для виробників умовах.

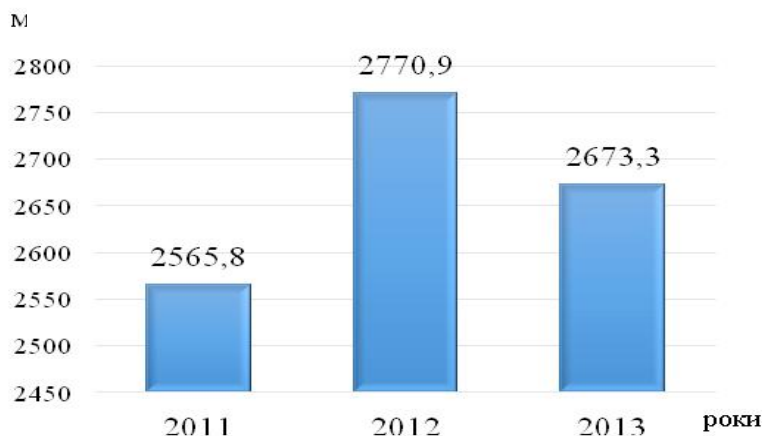
Наявність значного відсотка непродуктивних угідь у поліській зоні та висока роздробленість угідь із родючими ґрунтами в лісостеповій зоні.

Інвестиційна та будівельна діяльність

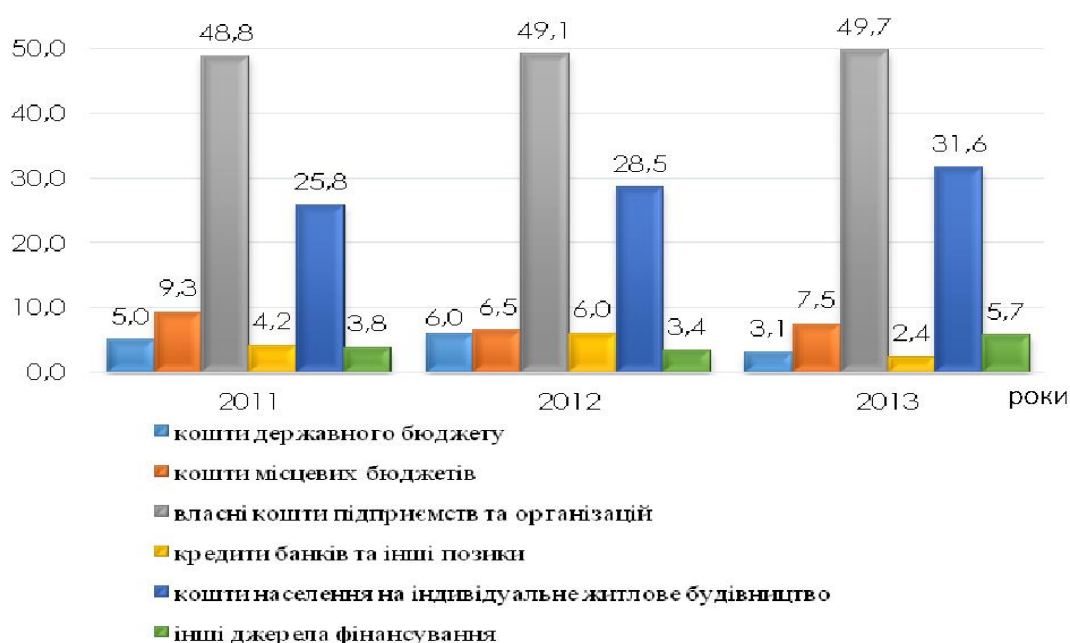
В області реалізуються заходи, спрямовані на створення сприятливих умов для активізації інвестиційної діяльності, модернізацію господарського комплексу регіону, забезпечення комплексного використання та збереження природних сировинних ресурсів, підвищення ефективності використання транзитного і туристично-рекреаційного потенціалу регіону, вирішення проблем зайнятості населення.

За 2013 рік у розвиток економіки області підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 2673,3 млн. гривень капітальних інвестицій, що на 6,4 відсотка менше, ніж за 2012 рік та в розрахунку на одну особу становить 2452,7 гривні (по Україні – 5908,9 гривні).

Обсяг капітальних інвестицій у фактичних цінах, млн. гривень

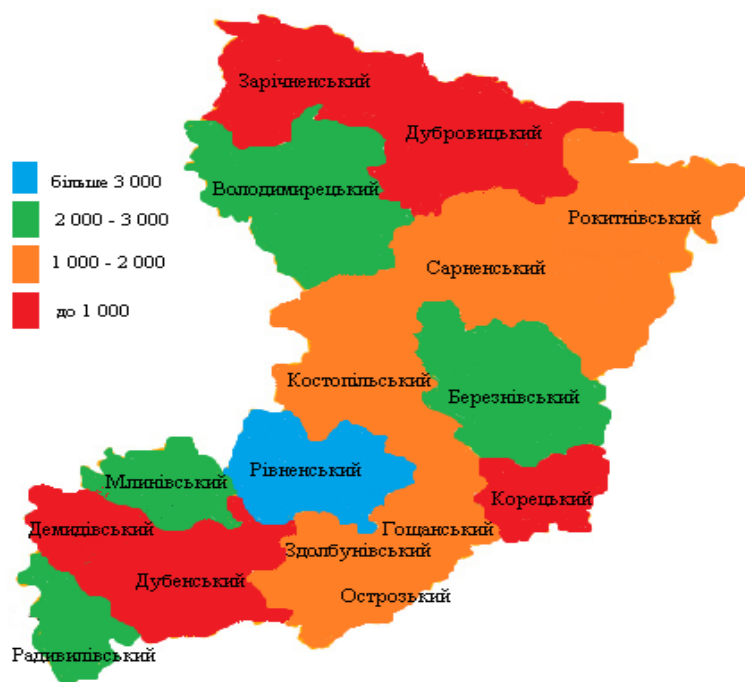
Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування, у відсотках до загального обсягу

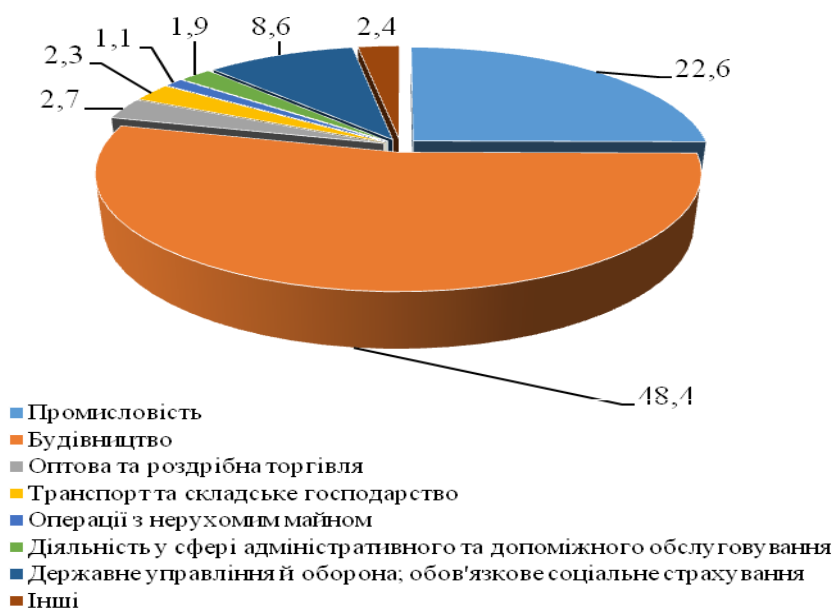
Найбільшу частку капітальних інвестицій становлять власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 49,7 відсотка усіх інвестицій. Частка коштів населення на індивідуальне житлове будівництво становила 31,6 відсотка, державного та місцевих бюджетів – 10,6 відсотка. За рахунок кредитів банків та інших позик освоєно 2,4 відсотка загального обсягу капітальних інвестицій.

Найвагомішу частку капітальних інвестицій (99,1 відсотка загального обсягу) освоєно в матеріальні активи, з них у будівлі та споруди – 59,7 відсотка, транспортні засоби, інвентар – 37,5 відсотка.

Капітальні інвестиції в розрізі адміністративно-територіальних одиниць на одну особу станом на 01.01.2014, гривень

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності

Найбільшу частку капітальних інвестицій (48,4 відсотка) освоєно підприємствами будівельної галузі, обсяги яких порівняно з 2012 роком збільшилися на 9,6 відсотка.

Розмір інвестицій, спрямованих у розвиток промислових підприємств, зменшився на 19,2 відсотка, їх частка у загальному обсязі інвестицій становила 22,6 відсотка.

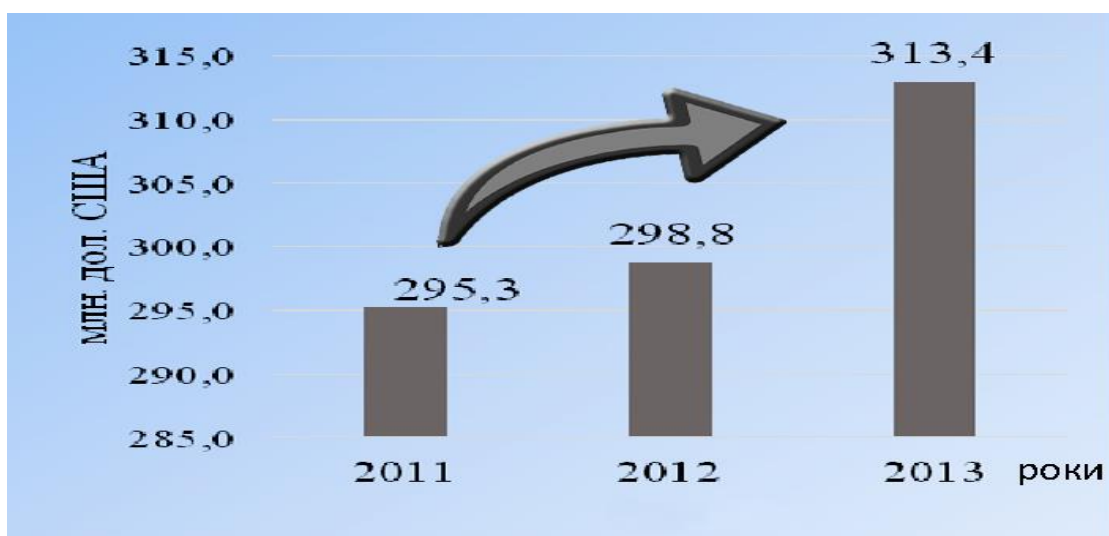
Капітальні інвестиції у житлове будівництво становили 955 млн. гривень (35,7 відсотка загального обсягу), що на 8,4 відсотка більше, ніж за 2012 рік.

За обсягом освоєння капітальних інвестицій Рівненська область посідає 19 місце серед регіонів України (Волинська область – 16 місце, Тернопільська і Житомирська області – 20 і 21 місця відповідно).

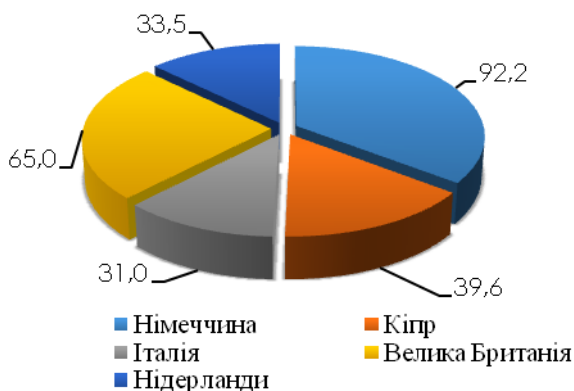
За статистичними даними, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку області, станом на 01.01.2014 становив 313,4 млн. доларів США, що на 14,6 млн. доларів США або на 4,9 відсотка більше проти 01.01.2013.

Рівненська область зайняла 18 місце серед регіонів України за обсягами надходжень прямих іноземних інвестицій (Волинська область – 17 місце, Тернопільська область – 27 місце, Житомирська область – 16 місце).

Динаміка зростання обсягу прямих іноземних інвестицій

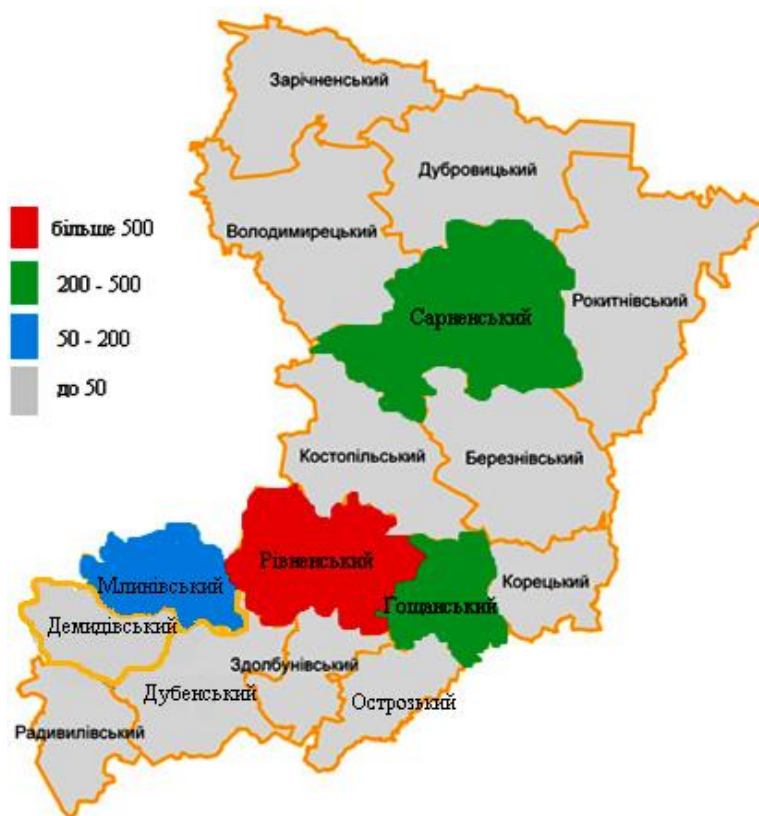
Країни з найбільшим обсягом іноземних інвестицій станом на 01.01.2014, млн. дол. США

До п'ятірки основних країн-інвесторів входять: Німеччина – 92,2 млн. доларів США, Велика Британія – 65 млн. доларів США, Кіпр – 39,6 млн. доларів США, Нідерланди – 33,5 млн. доларів США та Італія – 31 млн. доларів США.

При цьому, темп росту обсягів іноземних інвестицій у Рівненській області перевищує аналогічні показники у сусідніх регіонах - Волинській (87,5 відсотка) та Тернопільській (98,9 відсотка) областях, проте менший, ніж у Житомирській області (106,9 відсотка).

Прямі іноземні інвестиції в розрізі адміністративно-територіальних одиниць на одну особу станом на 01.01.2014, доларів США

Найпривабливішими для інвестування залишаються регіони зі значною промисловою базою та розвинутою інфраструктурою.

Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу станом на 1 січня 2014 року становив 270,5 долара США (по Україні – 1278 доларів США).

Прямі іноземні інвестиції за видами економічної діяльності, млн. доларів США

Найбільш інвестиційно привабливими для нерезидентів є підприємства промисловості, в які вкладено 201,2 млн. дол. США іноземних інвестицій, з них 145,4 млн. дол. США – переробна промисловість.

Найпривабливішими для іноземного інвестора залишаються міста та райони області з розвиненою інфраструктурою, наявністю кваліфікованих трудових ресурсів, з порівняно високою платоспроможністю населення, а також регіони з потужною сировинною базою.

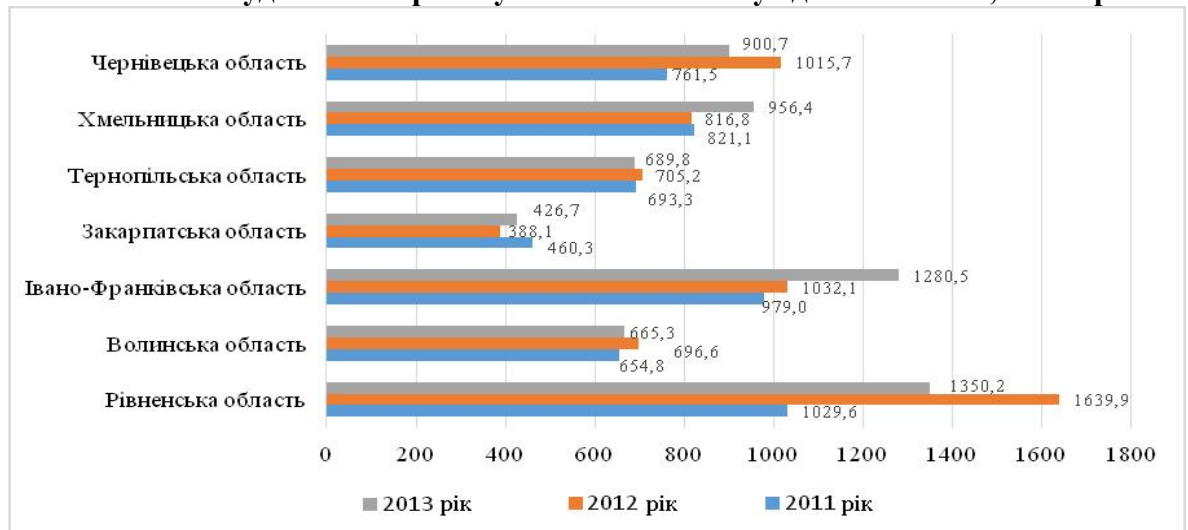
Разом з тим, обсяг залучених в економіку області капітальних інвестицій, зокрема прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу, суттєво нижчий від середнього показника по Україні.

Значною є диференціація показників, зокрема інвестицій, у розрізі районів та міст (за прямими іноземними інвестиціями – у десятки разів): м. Рівне – 152 млн. доларів США проти 10,2 млн. доларів США у м. Дубно, Сарненський район – 32,1 млн. доларів США проти 0,3 млн. доларів США в Острозькому районі.

У структурі капітальних інвестицій незначною залишається питома вага позичкового капіталу, практично не використовуються механізми фондового ринку.

За 2013 рік **будівельними підприємствами** області виконано робіт у фактичних цінах на суму 1350,2 млн. гривень. Індекс будівельної продукції у 2013 році порівняно з 2012 роком становив 76,1 відсотка.

Динаміка виконаних будівельних робіт у Рівненській та сусідніх областях, млн. гривень

Будівельний комплекс області має значний потенціал. Протягом останніх років за обсягами виконаних будівельних робіт область значно випереджає сусідні Волинську, Івано-Франківську, Закарпатську, Тернопільську, Чернівецьку області.

Починаючи з 2010 року, обсяги введення житла зростають: у 2010 році – у 2,1 раза, у 2011 році – на 10,6 відсотка, у 2012 році – на 4,6 відсотка, у 2013 році – на 12,7 відсотка.

У міських населених пунктах протягом останніх років побудовано 55 відсотків загального обсягу житла, у сільських – 45 відсотків.

Понад 85 відсотків загальної площі житлових будинків введено в експлуатацію індивідуальними приватними забудовниками.

У м. Рівне та Рівненському районі збудовано 46,1 відсотка загального обсягу житла, ще 31 відсоток – у Березнівському, Володимирецькому, Костопільському та Сарненському районах.

Нарощенню обсягів житлового будівництва сприяє реалізація державних житлових програм, зокрема програми «Власний дім» для підтримки індивідуальних сільських забудовників, програми забезпечення житлом молодих сімей, програми будівництва доступного житла, програми здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Зовнішньоекономічна діяльність

Важливою складовою розвитку економіки будь-якого регіону є розширення зовнішньоекономічних зв'язків, до числа основних елементів яких відносять торгівлю товарами та послугами, залучення іноземних інвестицій, діяльність спільних підприємств, співробітництво в галузі науково-технічних розробок тощо.

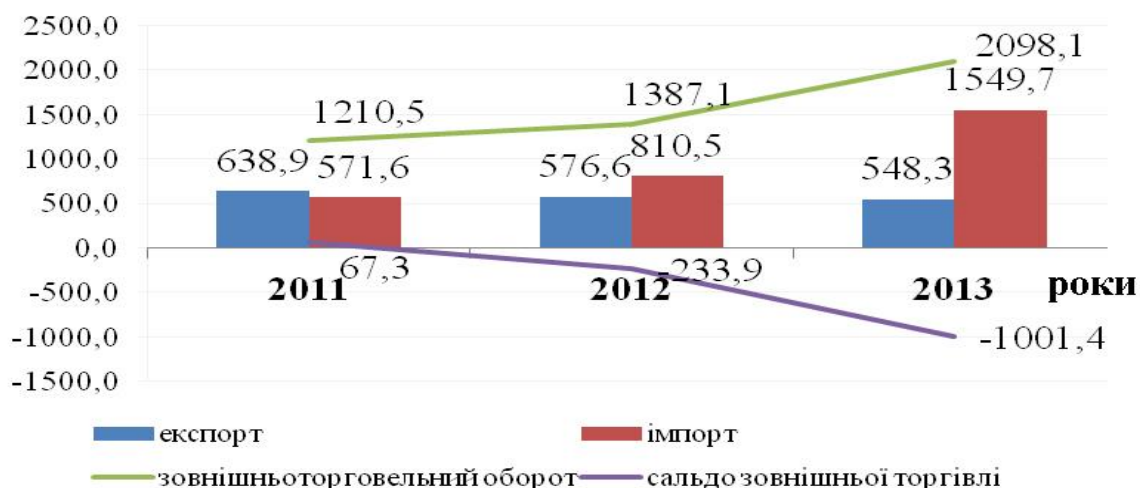
Зовнішньоекономічна діяльність Рівненської області у 2011– 2013 роках

Показники	Одиниця виміру	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2013 рік у % до 2012 року
Обсяг експорту товарів, усього	млн. дол. США	543,1	503,5	482,6	95,9
Обсяг експорту у % до попереднього року	%	137,0	92,7	95,9	X
Обсяг імпорту товарів, усього	млн. дол. США	552,2	786,9	1 522,2	193,4
Обсяг імпорту у % до попереднього року	%	126,0	142,5	193,4	X
Обсяг експорту послуг, усього	тис. дол. США	95774,5	73099,2	65724,6	89,9
Обсяг експорту у % до попереднього року	%	149,0	76,3	89,9	X
Обсяг імпорту послуг, усього	тис. дол. США	19400,0	23626,3	27542,4	116,6
Обсяг імпорту у % до попереднього року	%	86,1	121,8	116,6	X

Упродовж 2011 – 2012 років зовнішня торгівля товарами області характеризувалась постійним зростанням.

Натомість, за підсумками 2013 року було відмічено суттєве збільшення зовнішньоторговельного обороту товарами та послугами, який становить понад 2 млрд. доларів США, однак це зростання було досягнуте, в першу чергу, за рахунок збільшення імпорتنних поставок товарів.

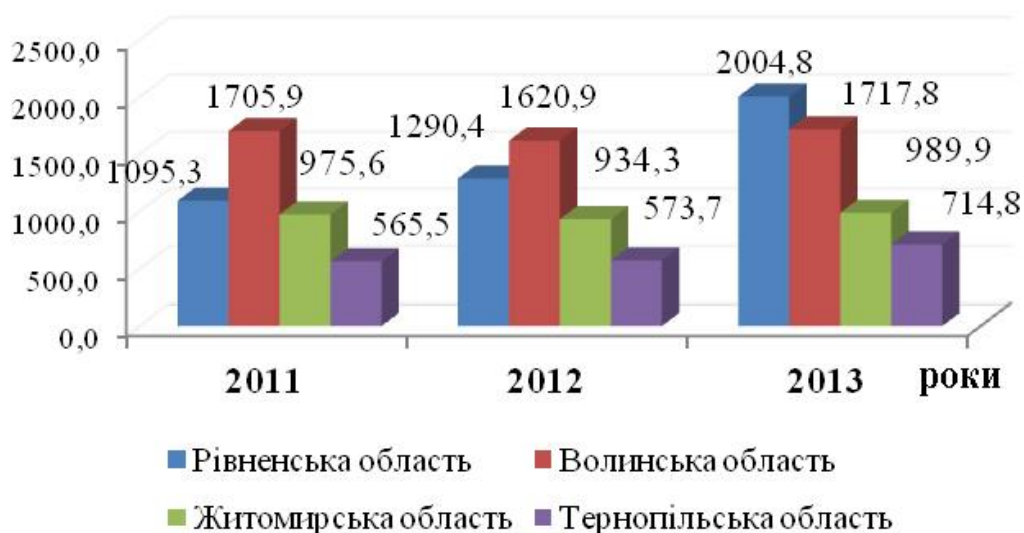
**Динаміка показників зовнішньої торгівлі товарами та послугами
Рівненської області за 2011 – 2013 роки, млн. доларів США**

Обсяг експорту рівненських товарів у 2013 році знизився на 4 відсотки порівняно з 2012 роком, і становив 482,6 млн. доларів США, що частково було спричинене певним зниженням попиту на міжнародних ринках основної експортної продукції області та продовженням застосування протекціоністських заходів у країнах - торговельних партнерах. Імпорт товарів за цей період становив 1 522,2 млн. доларів США та зріс у значній мірі внаслідок різкого збільшення закупівель енергоносіїв з Російської Федерації на 93,4 відсотка.

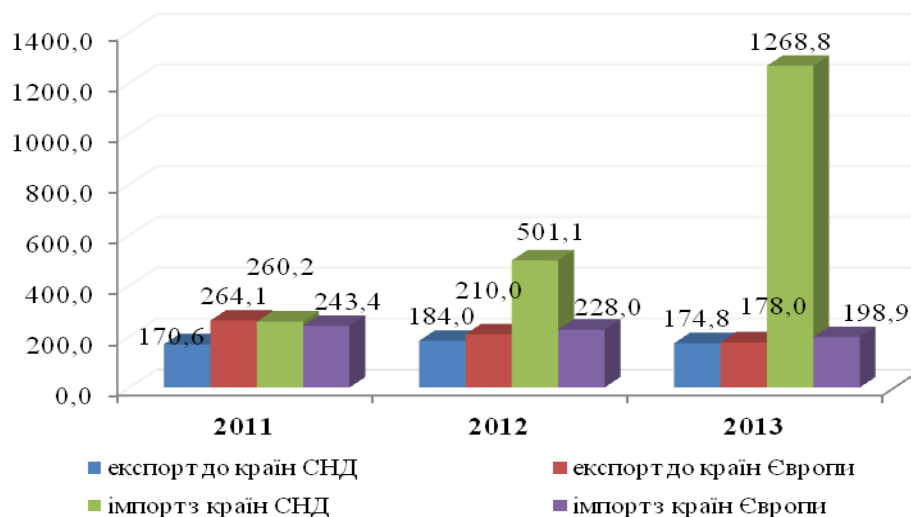
Таким чином, за підсумками 2013 року сформувалося негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів у розмірі 1 039,6 млн. доларів США. Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,32, що вдвічі менше показника 2012 року.

Динаміка зовнішньоторговельного обороту за 2011 – 2013 роки, млн. доларів США

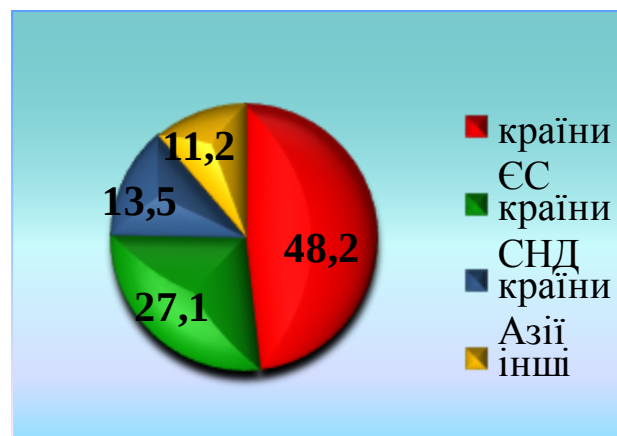
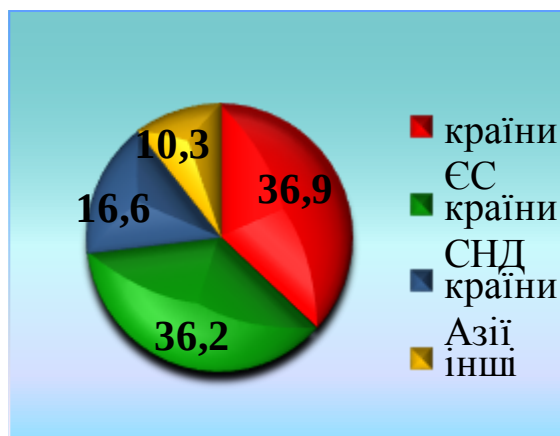
Експортні поставки Рівненщини розвиваються позитивно і їх зменшення впродовж останніх двох років було пов'язане із загальнонаціональними тенденціями в економіці.

Динаміка експорту та імпорту Рівненської області з країнами СНД та країнами Європи впродовж 2011 – 2013 років

Характерною тенденцією у зовнішньоторговельних зв'язках Рівненської області за 2010 - 2013 роки є переважання імпортних надходжень у регіон з країн СНД, експортних поставок товарів - до країн Європи.

Географічна структура експорту товарів з області за 2013 рік за січень – липень 2014 року

За підсумками шести місяців 2014 року забезпечено позитивне сальдо зовнішньої торгівлі, коефіцієнт покриття експортом імпорту становить 2,16.

Зовнішньоторговельні операції товарами область здійснювала з партнерами 104 країн світу. При цьому суттєво змінилась географічна структура експорту. Питома вага експорту товарів до найбільш прогнозованого та платоспроможного ринку Європейського Союзу становила 48,2 відсотка, до країн СНД – 27,1 відсотка (за підсумками 2013 року ці показники становили відповідно 36,9 відсотка та 36,2 відсотка).

Найвагоміші експортні поставки здійснювались до Російської Федерації, Польщі, Німеччини, Кенії, Румунії, Малайзії, Білорусі, Угорщини, імпорту – з Польщі, Німеччини, Російської Федерації, Італії, Білорусі, Китаю та Франції.

Експорт товарів до країн Європейського Союзу збільшився на 46,8 відсотка (зокрема, до Бельгії - у 14,3 раза, Іспанії – у 6,7 раза, Словенії – у 5,6 раза, Румунії - у 2,1 раза, Польщі та Італії – в 1,6 раза, Угорщини – в 1,4 раза). Водночас, скоротився експорт до Білорусі на 29,6 відсотка, Російської Федерації – на 14,7 відсотка.

У *товарній структурі експорту* найбільша питома вага продукції деревообробної промисловості – 26,2 відсотка, хімічної (мінеральні добрива) – 23,8 відсотка, мінеральні продукти – 12,3 відсотка, продуктів рослинного походження – 11,4 відсотка.

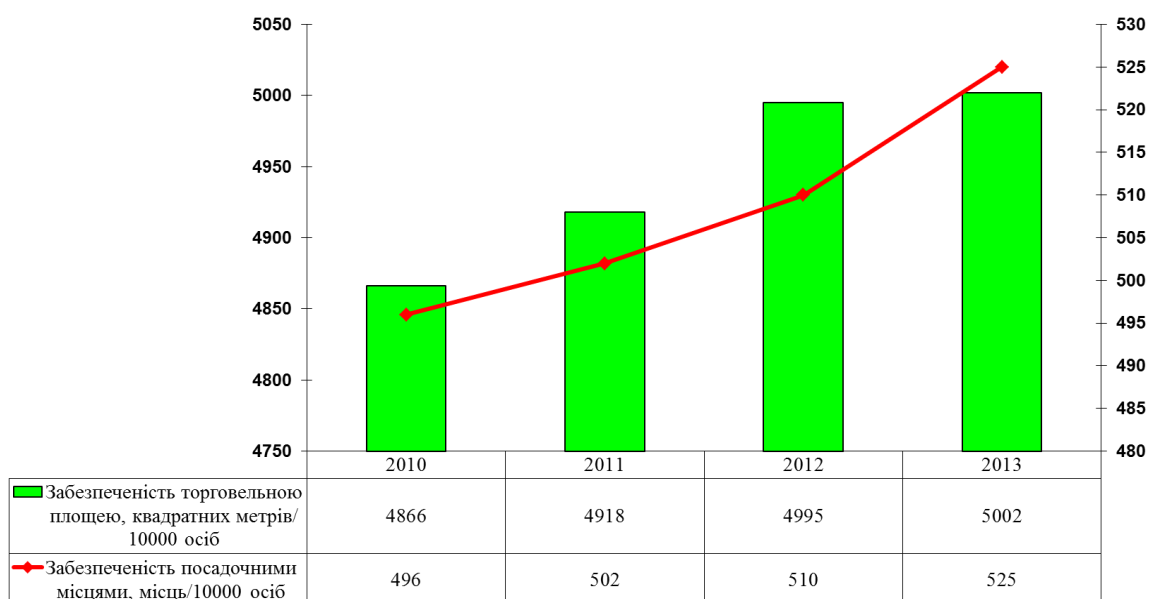
У *товарній структурі імпорту* найбільша питома вага полімерних матеріалів, пластмас та виробів з них – 17,1 відсотка, машин, обладнання та механізмів – 17,1 відсотка, засобів наземного транспорту – 10,9 відсотка, текстильних виробів – 8,5 відсотка, мінеральних продуктів – 8 відсотків.

Торгівля та ресторанне господарство, розвиток споживчого ринку

Ситуація на споживчому ринку є одним із важливих індикаторів економічного розвитку області. Станом на 01.01.2014 в області функціонує 8772 торговельні підприємства.

Мережа підприємств торгівлі та ресторанного господарства за 2010 - 2013 роки збільшилась на 8 відсотків. При цьому, мережа торговельних підприємств приватної форми власності збільшилась на 14,2 відсотка.

В області щороку зростає забезпеченість населення торговельною площею та посадочними місцями в закладах торгівлі та ресторанного господарства.

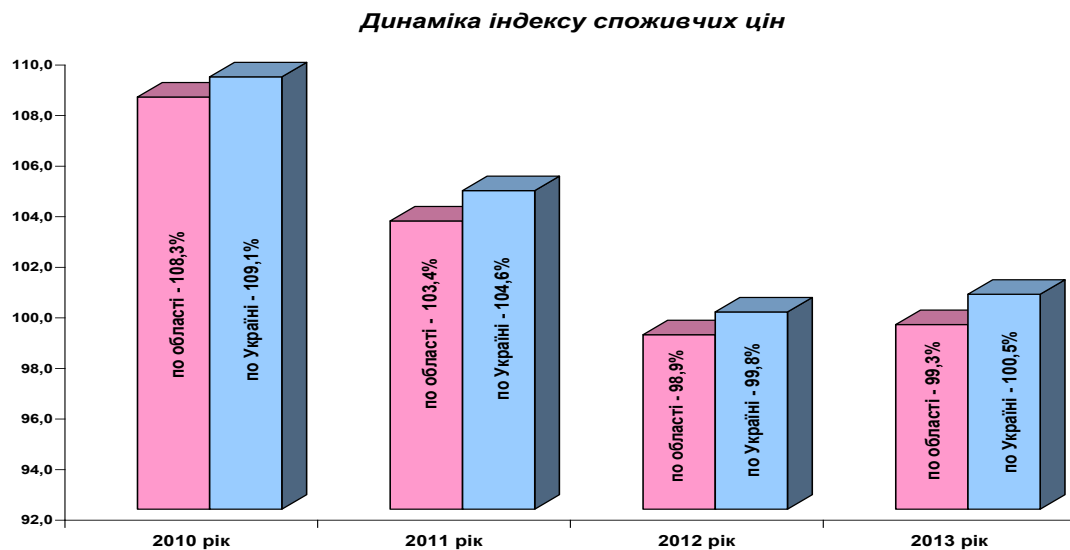
Крім того, значне місце у задоволенні потреб населення в товарах належить ринкам. В області функціонує 64 ринки, частка яких у загальному обсязі продажу споживчих товарів становить понад 35 відсотків.

На Рівненщині реалізовано комплекс заходів щодо удосконалення функціонування ринків із продажу продовольчих і непродовольчих товарів, створення умов для продажу продукції селянських господарств та приватних сільгоспвиробників.

Відбуваються позитивні зміни в розвитку матеріально-технічної бази закладів торгівлі, зокрема, створюються роздрібні торговельні підприємства з упровадженням сучасних технологій європейських стандартів, а також вітчизняні торговельні мережі однієї торговельної марки.

Упродовж 2010 - 2013 років спостерігалась тенденція щодо зростання обороту роздрібною торгівлі. За 2013 рік роздрібний товарооборот становив 16,4 млрд. гривень і зріс проти рівня 2012 року на 9,3 відсотка. Всього за 2011 – 2013 роки оборот роздрібною торгівлі збільшився у 1,37 раза.

Оборот роздрібною торгівлі обласного центру – м. Рівне становить 4 млрд. гривень або майже 60 відсотків загального обсягу роздрібного товарообороту області.

У 2010 році споживчі ціни в області зросли на 8,3 відсотка, а у 2011 році – на 3,4 відсотка (по Україні відповідно на 4,6 відсотка та 9,1 відсотка). За підсумками 2012 - 2013 років в області відбулося зниження індексу споживчих цін - дефляція.

З метою задоволення потреб споживачів в області сформовано ефективну торговельну інфраструктуру. З початку інвестування у сферу торгівлі вкладено 15,2 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 4,8 відсотка загального їх обсягу.

Розвиток малого та середнього підприємництва

Підприємницькою діяльністю в області займаються близько 5 тис. підприємств (з них понад 4,6 тис. або 93,5 відсотка - малі), а також 45 тис. фізичних осіб - підприємців.

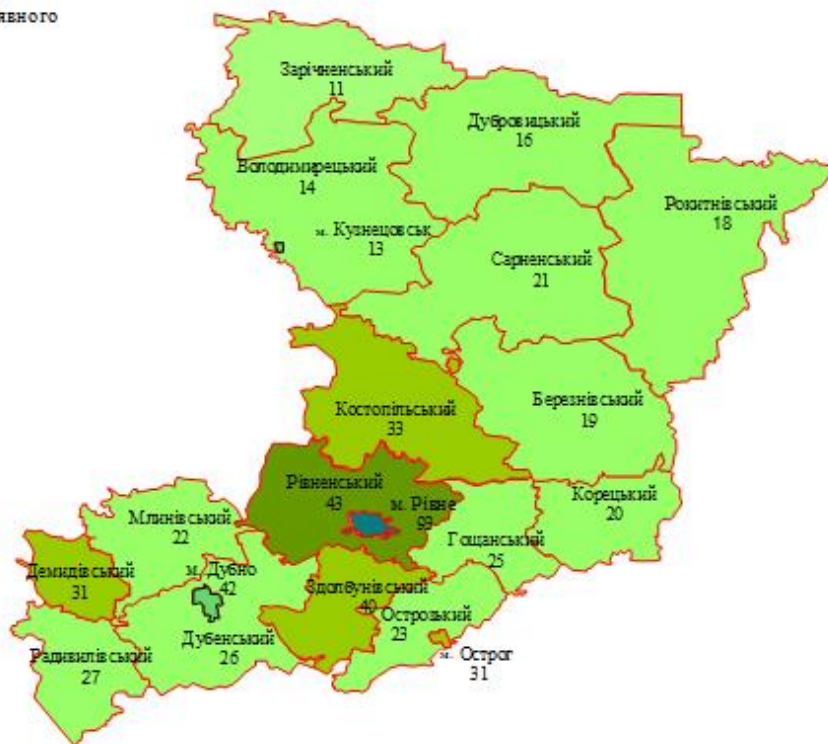
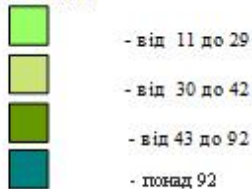
У сфері малого бізнесу області працює понад 120 тис. осіб (з урахуванням фермерських господарств), тобто більше 25 відсотків зайнятих у господарському комплексі, соціальній та гуманітарній сферах Рівненщини.

Крім того, в області налічується 315 середніх підприємств (6,4 відсотка загальної їх кількості). У сфері середнього бізнесу працює 52,9 тис. працівників.

Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення області у 2012 році становила 40 одиниць.

Кількість підприємств за їх розмірами у містах та районах області, 2012 рік

Кольорова насиченість відповідає кількості малих підприємств на 10 тис. наявного населення:

Найбільша кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення у м. Рівне - 93 одиниці та у Рівненському районі - 43 одиниці. Однак, розрахункова кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення у районах: Зарічненському - 11 одиниць, Володимирецькому - 14 одиниць, м. Кузнецовськ - 13 одиниць.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) в цілому по області у 2012 році становив 25,5 млрд. гривень. При цьому, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств становив 6,6 млрд. гривень.

Частка продукції малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) становила 25,9 відсотка.

Органи виконавчої влади області постійно працюють над забезпеченням сприятливих умов для розвитку підприємництва, а також використання його потенціалу для вирішення нагальних проблем регіону.

В усіх районах та містах функціонують центри із видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності за принципом «єдиного вікна».

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» в усіх райдержадміністраціях та виконавчих комітетах рад міст обласного значення функціонують центри надання адміністративних послуг, призначено посадових осіб, здійснено навчання персоналу.

Перелік адміністративних послуг, що надаються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, розміщений на офіційному веб-сайті облдержадміністрації в розділі «Каталог послуг. Адміністративні послуги». Крім того, рубрики «Адміністративні послуги» створено на офіційних веб-сайтах райдержадміністрацій та виконавчих комітетів рад міст обласного значення.

У рамках реалізації заходів регіональних програм розвитку підприємництва суб'єктам підприємницької діяльності надається необхідна інформаційно-консультативна, організаційна та ресурсна підтримка, зокрема за рахунок коштів місцевих бюджетів.

В області розвивається та зростає кількість підприємств підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, яка включає 179 установ та організацій (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, лізингові центри, небанківські фінансово-кредитні установи (разом з філіями - юридичними особами), інвестиційні фонди і компанії, інформаційно-консультативні установи), технопарк та 45 громадських об'єднань підприємців.

Висновки

Значна диференціація показників розвитку малого і середнього підприємництва у розрізі районів та міст.

Недостатній рівень виробничої кооперації великих, середніх і малих підприємств.

Суттєвий відсоток «тінізації» малого бізнесу, низький рівень офіційної заробітної плати, велика кількість незареєстрованих працюючих.

VI. Фінансово-бюджетна сфера

Характеристика дохідної частини зведеного бюджету Рівненської області

Бюджет Рівненської області формується у відповідності із Бюджетним кодексом України і входить до зведеного бюджету України.

За 2013 рік до загального фонду зведеного бюджету області надійшло 4582 млн. гривень, що на 5,3 відсотка більше, ніж за 2012 рік.

Надходження платежів до державного бюджету становили 3188,2 млн. гривень і збільшились на 5,3 відсотка. Приріст отримано за рахунок збільшення надходжень за використання лісових ресурсів, від оренди державного майна та плати за видачу ліцензій.

Власні доходи місцевих бюджетів протягом 2013 року зросли на 5,3 відсотка або на 70 млн. гривень і становили 1393,8 млн. гривень. Зростання власних доходів до місцевих бюджетів забезпечено, в основному, за рахунок надходжень податку з доходів фізичних осіб (92,2 відсотка загального приросту надходжень).

Доведений Міністерством фінансів України план доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, за 2013 рік виконаний в області на 98,9 відсотка. Водночас, порівняно з 2012 роком забезпечено приріст надходжень на 5,6 відсотка, або 62,8 млн. гривень.

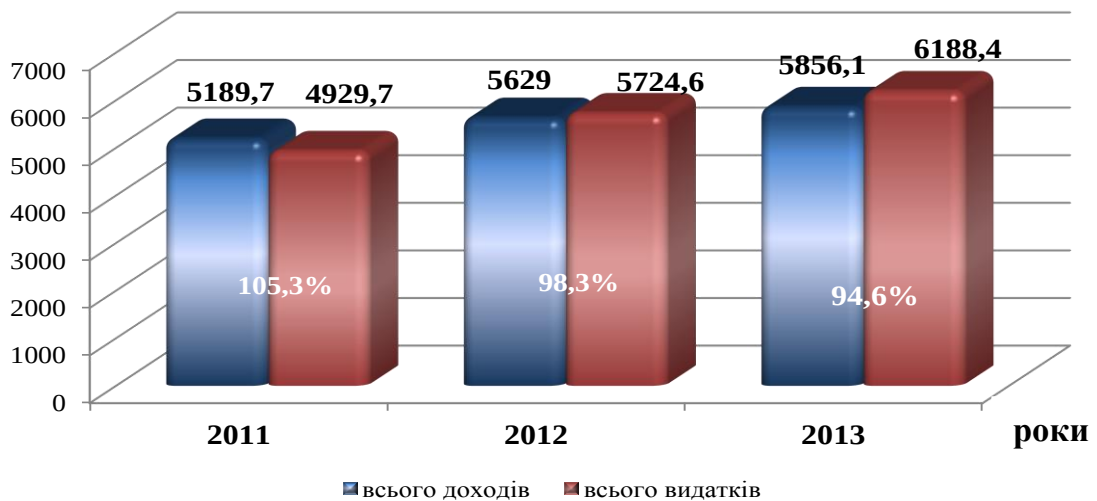
Виконання планових призначень за власними доходами загального фонду, передбачених розписом органів місцевого самоврядування на звітний період, забезпечено на 100,5 відсотка, понад завдання надійшло 7 млн. гривень.

Крім власних доходів, на 01.01.2014 область в повному обсязі отримала із загального фонду державного бюджету 2405,4 млн. гривень дотації вирівнювання, а також додаткові дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів (103,4 млн. гривень) та на виплату допомоги з догляду за інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу (8,3 млн. гривень).

Сума отриманих із загального фонду державного бюджету субвенцій становить 1844,1 млн. гривень, або 98,5 відсотка запланованих на звітний період.

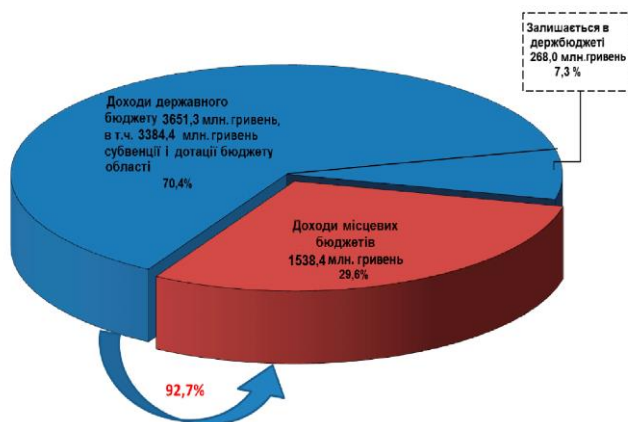
Упродовж останніх років область не завжди отримувала з державного бюджету більший обсяг коштів, ніж фактично спрямовувала на рахунки державного бюджету.

Самозабезпеченість області бюджетними ресурсами, млн. гривень

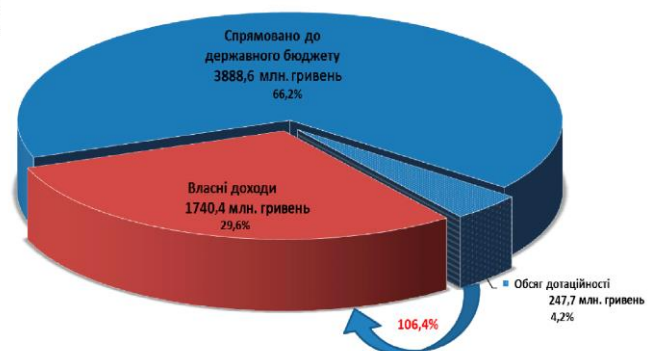

У 2011 році із акумульованих на рахунках державного бюджету 3651,3 млн. гривень, в область повернулося у вигляді трансфертів лише 3384,4 млн. гривень, або 92,7 відсотка. У 2012 та 2013 роках область отримала з державного бюджету більше на 247,7 млн. гривень та 408,2 млн. гривень відповідно.

Структура дохідної частини бюджету Рівненської області за 2011 рік
5189,7 млн. гривень

Структура дохідної частини бюджету Рівненської області за 2012 рік
5876,7 млн. гривень

Структура дохідної частини бюджету Рівненської області за 2013 рік
6264,3 млн. гривень

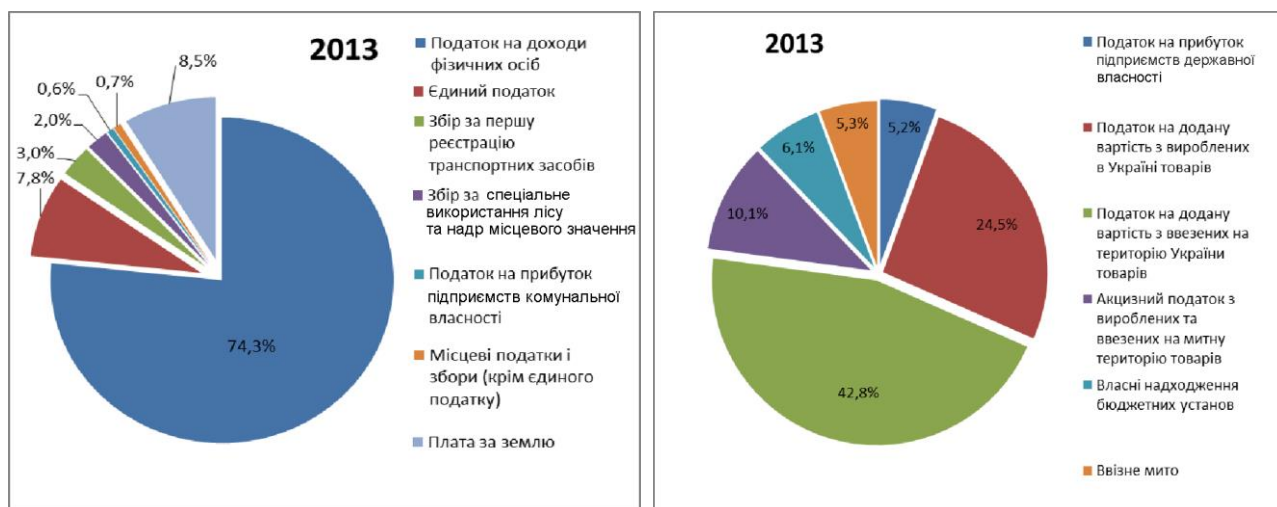

Структура власних доходів місцевих бюджетів за 2011 - 2013 роки залишається незмінною (нова редакція Бюджетного кодексу України набрала чинності з 01.01.2011): близько 80 відсотків власних доходів становить податок на доходи фізичних осіб.

Другим за величиною джерелом податків є плата за землю, яка становить 10 відсотків загального обсягу власних доходів. Зміни у податковому законодавстві вплинули на поступове нарощування обсягу надходжень єдиного податку з трьох відсотків у 2011 році до восьми відсотків у 2013 році. Стабільність у надходженні до місцевих бюджетів області відзначається по збору за спеціальне використання лісових ресурсів та надр місцевого значення - 2 відсотки.

В структурі платежів, що акумулюються областю на рахунках державного бюджету, найбільший обсяг становить податок на додану вартість – до 70 відсотків.

Структура платежів до місцевого та державного бюджетів Рівненської області

Доходи місцевих бюджетів Рівненської області

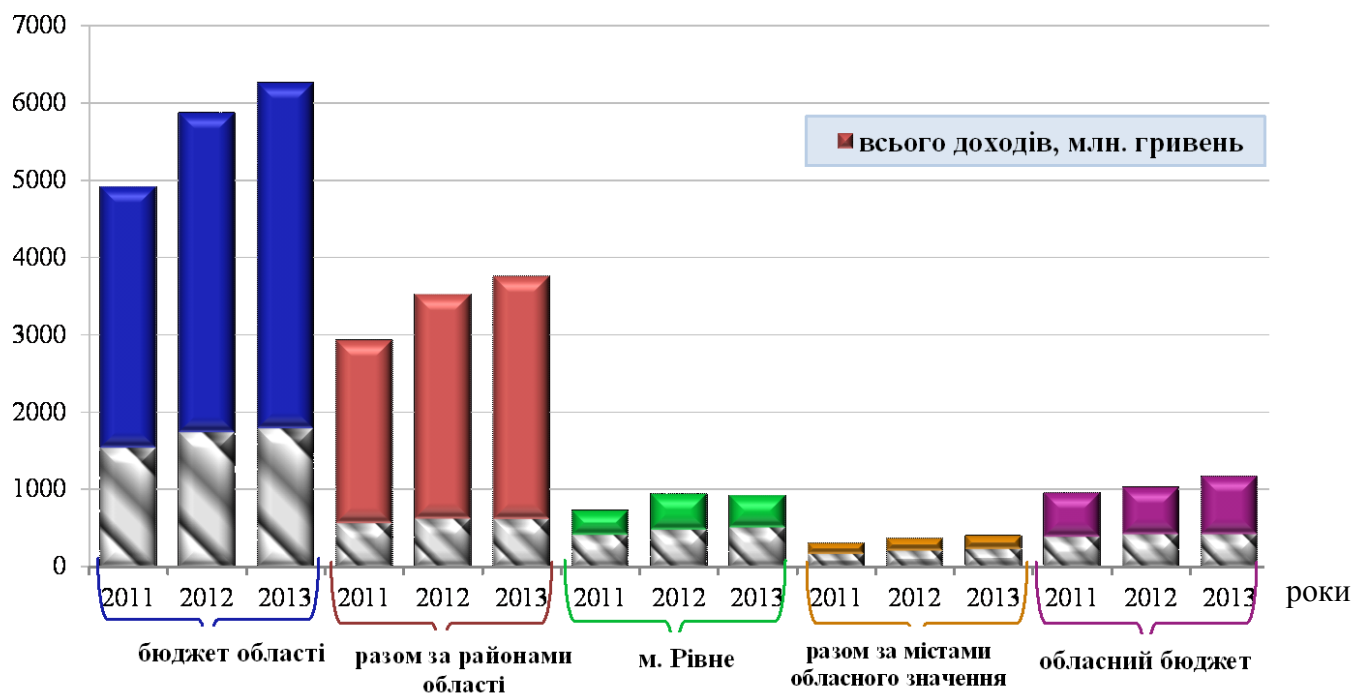
За 2011 – 2013 роки доходи місцевих бюджетів області (з урахуванням трансфертів з державного бюджету) зросли на 27,3 відсотка. При цьому, питома вага власних надходжень знизилась з 31,2 відсотка у 2011 році до 28,6 відсотка – у 2013 році.

Загальні та власні доходи бюджету м. Рівне більше ніж вдвічі перевищують відповідні сумарні доходи міст обласного значення. Найменша питома вага власних надходжень у зведеному бюджеті районів області, яка за три останніх роки знизилась на 2,9 відсотка і у 2013 році становила 16,4 відсотка. При цьому, загальні доходи бюджетів районів за 2011 – 2013 роки зросли на 28,5 відсотка і щороку перевищували доходи обласного центру в чотири рази.

Доходи місцевих бюджетів області у розрізі територій, млн. гривень

	2011			2012			2013		
	Власні доходи	Всього доходів	Частка власних доходів, %	Власні доходи	Всього доходів	Частка власних доходів, %	Власні доходи	Всього доходів	Частка власних доходів, %
Бюджет області, всього	1538,4	4925,8	31,2	1740,4	5876,7	29,6	1789,2	6264,3	28,6
<i>в тому числі:</i>									
разом за районами	566,4	2928,1	19,3	624,3	3531,3	17,7	617,8	3763,9	16,4
м. Рівне	414,9	728,8	56,9	480,3	945,5	50,8	511,9	922,5	55,5
разом за містами обласного значення (без м. Рівне)	168,3	308,5	54,6	212,6	371,4	57,2	234	402,8	58,1
обласний бюджет	388,7	957,4	40,6	423,2	1028,5	41,1	425,5	1175,1	36,2

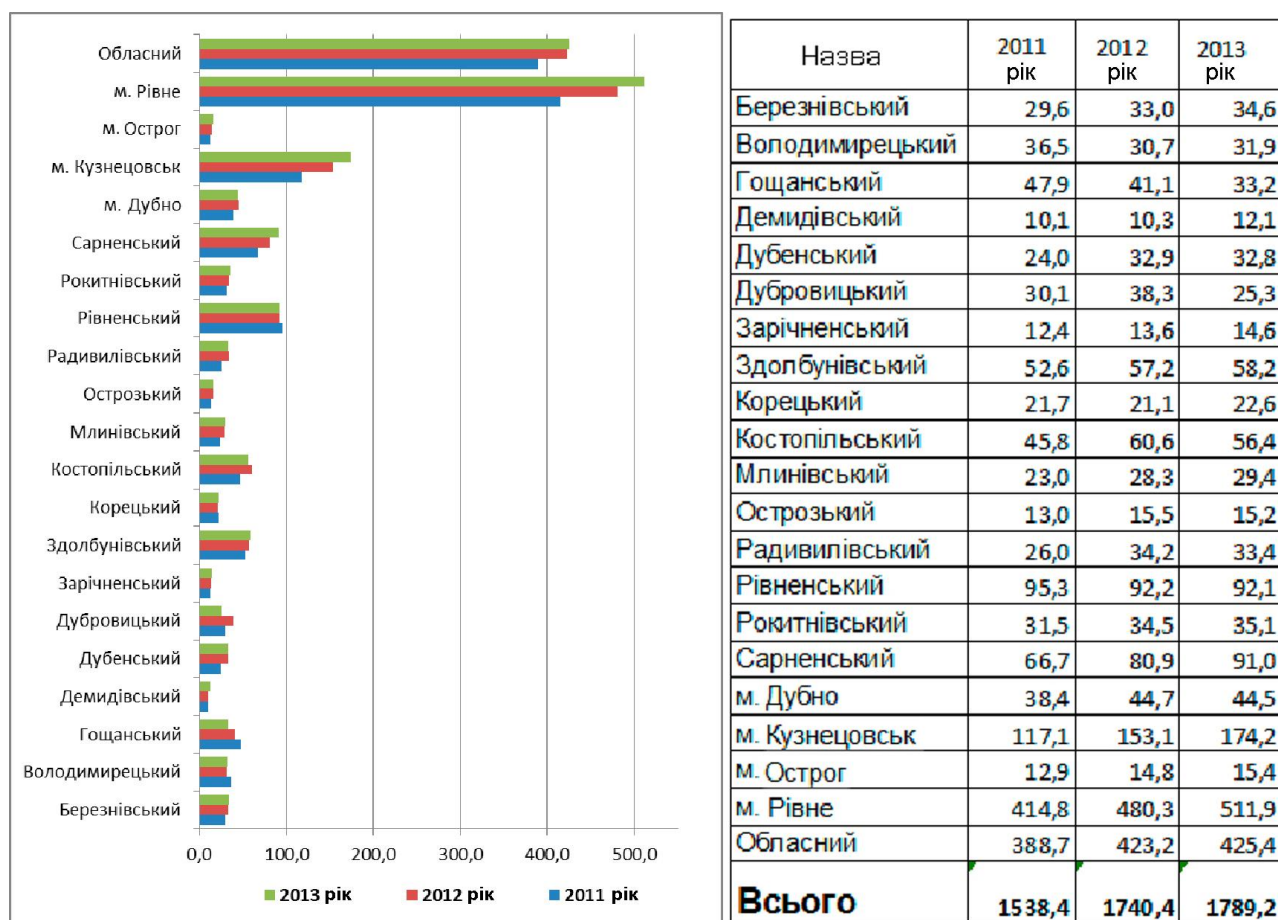
Розподіл доходів бюджету області серед територій у динаміці, млн. гривень

Динаміка власних надходжень до місцевих бюджетів області свідчить про те, що найбільші обсяги цих надходжень стабільно фіксуються у містах Рівне та Кузнецовськ, Рівненському та Сарненському районах.

При цьому, у доходах бюджету Рівненської області відзначаються певні територіальні диспропорції між обласним центром та іншими адміністративно-територіальними одиницями (обсяг власних доходів бюджету міста Рівне до показника таких надходжень районів області в цілому становив у 2011 році 73,3 відсотка, у 2012 році – 76,9 відсотка, у 2013 році – 82,8 відсотка).

**Власні надходження до бюджетів районів та міст обласного значення,
млн. гривень**

Бюджет розвитку місцевих бюджетів

Бюджет розвитку є фінансовим інструментом забезпечення програм та проектів розвитку територій.

Аналіз свідчить, що частка бюджету розвитку у власних надходженнях місцевих бюджетів становить у 2011 році 4 відсотки, у 2012 році – 6 відсотків, у 2013 році – 8 відсотків. Однак, загальні суми бюджету розвитку недостатні для належного фінансування капітальних видатків на розвиток соціальної сфери та інфраструктури територій області.

Упродовж 2011 – 2013 років відбувається значне зростання питомої ваги надходжень до бюджету розвитку єдиного податку, який став його складовою з 2011 року відповідно до змін у Бюджетному кодексі України.

Надходження до бюджету розвитку від продажу земель несільськогосподарського призначення скоротилися з 23 млн. гривень у 2011 році до 14 млн. гривень у 2013 році. Натомість надходження коштів від відчуження майна залишаються упродовж років сталими.

За 2013 рік зведений бюджет області за видатками (з урахуванням кредитування) виконано в сумі 5671,1 млн. гривень, що становить 98,3 відсотка затверджених призначень на рік (з урахуванням змін).

Із загального фонду місцевих бюджетів області на захищені статті видатків спрямовано 5396,4 млн. гривень, що становить 95,2 відсотка загального обсягу видатків. Зокрема, 54,8 відсотка загальної суми видатків спрямовано на оплату праці з нарахуваннями, 35,1 відсотка – на соціальне забезпечення, 5,8 відсотка – на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, 1,7 відсотка – на продукти харчування.

На реалізацію обласних галузевих програм у 2013 році із затверджених 36,3 млн. гривень видатків обласного бюджету фактично профінансовано 29 млн. гривень або 79,8 відсотка запланованого обсягу фінансування (у 2011 році - 29,1 млн. гривень або 88,8 відсотка, у 2012 році - 29,8 млн. гривень або 96,5 відсотка).

Висновки

Бюджет Рівненської області є дотаційним, що означає його залежність від державного бюджету.

У доходах бюджету Рівненської області відзначаються територіальні диспропорції між обласним центром та іншими адміністративно-територіальними одиницями (обсяг власних доходів бюджету міста Рівне до показника таких надходжень районів області в цілому становив у 2011 році 73,3 відсотка, у 2012 році – 76,9 відсотка, у 2013 році – 82,8 відсотка).

Бюджет розвитку місцевих бюджетів Рівненської області за 2011 – 2013 роки зріс на 4 відсотки.

Фінансова база сіл, селищ, міст обласного та районного значення області для виконання власних повноважень зміцніла (у 2011 році – на 93 млн. гривень, у тому числі за бюджетом розвитку спеціального фонду на 40 млн. гривень; у 2012 році – відповідно на 152 та 91 млн. гривень; у 2013 році – на 184 та 121 млн. гривень).

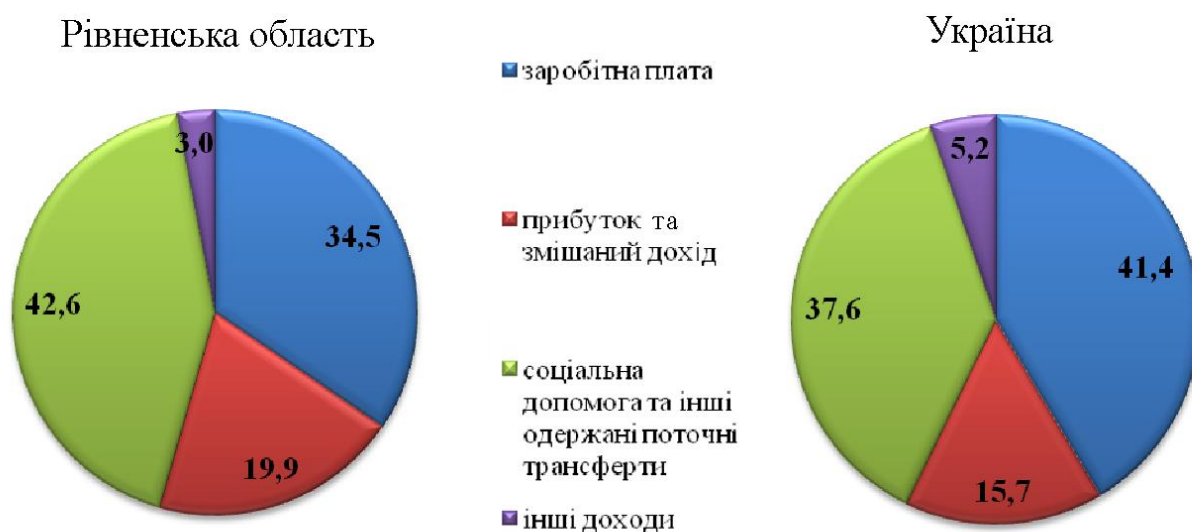
VII. Доходи і витрати населення

Структура доходів населення області за останні три роки є незмінною: основними статтями доходів є заробітна плата та соціальна допомога. При цьому, характерною особливістю області є те, що питома вага державних соціальних допомог у структурі доходів населення перевищує частку заробітної плати.

Структура доходів населення Рівненської області у 2011 - 2013 роках

Стаття доходу	2011 рік		2012 рік		2013 рік	
	млн. гривень	відс.	млн. гривень	відс.	млн. гривень	відс.
заробітна плата	8862	33,9	10182	34,5	10767	34,5
прибуток та змішаний дохід (в тому числі дохід від підприємницької діяльності)	5316	20,3	5918	20,0	6218	19,9
соціальна допомога та інші одержані поточні трансферти	10893	41,7	12357	41,8	13286	42,6
інші доходи	1073	4,1	1100	3,7	938	3,0
Всього	26144	100	29557	100	31209	100

Структура доходів населення у 2013 році, відсоток загальної суми

Упродовж останніх років спостерігається ріст середньомісячної заробітної плати найманих працівників. Якщо у 2009 році за розміром середньомісячної заробітної плати область посідала третє місце серед областей західного регіону України, то у 2013 році стала лідером за цим показником. Середньомісячна заробітна плата населення області за 2009–2013 роки зросла на 76,2 відсотка (по Україні – 71,3 відсотка).

Середньомісячна заробітна плата за 2013 рік становила 2844 гривні і зросла порівняно з рівнем 2012 року на 10,4 відсотка (*по Україні приріст 7,9 відсотка*) та у 2,3 раза перевищила прожитковий мінімум для працездатних осіб.

За темпом зростання заробітної плати область займає перше місце серед регіонів України.

Середньомісячна заробітна плата в західних областях України, гривень

	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Волинська область	1427	1692	1994	2339	2580
Закарпатська область	1562	1846	2069	2351	2553
Івано-Франківська область	1627	1927	2213	2539	2679
Львівська область	1667	1941	2244	2578	2789
Рівненська область	1614	1960	2211	2575	2844
Тернопільська область	1412	1659	1871	2185	2359
Хмельницька область	1521	1786	2075	2425	2641
Чернівецька область	1523	1772	1985	2329	2484

Важливим показником для об'єктивної оцінки доходів населення є реальна заробітна плата, тобто номінальна заробітна плата з урахуванням індексу споживчих цін. У наведеній нижче таблиці відображена динаміка темпів зростання номінальної, реальної заробітної плати та індексу споживчих цін в області за 2009 – 2013 роки.

Темпи зростання індексу споживчих цін, номінальної та реальної заробітної плати

	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Темп зростання номінальної заробітної плати, %	106,0	121,4	112,8	116,5	110,4
Індекс реальної заробітної плати, %	91,6	114,8	105,0	117,6	111,5
Індекс споживчих цін, %	112,0	108,3	103,4	98,9	99,3

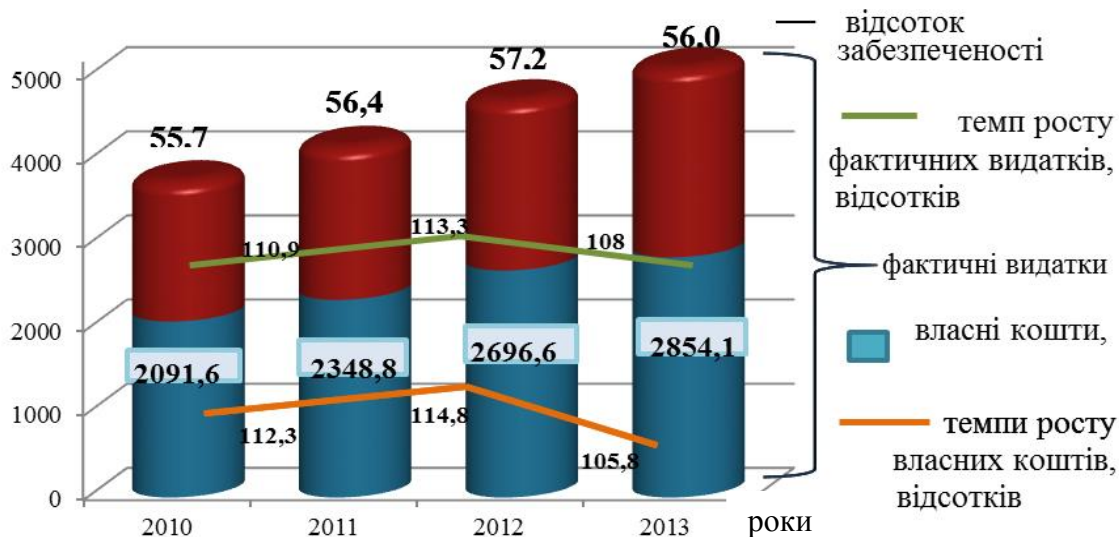
Протягом 2010 – 2013 років темпи зростання рівня споживчих цін в області були нижчими від темпів зростання доходів населення.

У структурі доходів населення області вагомою частиною є пенсійне забезпечення. Видатки на виплату пенсій та грошової допомоги у 2013 році становили 5094,2 млн. гривень, що на вісім відсотків більше, ніж у 2012 році.

З метою своєчасного фінансування виплати пенсій забезпечувався контроль за повнотою сплати обов'язкових платежів. До солідарної системи пенсійного страхування у 2013 році надійшло 2854,1 млн. гривень, що на 5,8 відсотка більше ніж у 2012 році. Видаткова частина пенсійного бюджету

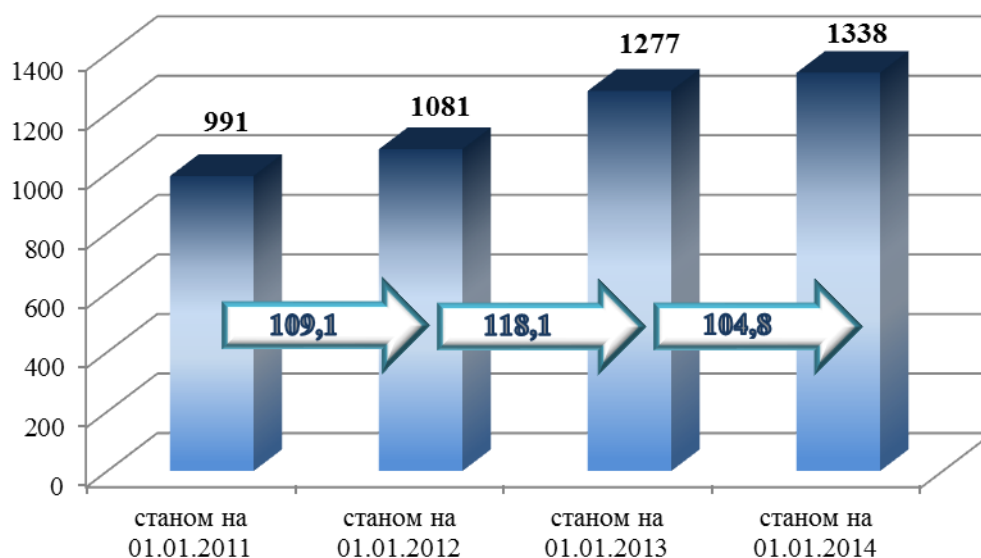
області у 2013 році забезпечувалась власними коштами на 56 відсотків, у 2012 році – на 57,2 відсотка, у 2011 році – на 56,4 відсотка, у 2010 році – на 55,7 відсотка.

Аналіз надходження власних коштів та фактичних видатків на виплату пенсій та грошової допомоги

В області забезпечено щорічне підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян, зокрема, станом на 01.01.2014 середній розмір пенсії в області становив 1337,54 гривні, що на 4,8 відсотка більше ніж на 01.01.2013.

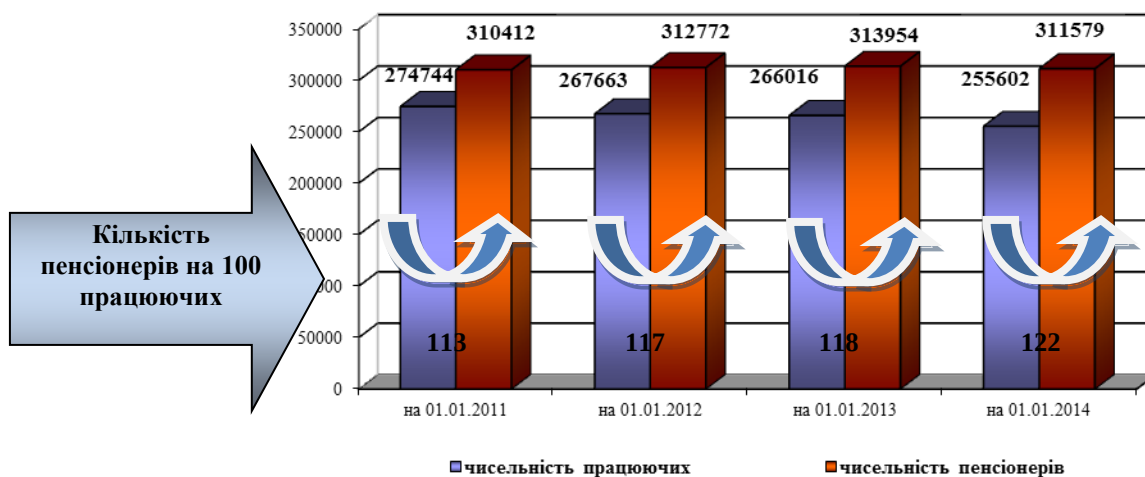
Динаміка середнього розміру пенсії, гривень

Водночас, в області існує негативна динаміка чисельності працюючих, що в свою чергу впливає на розрахунки фонду оплати праці та відповідно на зобов'язання у сплаті страхових коштів. Протягом 2013 року чисельність працюючих зменшилась на 10414 осіб, 2012 року – на 1647 осіб, 2011 року – на 7081 особу.

Основними причинами зменшення чисельності працюючих є припинення діяльності підприємств, установ та організацій, скорочення обсягів виробництва, переведення на скорочений робочий тиждень або погодинна оплата праці, а також приєднання платника до центрального офісу в інших регіонах України.

Динаміка чисельності працюючих та пенсіонерів (осіб) та їх співвідношення

У співвідношенні на 100 працюючих у 2010 році припадало 113 пенсіонерів, у 2011 році – 117, у 2012 році – 118 та у 2013 році – 122 пенсіонери.

Понад 80 відсотків сукупних доходів населення області витрачає на придбання товарів та послуг. На нагромадження фінансових та нефінансових активів припадає близько 11 відсотків доходів населення.

Структура витрат населення області

у 2009 році, відсотків

у 2013 році, відсотків

У 2013 році населення області витратило 82,1 відсотка доходів на придбання товарів та послуг, що на 4,6 більше ніж у 2009 році. При цьому, у структурі доходів зменшилася питома вага заощаджень населення порівняно з 2009 роком.

Висновки

Протягом останніх років в області зберігається позитивна тенденція до зростання доходів населення, які з 2009 по 2013 роки збільшились на 76,2 відсотка. При цьому, структура доходів залишається незмінною: третя частина припадає на заробітну плату, понад 40 відсотків – на державні соціальні допомоги та пенсії.

Середньомісячна заробітна плата працівників області у 2,3 раза перевищує прожитковий мінімум. За підсумками 2013 року область посіла перше місце серед регіонів України за темпами приросту середньомісячної заробітної плати та серед західних областей України – за її розміром.

Зниження цін у 2012 - 2013 роках сприяло перевищенню рівня реальної заробітної плати над її номінальним показником, що свідчить про зростання купівельної спроможності населення області.

Сталий соціально-економічний розвиток області, збереження позитивної динаміки росту заробітної плати, створення нових робочих місць дозволить до 2020 року підвищити частку заробітної плати у структурі доходів до 45 відсотків, прибутку від підприємницької діяльності – до 25 відсотків та сприятиме зростанню надходжень до бюджету області.

VIII. Екологічна ситуація в області та безпека життєдіяльності населення

Охорона довкілля

Стан атмосферного повітря

В цілому у Рівненській області існує тенденція до стабілізації і зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу на рівні 56 – 60 тис. тонн на рік. Валові обсяги викидів забруднюючих речовин підприємствами області становлять лише 0,3 відсотка викидів підприємств України. Обсяги викидів у розрахунку на один квадратний кілометр площі становлять 600 – 750 кг/км², у розрахунку на одну особу – 10 – 12 кг, що у 8 – 10 разів менше середніх показників в Україні.

Збільшення викидів від стаціонарних джерел забруднення в окремі роки спричинено збільшенням обсягів виробництва на підприємствах хімічної, деревообробної промисловості, виробництва будівельних матеріалів та переведенням потужностей виробництв, які працювали на природному газі, на інші альтернативні види палива.

Суттєвою складовою забруднення атмосферного повітря області є викиди від пересувних джерел (близько 79 відсотків валових викидів області), які щороку зростають внаслідок збільшення кількості автотранспорту та інтенсивності його руху.

Динаміка викидів у атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел, тис. тонн

Найбільші концентрації забруднюючих речовин від автотранспорту характерні для міст обласного значення та районних центрів області. Водночас, суттєві перевищення діючих нормативів середньорічних концентрацій основних забруднюючих речовин для області не характерні.

Найбільш забрудненою у Рівненській області є територія міст Рівне, Дубно, Кузнецовськ, Здолбунівського, Рівненського та Сарненського районів, на які припадає близько 60 відсотків викидів шкідливих речовин у повітря, що обумовлюється розташуванням на цій території найбільших підприємств області та значним скупченням автотранспорту.

Основними забруднювачами атмосферного повітря у Рівненській області є підприємства хімічної промисловості, з виготовлення виробів з деревини, іншої неметалевої продукції (будматеріалів, скловиробів) за рахунок викидів пилю, оксиду вуглецю, оксиду азоту, формальдегіду. В першу чергу, до цього переліку відносяться: ПАТ „Волинь-Цемент”, ПАТ „Рівнеазот”, ТОВ „Свиспан Лімітед”, ТзОВ „ОДЕК-Україна” та ПрАТ „Консюмерс-Скло-Зоря”, викиди яких становлять близько 65 відсотків усіх викидів підприємств області.

Екологічна ситуація у водокористуванні

Переважає більшість поверхневих водних об’єктів області відносяться до малозабруднених. У поверхневих водах водних об’єктів північних районів області природно присутня значна кількість гумінових кислот і підвищене значення хімічного споживання кисню та заліза загального.

На екологічний стан поверхневих вод Рівненської області впливають: забруднення ґрунтів, атмосфери, зміна ландшафтною структури та техногенне перевантаження території, скиди з неефективно працюючих каналізаційних очисних споруд, відсутність картографічних матеріалів та винесення в натуру прибережних захисних смуг і водоохоронних зон водних об’єктів, забруднення і засмічення річок побутовими та іншими відходами.

Централізованим господарсько-питним водопостачанням забезпечено 11 міст та 16 селищ міського типу. Забір води здійснюється з підземних джерел питного водопостачання.

Забір води з природних водних об’єктів області у 2013 році в цілому зменшився на 6,5 млн. куб. метрів порівняно з 2012 роком і становить 200,6 млн. куб. метрів. Порівняно з 2012 роком забір підземних вод зменшився на 5,9 млн. куб. метрів і становить 156,9 млн. куб. метрів, поверхневих вод – на 0,6 млн. куб. метрів і становить 43,7 млн. куб. метрів.

Протягом 2013 року водокористувачами Рівненської області було скинуто в поверхневі водні об’єкти 110,4 млн. куб. метрів зворотних вод, що на 2,2 млн. куб. метрів менше, ніж у 2012 році.

Охорона земельних ресурсів

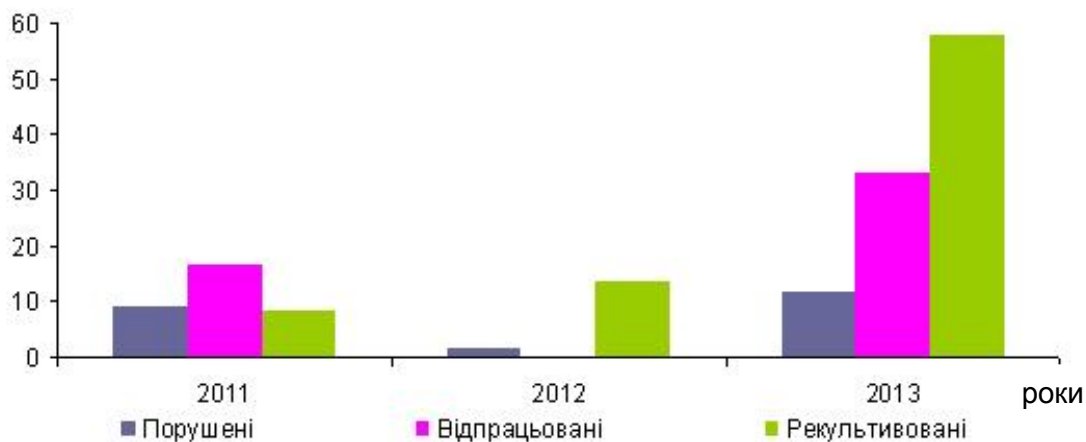
В останні роки спостерігається тенденція до збільшення кількості рекультивованих земель порівняно з обсягами щорічно порушуваних земель.

Станом на 01.01.2014 площа порушених земель (землі під відкритими розробками, кар’єрами та відповідними спорудами) на території області становить 2192,1 гектара, з них підлягають рекультивації 643,4 гектара, рекультивовано у 2013 році 57,7 гектара.

Порушені, відпрацьовані землі та їх рекультивація

Землі	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Порушені, га	8,8	1,5	11,7
% загальної площі території	0,0004	0,00007	0,0006
Відпрацьовані, га	16,6	0	33,0
% загальної площі території	0,0008	0	0,0016
Рекультивовані, га	8,1	13,5	57,7
% загальної площі території	0,0004	0,0007	0,0029

Динаміка порушених, відпрацьованих земель та їх рекультивація, гектарів

Порушені землі після їх відпрацювання підлягають обов'язковій рекультивації, тобто проведенню на них комплексу робіт із відновлення порушених господарською діяльністю територій із використанням спеціальних технологій, що включає відновлення родючості ґрунтів і рослинного покриву, нерідко – ландшафту в цілому.

Роботи з рекультивації в області проводяться переважно в районах відкритих гірничих розробок, вишукувальних та інших робіт, які пов'язані з порушенням земель. В останні роки відмічається позитивна динаміка щодо збільшення площ рекультивованих земель, що позитивно впливає на відновлення ґрунтового та рослинного покриву.

Забруднювачами земельних ресурсів є, в основному, накопичувачі побутових відходів (сміттєзвалища, мулові майданчики), склади безхазяйних непридатних пестицидів і агрохімікатів та промислові відходи, що формуються на великих підприємствах.

Природні об'єкти та збереження біорізноманіття

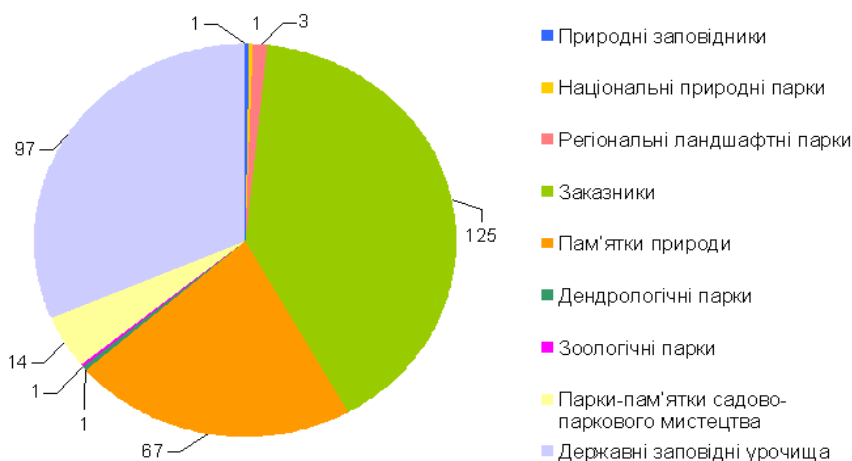
На території області знаходиться 310 заповідних об'єктів загальною площею 181,5 тис. гектарів, із них загальнодержавного значення – 27 об'єктів площею понад 64,9 тис. гектарів, місцевого значення - 283 об'єкти площею більше 116,6 тис. гектарів. На частку заповідного фонду припадає майже 9,05 відсотка території області.

Природно-заповідний фонд області представлений майже всіма категоріями заповідних об'єктів: природний заповідник, національний природний парк, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, зоопарк, дендропарк, парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва. Найбільшу

площу в структурі природно-заповідного фонду області займають Рівненський природний заповідник, національний природний парк «Дермансько-Острозький», регіональні ландшафтні парки та заказники.

За останні 20 років площа природно-заповідного фонду Рівненської області збільшилася на 38 відсотків. Понад 65 відсотків усієї площі природно-заповідного фонду Рівненщини займають лісові та водно-болотні формації.

Структура природно-заповідного фонду області (за кількістю)

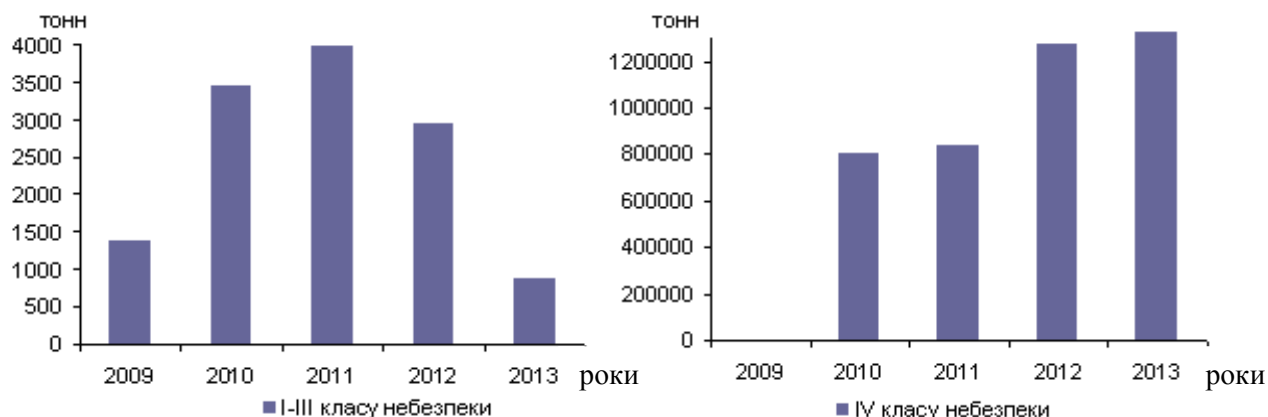
Існуючий показник заповідності в області (9 відсотків) вищий від середнього для України (6 відсотків), проте значно нижчий від європейських країн та середнього для Європи (14 відсотків).

Утворення та накопичення відходів

В області відбувається інтенсивне утворення та накопичення відходів у секторі промислового виробництва та іншої господарської діяльності, що зумовлюється недостатністю переробки відходів хімічної, енергетичної та інших галузей промисловості, відсутністю сучасних полігонів із утилізації побутових відходів та потребою в санації існуючих сміттєзвалищ, що вичерпали свій ресурс або експлуатуються з порушеннями норм екологічної безпеки.

Протягом 2013 року в Рівненській області утворилось 1587,08 тис. тонн відходів, у тому числі у домогосподарствах – 197,5 тис. тонн побутових відходів (15,4 відсотка). Переважну їх частину становили відходи IV класу небезпеки (1586,211 тис. тонн, або 99,9 відсотка) та 0,869 тис. тонн (0,1 відсотка) – відходи I – III класів небезпеки, проте саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища.

Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки, тонн

У 2013 році порівняно з 2012 роком зменшились обсяги утворених відходів I – III класів небезпеки (на 2,1 тис. тонн, або 70 відсотків) та збільшились – IV класу небезпеки (на 307,8 тис. тонн, або 24 відсотки).

В області найбільше відходів утворюється в результаті діяльності підприємств хімічної промисловості та електроенергетики (ПАТ «Рівнеазот», ВП «Рівненська АЕС»).

Для захоронення побутових відходів у Рівненській області розташовано 264 полігони та звалища твердих побутових відходів загальною площею 326,8 гектара, на яких захоронено 28,3 млн. куб. метрів відходів та їх компонентів. Три з них перевантажені, більшість не відповідає санітарно-технічним нормам, на жодному не знешкоджується фільтрат.

Для вирішення питання стосовно поводження з твердими побутовими відходами в області планується будівництво сміттєпереробного комплексу в м. Кузнецовськ, упроваджується система роздільного збирання сміття в містах Дубно, Острог, Здолбунів, Костопіль та, частково, у містах Рівне і Радивилів.

Висновки

Рівненщина відноситься до регіонів України із задовільною екологічною ситуацією. Разом з тим, для господарського комплексу області, як і в цілому для України, притаманна висока питома вага ресурсомістких та енергоємних виробництв, упровадження яких у багатьох випадках здійснювалося без достатнього урахування природоохоронних технологій.

Забруднення навколишнього природного середовища області характеризується територіальною диференціацією. Найбільш забрудненою є центральна частина області, де розміщені потужні промислові підприємства.

Локальними екологічними проблемами в області, що не мають значного просторового поширення, є: відвали фосфогіпсів ВАТ «Рівнеазот», територія відвалу відходів виробництва ТОВ «Волинь-шифер», сміттєзвалище КАТП-1728, зона впливу Горбаківського водозабору на підземні води в Гошанському районі, місця зберігання залишків непридатних до використання пестицидів у 11 господарствах області.

Негативний вплив на природне середовище має також житлово-комунальне господарство, особливо в обласному та районних центрах.

Основними чинниками цього впливу є неефективна робота очисних споруд та низький ступінь видалення відходів. Внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж та споруд є незадовільним.

Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріалоемність економіки області спричиняють утворення значної кількості техногенних відходів. Для регіону, як і в цілому для України, притаманний низький рівень утилізації відходів, що спричиняє значні обсяги їх видалення та розміщення в різних поверхневих сховищах, на полігонах.

Природно-техногенна і екологічна безпека

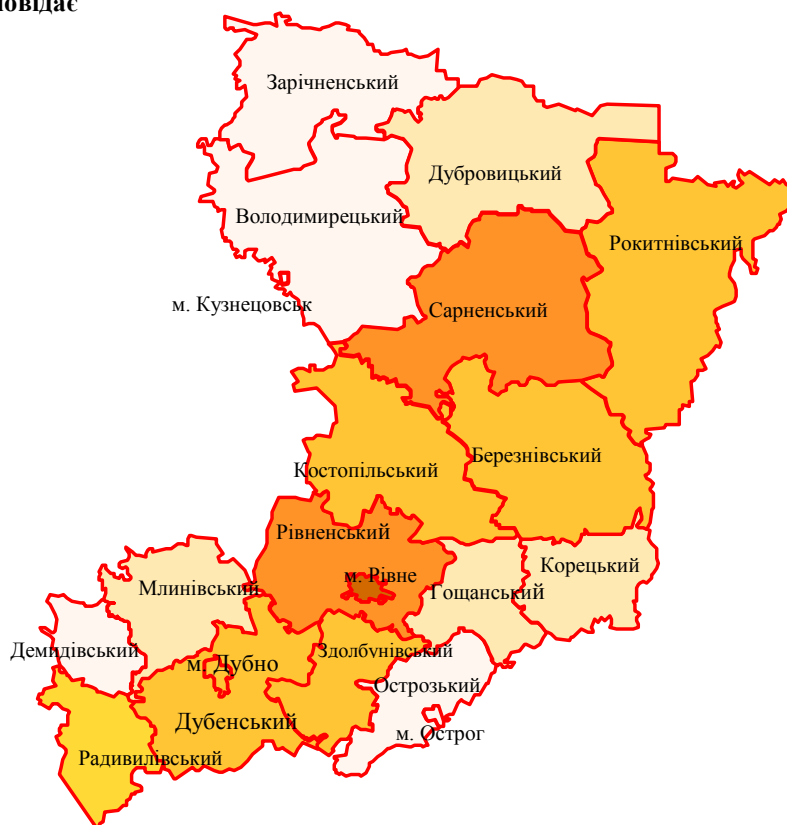
Ризик виникнення надзвичайних ситуацій у Рівненській області високий, що обумовлено географічними особливостями території, концентрацією екологічно небезпечних виробництв, високою щільністю населення поблизу них і старінням основних виробничих фондів.

У 2013 році на території області зареєстровано 462 потенційно небезпечні об'єкти, з яких 186 визнано об'єктами підвищеної небезпеки. Для десяти хімічно небезпечних об'єктів та семи адміністративно-територіальних одиниць області визначений ступінь їх хімічної небезпеки.

Територією області проходять: дві гілки магістральних нафтопроводів «Дружба» загальною протяжністю 124,5 кілометра, продуктопровід довжиною 177 кілометрів, газопровідна мережа високого тиску довжиною 333 кілометри.

Кольорова насиченість відповідає кількості потенційно небезпечних об'єктів:

- до 10
- від 11 до 20
- від 21 до 40
- від 41 до 70
- 70 і більше

Рівненщина залишається однією з найбільш постраждалих областей від наслідків Чорнобильської катастрофи. Радіацією уражено понад 56 відсотків загальної площі області. Радіаційно забруднені сільськогосподарські угіддя займають 31 відсоток загальної площі, лісові масиви - 82 відсотки.

Найбільшого забруднення зазнала територія шести північних районів області. До зон радіоактивного забруднення віднесено 339 населених пунктів Березнівського, Володимирецького, Дубровицького, Зарічненського, Рокитнівського та Сарненського районів, у яких проживає 385,5 тис. осіб, в тому числі 116 тис. дітей. Природний радіаційний фон області – в межах 0,06-0,16 мкЗв/год.

Найбільш небезпечним природним явищем на території області є підтоплення населених пунктів і територій, у тому числі за рахунок високого рівня ґрунтових вод. Майже щороку негативної дії повеневих вод зазнають території Березнівського, Володимирецького, Дубровицького, Зарічненського, Рокитнівського та Сарненського районів, частково – Костопільського та Острозького районів. Від паводкових вод та підняття ґрунтових вод потерпають території Здолбунівського, Демидівського, Млинівського, Радивилівського, Рівненського районів та м. Рівне.

Серед природних факторів небезпеки висока ймовірність виникнення лісових та торф'яних пожеж. Основним чинником небезпеки таких пожеж є загроза населеним пунктам, які розташовані серед лісових масивів (в області на відстані 150 метрів та ближче від хвойних лісів, насаджень або торф'яників розташовані 176 населених пунктів).

Територія області розташована у зоні можливого негативного впливу Рівненської та Хмельницької АЕС. Так, у разі аварії на Рівненській АЕС з викидом радіоактивних речовин забруднення можуть зазнати 63 населені пункти області із загальною чисельністю населення 99,2 тис. осіб.

Понад 20 відсотків південно-східної частини області відноситься до 30 кілометрової зони Хмельницької АЕС. У разі виникнення радіаційної аварії на Хмельницькій АЕС радіоактивного забруднення можуть зазнати 83 населені пункти області, в яких проживають 59,6 тис. осіб.

Для оповіщення органів управління та населення області про виникнення надзвичайних ситуацій в області створена автоматизована система централізованого оповіщення на базі внутрішньообласної системи зв'язку, радіотрансляційної мережі, апаратури оповіщення. На ВП «Рівненська АЕС» проводиться безперервний контроль викидів у всіх вентиляційних трубах та скидів стічної та зворотної води.

Створена і функціонує Рівненська територіальна підсистема Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій. Обладнано кризовий центр та налагоджено електронний зв'язок з районами і містами області, з окремими обласними службами цивільної оборони.

IX. Аналіз сильних сторін, можливостей розвитку, слабких сторін та загроз розвитку Рівненської області (SWOT-аналіз)

SWOT-аналіз Рівненської області

SWOT-аналіз Рівненської області проведено з урахуванням стану та тенденцій розвитку, актуальних проблемних питань галузей господарського комплексу та соціальної сфери, висновків до розділів описово-аналітичної частини Стратегії (соціально-економічного аналізу розвитку області за 2010 - 2013 роки), а також пропозицій, наданих членами РГ.

SWOT-аналіз Рівненської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Розвинена магістральна транспортна інфраструктура із значним транзитним потенціалом, аеропорт з міжнародним статусом, близькість до кордону з Європейським Союзом та наявний кордон з Митним Союзом. 2. Позитивна демографічна динаміка. У Рівненській області, починаючи з 2008 року, спостерігається природний приріст населення. Серед західних областей України Рівненщина є найбільш перспективною на середньо- та довгостроковий період щодо майбутніх трудових ресурсів. 3. Достатня забезпеченість трудовими ресурсами, зокрема робітничих та інженерних професій, фахівцями ІТ-сфери, а також відповідними освітніми закладами. В області функціонують п'ять вищих навчальних закладів та потужна мережа професійно-технічних навчальних закладів. З 2000 року зберігається позитивна динаміка рівня економічної активності населення (у 2013 році цей показник по області становив 65,7 відсотка – один із найкращих показників серед західних областей України). 4. Значні запаси корисних копалин у безпосередній близькості від магістральних залізниць та автомобільних шляхів: • найближчі до кордонів Європейського Союзу поклади будівельного каменю; • унікальні поклади базальтів, придатних для виготовлення вискоєфективних ізоляційних матеріалів; • 20 відсотків загальноукраїнських запасів торфу; • єдині в Україні розвідані родовища бурштину;	1. Обсяги виробництва продукції харчової, текстильної промисловості та машинобудування не відповідають потенційним можливостям регіону. Рівень інтеграції машинобудівних підприємств області у вітчизняні та міжнародні корпоративні структури з випуску сучасних видів техніки залишається низьким. 2. Значний ступінь зносу основних фондів та їх моральна застарілість. Найбільший знос основних засобів - у сільському господарстві, переробній промисловості, на транспорті, в житлово-комунальному господарстві, закладах охорони здоров'я. Велика енерго- та ресурсоемність устаткування знижує конкурентоспроможність продукції місцевих виробників. 3. Низька ефективність сільськогосподарського виробництва. Низька продуктивність праці в господарствах населення. Низький рівень упровадження сучасних агротехнологій у рослинництві і тваринництві. 4. У структурі виробництва частка високотехнологічної продукції є відносно невеликою. 5. Ґрунти північної частини області – малородючі, земельні ділянки південної частини – сильно подрібнені. Наявність малородючих ґрунтів, які потребують вапнування та значної

- значні поклади сировини для виготовлення будівельних матеріалів (глина, пісок, вапняки, крейда, мергелі), скла та фарфору (каоліни); туфів, зернистих фосфоритів.

5. Лісистість території області становить 40,1 відсотка, що у 2,4 раза перевищує середній показник по Україні.

Наявні лісові ресурси достатні для розвитку деревообробної та меблевої промисловості, заготівлі лісових ягід, грибів, лікарських рослин, розвитку туристично-рекреаційної галузі.

6. Показники забезпеченості водними ресурсами у розрахунку на 1 квадратний кілометр території та одного жителя області у 1,3 та 1,9 раза більше середніх по Україні.

Водні запаси області достатні для забезпечення функціонування та розвитку промисловості, сільського та житлово-комунального господарства, вирощування риби, туристично-рекреаційних потреб, малої гідроенергетики.

Рівненська область одна з небагатьох в Україні, у якій для питних потреб використовуються лише підземні води.

7. Наявність значних енергетичних потужностей (Рівненська АЕС, поряд Хмельницька АЕС).

Незадіяна енергетична потужність станцій становить від 3200 - 3600 МВт до 3800 - 4100 МВт.

8. Вагомий виробничо-інвестиційний потенціал (хімічна, деревообробна, видобувна промисловість, виробництво будматеріалів і скловиробів, багатогалузеве сільське господарство).

Промисловий комплекс регіону забезпечує виробництво 19,5 відсотка електроенергії в Україні, 65 відсотків загальнодержавного обсягу фанери, 24,7 відсотка – нетканих матеріалів, 21,6 відсотка – деревостружкових плит, 9,1 відсотка – цементу, близько 9 відсотків – мінеральних добрив.

Аграрна галузь області забезпечує значний відсоток загальноукраїнського виробництва цукрових буряків, картоплі, молока, м'яса. Зернових та овочевих культур вирощується в достатній кількості для забезпечення власних потреб області і часткового продажу в інших регіонах.

кількості непродуктивних сільськогосподарських угідь у північній частині області.

У південній частині області земельні ділянки сильно подрібнені, що утруднює формування крупних земельних масивів, необхідних для ведення високорентабельного рослинництва і тваринництва.

6. Радіаційно забруднена внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС територія шести північних районів області.

Це становить 56 відсотків загальної площі Рівненщини, на якій проживає 385,5 тис. осіб (або третина населення області).

7. Низька якість автомобільних доріг місцевого значення.

Дороги загального користування місцевого значення побудовані, в основному, у 60-х – 80-х роках минулого століття. Стан доріг погіршується внаслідок складних погодних умов осінньо-зимового періоду, недофінансування дорожнього господарства.

8. Потребує технічного переоснащення комунальна інфраструктура більшості населених пунктів області.

9. Значні міжрайонні дисбаланси у розвитку економіки, освіти, культури, охорони здоров'я, сфері зайнятості населення.

10. Рівень безробіття населення області – один із найвищих в Україні. Значна тіньова зайнятість.

11. Відсутній швидкісний Інтернет у сільській місцевості.

9. Наявність значної кількості належним чином документально оформлених земельних ділянок для реалізації інвестиційних проектів.

В області виділено земельну ділянку площею 145,13 гектара для створення індустріального парку та чотири земельні ділянки загальною площею 113,5 гектара для створення промислових зон.

10. Належне функціонування мереж електро- та газопостачання, можливість доступу до якісної питної води практично у всіх населених пунктах.

11. Значний туристичний потенціал (пам'ятки історії та культури, заповідники, рекреаційно-оздоровчі заклади).

Наявність понад 3000 пам'яток історії та культури, а також заповідників та ландшафтних парків. Реалізація проекту «Волинь туристична» на території історичної Волині.

12. Суспільно-політична стабільність, висока духовність населення, один із найнижчих в Україні рівень злочинності, мононаціональний склад населення.

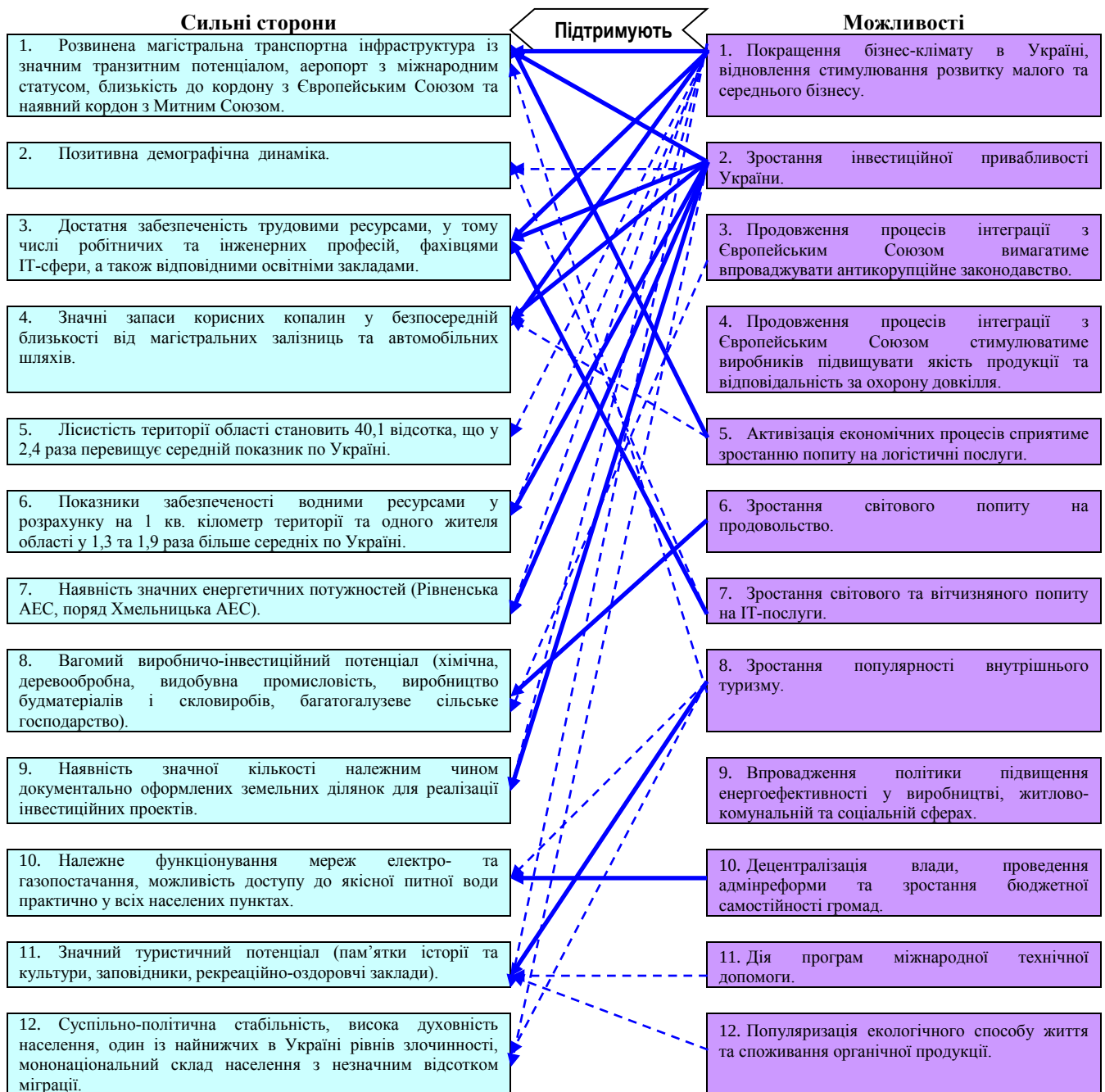
Можливості	Загрози
1. Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. <i>Дозволить прискорити розвиток малого та середнього підприємництва області та використання його потенціалу для вирішення нагальних проблем регіону (передусім, у сфері зайнятості).</i> 2. Зростання інвестиційної привабливості України. <i>Дозволить здійснити модернізацію та реформування господарського комплексу і соціальної сфери завдяки відповідному зростанню обсягу інвестицій із різних джерел фінансування.</i> 3. Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом вимагатиме впровадження антикорупційного законодавства. 4. Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та відповідальність за охорону довкілля. <i>Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції місцевих виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках, приведенню її у відповідність із європейськими та світовими стандартами, розширенню обсягів експорту, зокрема в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.</i> 5. Активізація економічних процесів сприятиме зростанню попиту на логістичні послуги. <i>Це дасть можливість забезпечити планомірну реалізацію транзитного потенціалу області, поступове приведення технічного стану транспортної інфраструктури до стандартів та вимог Європейського Союзу.</i> 6. Зростання світового попиту на продовольство. <i>Сприятиме впровадженню сучасних технологій та організаційних форм виробництва, транспортування, зберігання, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції місцевих виробників.</i> 7. Зростання світового та вітчизняного попиту на ІТ-послуги.	1. Корумпованість силових та судових структур, контролюючих органів, складність дозвільно-погоджувальних процедур. <i>Зволікання з повномасштабним реформуванням законодавства щодо спрощення і прискорення дозвільно-погоджувальних процедур, податкового та митного законодавства, системи державного нагляду та контролю у сфері господарської діяльності може негативно вплинути на ділову активність. Несе відповідні загрози і недостатній рівень боротьби з корупцією в органах державної влади, правоохоронних органах, судовій системі.</i> 2. Загроза малим та середнім виробникам через економічні наслідки зближення з Європейським Союзом. 3. Нестабільна політична ситуація, погіршення міждержавних відносин з основними діловими партнерами України. 4. Відтік трудових ресурсів, вимивання інтелектуальної та культурної еліти. 5. Перспективне (10 - 15 років) природне скорочення частки працездатного населення. 6. Зростання смертності від хвороб системи кровообігу, поширення алкоголізму та шкідливих звичок. 7. Зростання вартості імпортованих енергоносіїв. 8. Поширення терористичної загрози в Україні на територію області. 9. Потенційна загроза, пов'язана з близьким розміщенням двох атомних електростанцій. 10. Бюджет області є дотаційним, що означає його високу залежність від державного бюджету. Має місце значне соціальне навантаження бюджетів області при вкрай недостатніх обсягах бюджетів розвитку. <i>Ресурси місцевих бюджетів є гостро обмеженими та недостатніми для забезпечення повноцінного функціонування та модернізації установ освіти, закладів охорони здоров'я, житлово-комунального господарства.</i>

8. Зростання популярності внутрішнього туризму. <i>Сприятиме планомірній реалізації туристично-рекреаційного потенціалу області.</i> 9. Впровадження політики підвищення енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах. 10. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад. 11. Початок дії програми транскордонного співробітництва Україна - Білорусь. 12. Популяризація екологічного способу життя та споживання органічної продукції.	<i>У структурі доходів населення області питома вага державних соціальних допомог становить 43 відсотки та перевищує питому вагу заробітної плати (35 відсотків) і доходів від підприємницької діяльності (20 відсотків).</i> 11. Законодавчо-нормативна неврегульованість питання легалізації видобутку бурштину.
---	---

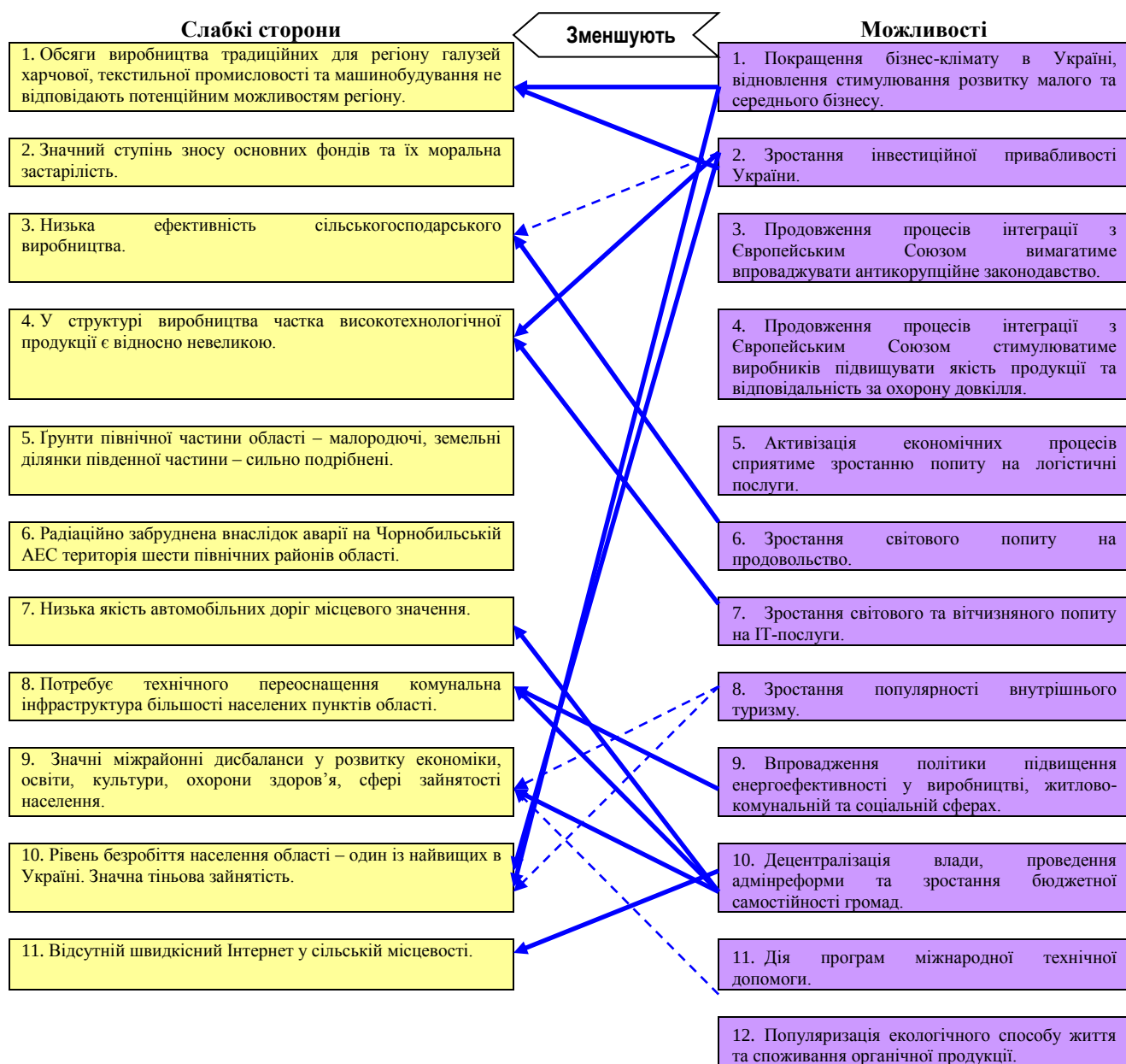
SWOT-матриця Рівненської області

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, які мають стратегічне значення для Рівненської області. Суцільна лінія символізує сильний взаємозв'язок, пунктирна – слабкий. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

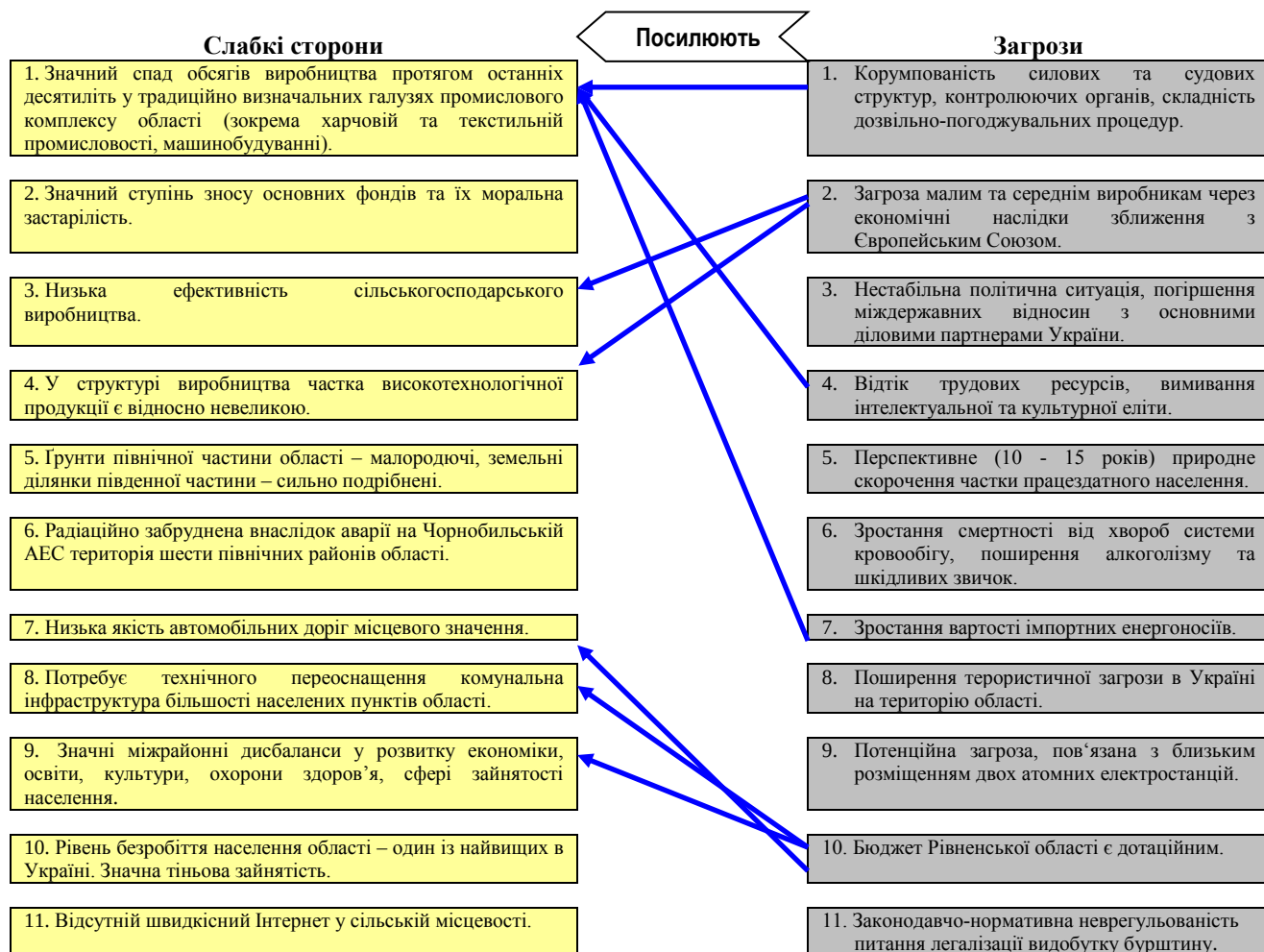
Порівняльні переваги

Виклики

Ризики

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Рівненської області

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Прогнозоване зростання інвестиційної привабливості України та покращення її бізнес-клімату зможуть стати порівняльними перевагами Рівненщини, враховуючи цілий ряд сильних сторін регіону, зокрема таких як: розвинена магістральна транспортна інфраструктура із значним транзитним потенціалом, аеропорт з міжнародним статусом, близькість до кордону з Європейським Союзом та наявний кордон з Митним Союзом, достатня забезпеченість трудовими ресурсами (у тому числі робітничих та інженерних професій, фахівцями ІТ-сфери), а також відповідними освітніми закладами, значні запаси корисних копалин у безпосередній близькості від магістральних залізниць та автомобільних шляхів, значні запаси лісів, водних ресурсів, енергетичних потужностей, наявність значної кількості належним чином документально оформлених земельних ділянок для реалізації інвестиційних проектів. Наслідком цих процесів також зможе стати зростання попиту на логістичні послуги.

Процеси політичної інтеграції у європейський простір стимулюватимуть Україну впроваджувати антикорупційне законодавство, яке сприятиме покращенню національного бізнес-клімату. Додатковою перевагою Рівненської області у питанні залучення інвестицій є суспільно-політична стабільність, низький рівень злочинності та міграції.

Зростання світового попиту на продовольство прогнозовано підтримуватиме потенціал багатогалузевого сільського господарства Рівненщини.

Рівненщина має значний туристичний потенціал (пам'ятки історії та культури, заповідники, рекреаційно-оздоровчі заклади) та хорошу транспортну доступність. Спостерігається тенденція до зростання популярності внутрішнього туризму, яка може бути використана областю для створення додаткових доходів і робочих місць у сфері туризму.

Виклики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

Зростання інвестиційної привабливості України та активізація процесів залучення інвестицій можуть сприяти зростанню обсягів промислового виробництва на Рівненщині та використанню у повній мірі потенціалу харчової та текстильної промисловості, машинобудування. Ці позитивні зміни також можуть відбуватися під впливом покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. У сукупності прогнозованим наслідком таких процесів стане створення нових робочих місць і зменшення рівня безробіття.

Зростання світового та вітчизняного попиту на ІТ-послуги стимулюватиме створення нових і розвиток існуючих ІТ-компаній регіону, збільшуючи таким чином частку високотехнологічної продукції у структурі виробництва. Попри те, що ІТ-сектор поки що не є достатньо помітним ні у загальному обсязі ВРП, ані у структурі зайнятості, цей вид економічної діяльності демонструє динаміку росту.

Зростання світового попиту на продовольство сприятиме інтенсифікації та підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва Рівненщини.

Впровадження політики підвищення енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах сприятиме технічному переоснащенню комунальної інфраструктури населених пунктів області.

Децентралізація влади, проведення адміністративної реформи та зростання бюджетної самостійності громад можуть стати вагомими інструментами впливу на подолання цілої низки слабких сторін Рівненщини, серед яких: низька якість автомобільних доріг місцевого значення, високий ступінь зносу комунальної інфраструктури більшості населених пунктів області, значні міжрайонні дисбаланси у розвитку економіки, освіти, культури, охорони здоров'я, сфері зайнятості населення, відсутність швидкісного Інтернету у сільських населених пунктах.

Ризики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Обсяги виробництва продукції харчової, текстильної промисловості та машинобудування в області можуть стримуватися внаслідок деяких загроз, серед яких – корумпованість силових та судових структур, контролюючих органів, складність дозвільно-погоджувальних процедур, відтік трудових ресурсів та зростання вартості імпортованих енергоносіїв.

Сільськогосподарське виробництво Рівненщини характеризується низькою ефективністю. У структурі виробництва частка високотехнологічної продукції є відносно невеликою. Ці слабкі сторони у процесі прогнозованого економічного зближення України з Європейським Союзом можуть мати загрозливі наслідки для малих та середніх виробників регіону.

Затримка процесів децентралізації та висока дотаційність бюджету Рівненської області можуть продовжувати негативний вплив на існування таких слабких сторін регіону як: низька якість автомобільних доріг місцевого значення, значний ступінь зносу комунальної інфраструктури більшості населених пунктів області та великі міжрайонні дисбаланси у розвитку економіки, освіти, культури, охорони здоров'я.

Х. Сценарії розвитку Рівненської області на період до 2020 року

Стратегічне планування розвитку Рівненської області здійснюється за нових геополітичних обставин, у яких опинилася Україна вперше за роки незалежності, серед яких:

підписання (27 червня 2014 року) та ратифікація (16 вересня 2014 року) Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що передбачає глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, створення всеохоплюючої зони вільної торгівлі та є вагомим кроком України на шляху до членства у Європейському союзі;

складна соціально-економічна ситуація в Україні (погіршення ділової активності та інвестиційного клімату, девальвація національної валюти, інфляційні процеси, зростання рівня безробіття) внаслідок анексії Автономної Республіки Крим, а також бойових дій на територій Луганської та Донецької областей;

суттєві зміни в суспільній свідомості (після революційних подій в Україні у листопаді 2013 року - лютому 2014 року), які пробудили громадянське суспільство до активної участі у прийнятті рішень з управління та розбудови держави.

Моделювання сценаріїв розвитку Рівненської області до 2020 року проводиться у врахуванням таких базових сценарних припущень:

1. За оцінками експертів, скорочення ВВП України у 2014 році становитиме 5 – 7 відсотків, певна стабілізація очікується у 2015 році, а починаючи з 2016 року – позитивна динаміка ВВП України.

2. В найближчі роки податкове навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності не зменшиться. Очікується спрощення правил ведення бізнесу.

3. Очікується суттєвий перерозподіл податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами на користь останніх.

4. В Україні поступово впроваджуватимуться стандарти Європейського Союзу до виготовленої в Україні продукції.

5. Зовнішньоторговельні операції між Україною та країнами Європейського Союзу будуть безмитними, що сприятиме зростанню товарообороту між Україною та Європейським Союзом.

6. Інвестиційний клімат в Україні дещо покращиться. Країна стане привабливішою для іноземних інвесторів.

7. Очікується подальше зростання цін на паливно-енергетичні ресурси.

8. Доходи населення у найближчі два - три роки будуть відносно низькими (у порівнянні з 2012 - 2013 роками), після цього – поступово зростатимуть.

9. Доступ підприємств до позичкового капіталу у найближчі два - три роки буде обмеженим, потім – поступово покращиться.

Песимістичний сценарій

(область рухається по інерції, суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку її регіонів)

В ході економічної і політичної трансформації українського суспільства зростатиме міжрегіональна конкуренція: державна регіональна політика сформує систему стимулів для регіонального розвитку, що, разом з упровадженням адміністративно-територіальної реформи, відкриє нові можливості для області.

На заваді швидким змінам стане інерція попереднього соціально-економічного укладу («жити по-старому»), особливо стійка у матеріально-виробничій сфері.

За песимістичним сценарієм ВДВ області у 2014 - 2015 роках буде на рівні 2013 року, починаючи з 2016 року - зростатиме в межах 2 – 4 відсотків щороку.

Обсяги реалізації промислової продукції спадатимуть через невчасне освоєння європейських ринків та низьку якість продукції, що не відповідатиме стандартам Європейського Союзу.

Структура економіки області практично не зміниться. Через відсутність значних інвестиційних ресурсів на модернізацію промислових підприємств основними економічними галузями залишатимуться енергетика, хімічна, деревообробна промисловість, виробництво будівельних матеріалів та скловиробів, харчова промисловість.

Невелика частка високо- та середньотехнологічних підприємств машинобудування, а також легкої та харчової промисловості розміщується лише у центральній індустріальній зоні.

Деякі кращі шанси отримує аграрна галузь завдяки попиту на продукти харчування, однак існуючий уклад виробництва сільськогосподарської продукції (переважання частки одноосібних господарств) завадить масовому переведенню виробництва на високотехнологічні рівні. Частка виробництва сільськогосподарської продукції у ВДВ області залишається на рівні 15 - 17 відсотків.

Мале і середнє підприємництво розвиватиметься незначними темпами, основними сферами діяльності будуть торгівля та надання послуг.

Оптимістичний сценарій

(область активно використовує можливості в умовах швидкого суспільно-економічного розвитку країни)

За оптимістичним сценарієм ВРП та ВДВ області динамічно зростатимуть: у 2015 році – відповідно 2,1 відсотка та 2,2 відсотка, у 2016 - 2019 роках – в середньому 4,2 - 6 відсотків.

За цим сценарієм область стає зразком та прикладом соціально-економічних перетворень у країні.

Головним пріоритетом керівництва області стане швидке впровадження адміністративно-територіальної реформи та регіональний розвиток, у тому числі розвиток людських ресурсів.

Сформуються передумови для впровадження ефективної регіональної інвестиційної політики, внаслідок якої в область залучається значний інвестиційний ресурс для створення нових високотехнологічних підприємств як в промисловому, так і в аграрному секторах економіки.

Зростає питома вага високотехнологічних інноваційних галузей: машинобудування, приладобудування, ІТ-сектору тощо. Технологічно модернізуються ряд експортно-орієнтованих підприємств легкої та харчової промисловості, продукція яких реалізується на європейських ринках.

В аграрному секторі відбувається зміщення в бік малих підприємств та кооперативних об'єднань. Якість продукції місцевих сільгосптоваровиробників приведена у відповідність із європейськими стандартами.

Додатковий стимул для розвитку отримає малий і середній бізнес як середовище матеріального забезпечення та обслуговування стратегічних інвесторів.

Потреба у висококваліфікованих кадрах, яка виникає внаслідок технологічної модернізації у промисловості, задовольнятиметься місцевими фахівцями (підготовка та перепідготовка відповідних кадрів, удосконалення системи освіти). Особливого значення набудуть провідні вищі навчальні заклади регіону, які стануть затребувані в інноваційних складових економіки регіону.

Зміцниться ресурсна база громад за рахунок передачі фінансового ресурсу та повноважень з управління ресурсами територій. Покращиться соціальна та комунальна інфраструктура територіальних громад, що підвищить якість життя населення області.

Реалістичний сценарій

(реалізуються заходи, спрямовані на розвиток області, хоч суспільно-економічний стан країни не сприяє такому розвитку)

Реалістичний сценарій ґрунтується на появі певних об'єктивних та суб'єктивних стримуючих факторів на шляху швидкої модернізації країни і регіону.

Суспільні очікування мотивуватимуть центральні та місцеві органи виконавчої влади до реформування соціально-економічної системи, однак інерційні процеси у сфері матеріального виробництва та, що важливіше, у суспільній свідомості, неминуче ставатимуть бар'єрами у швидкому впровадженні реформ.

Головним завданням політичного керівництва області стане формування невідворотних змін у свідомості людей щодо необхідності соціально-економічної та технологічної модернізації країни і регіону.

Головним партнером органів влади має стати економічно активний і креативний клас та молодь.

Суспільна підтримка реформ на регіональному рівні зможе вплинути на перехід до оптимістичного сценарію, що, за оцінками експертів, може відбутися через два - три роки.

XI. Стратегічне бачення розвитку Рівненської області

Концепцію стратегічного бачення розвитку Рівненської області було обговорено на розширеному засіданні робочої групи з розроблення проекту Стратегії розвитку області на період до 2020 року (*протокол засідання від 28 травня 2014 року*).

За результатами обговорення було утворено у складі обласної робочої групи підгрупу з підготовки концепції бачення розвитку Рівненської області на період до 2020 року.

Виходячи з матеріалів дослідження соціально-економічного стану області, думок місцевих експертів, науковців, працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, було сформульовано стратегічне бачення розвитку Рівненської області.

РІВНЕНЩИНА – це перехрестя реальних можливостей для реалізації всіх видів економічної діяльності та втілення найрізноманітніших і найсміливіших бізнес-ідей, це територія унікальних природних ресурсів Полісся, де збережено історико-культурну спадщину та національні традиції українського народу, це комфортний для проживання регіон, в якому створено рівні умови для всебічного та гармонійного розвитку людини.

ХІІ. Стратегічні та операційні цілі, завдання розвитку Рівненської області на період до 2020 року

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Завдання
1. Розвиток економічного потенціалу «Регіон сталого економічного зростання»	1.1. Створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств	1.1.1. Підготовка інвестиційних продуктів 1.1.2. Покращення інвестиційної промоції регіону 1.1.3. Розвиток логістично-транспортного потенціалу 1.1.4. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами 1.1.5. Підтримка альтернативної енергетики
	1.2. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва 1.2.2. Забезпечення функціонування мережі центрів надання адміністративних послуг 1.2.3. Стимулювання розвитку високотехнологічних секторів 1.2.4. Зміцнення спроможності виробників щодо експорту продукції
	1.3. Розвиток внутрішнього туризму	1.3.1. Розвиток туристичних об'єктів, продуктів та мереж 1.3.2. Туристична промоція області 1.3.3. Покращення стану рекреаційних зон
	1.4. Економічний розвиток північної Рівненщини (вирівнювання територіальних диспропорцій)	1.4.1. Створення умов для ефективного використання потенціалу природних ресурсів північної Рівненщини 1.4.2. Мінімізація негативних наслідків на територіях, постраждалих від аварії на Чорнобильській АЕС 1.4.3. Підтримка господарського використання малородючих земель
2. Розвиток сільських територій «Регіон рівних можливостей»	2.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	2.1.1. Технологічне переоснащення діючих та створення високотехнологічних нових підприємств з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції 2.1.2. Стимулювання нетрадиційних видів агровиробництва 2.1.3. Розвиток органічного сільського господарства та виробництва продуктів харчування 2.1.4. Покращення доступу агровиробників до ринків збуту
	2.2. Розвиток інфраструктури сільських територій та периферії навколо малих міст та селищ	2.2.1. Покращення транспортної інфраструктури для розблокування економічного розвитку сіл 2.2.2. Розвиток соціальної, комунальної та освітньої інфраструктури сіл, які мають приріст чисельності населення 2.2.3. Розвиток системи первинної медицини в сільських територіях 2.2.4. Покращення доступу сільського населення до публічної інформації
	2.3. Підтримка зайнятості сільського населення	2.3.1. Розвиток сучасних форм кооперації в аграрному секторі 2.3.2. Підтримка розвитку неаграрних видів бізнесу 2.3.3. Удосконалення підготовки фахівців для малого бізнесу в сільській місцевості 2.3.4. Сприяння самозайнятості у сільській місцевості

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Завдання
3. Розвиток людського капіталу «Край всебічного розвитку людини»	3.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	3.1.1. Удосконалення системи підготовки молоді до умов регіонального ринку праці 3.1.2. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки, у тому числі розвиток системи освіти впродовж життя 3.1.3. Створення умов для включення вразливих верств населення до активного суспільного життя
	3.2. Підвищення обізнаності та соціальної активності мешканців	3.2.1. Розвиток лідерських та підприємницьких якостей населення 3.2.2. Створення дієвих механізмів мобілізації жителів до вирішення місцевих проблем 3.2.3. Формування екологічної культури населення 3.2.4. Формування здорового способу життя, залучення до занять фізичною культурою та спортом усіх категорій населення, розвиток відповідної інфраструктури
	3.3. Удосконалення управління регіональним розвитком	3.3.1. Формування ефективної системи управління регіоном в рамках реформи адміністративно-територіального устрою 3.3.2. Покращення інструментів взаємодії громад для спільного вирішення проблемних питань 3.3.3. Покращення стану довкілля через формування ефективної системи управління медико-екологічними ризиками

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Рівненська область за економічним потенціалом відноситься до промислово-аграрних регіонів України. У валовій доданій вартості найбільшу питому вагу займають промисловість та сільське господарство. За останнє десятиліття структура валової доданої вартості Рівненщини демонструє тенденції до диверсифікації економіки.

В економіці області переважають застарілі технології, низький рівень капіталовкладень і відносно мала частка продукції з великою доданою вартістю. В умовах нестабільного законодавства, низького інвестиційного рейтингу України та обмеженості фінансово-інвестиційних ресурсів існує ризик зниження ділової активності в регіоні.

Для того, щоб пом'якшити існуючі ризики, економіка області потребує нових інвестицій, паралельно з підтримкою малого та середнього підприємництва, спроможного швидко пристосовуватися до змін у середовищі та компенсувати відсутність робочих місць в інших секторах. Проте, розвиток малого та середнього підприємництва відстає від потреб і потенціалу області, здебільшого через несприятливе ділове середовище, низький рівень підприємницьких навичок населення і недоступність фінансових ресурсів.

Рівненщина має значний виробничий потенціал та розвинену технічну базу. Розвиваються добувна та деревообробна промисловість, виробництво

будматеріалів та скловиробів. Промислові підприємства, в основному, розміщені у найбільших населених пунктах: містах Рівне, Кузнецовськ, Костопіль, Сарни, Здолбунів та селищі міського типу Рокитне.

При цьому, більшість підприємств добувної галузі та виробництва будматеріалів, скловиробів утворені біля родовищ корисних копалин. Ці галузі є найбільш інвестиційно привабливими та такими, що забезпечують значну частку надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Разом з тим, відсутня практика співпраці з компаніями - міжнародними лідерами у галузі машинобудування та приладобудування, хоча наявні майже усі потрібні складові: ресурсний, інтелектуальний, логістичний потенціал та ємність ринку.

Додаткові потенціали щодо створення нових робочих місць, збільшення заробітків жителів пов'язані з розвитком малого і середнього бізнесу та внутрішнього туризму.

Один з ключових принципів стратегічного планування регіонального розвитку полягає у зменшенні міжрегіональних дисбалансів. Тому особливий акцент надається розвитку економічного потенціалу північних районів Рівненщини, які в силу об'єктивних обставин (забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС) є менш економічно привабливими.

Основними загрозами в економічній сфері для області є:

поглиблення прогнозованого значного зносу основних засобів на більшості підприємств в умовах скорочення надходжень зовнішніх та внутрішніх інвестиційних ресурсів;

подальше поглиблення диференціації розвитку районів області за умови низької мотивації до розвитку малого бізнесу, особливо в північних районах;

зростання світових цін на енергоносії, зниження конкурентоспроможності продукції місцевих підприємств.

Таким чином, створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств, політика стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, політика рівномірного розміщення інвестицій сприятимуть досягненню стратегічної цілі.

Для розвитку економічного потенціалу та зміцнення конкурентоспроможності регіону необхідно створити умови для спрямування інформацій, технологій та інших інноваційних знань безпосередньо суб'єктам господарювання.

Стратегічна ціль 1. Розвиток економічного потенціалу			
Операційна ціль 1.1.	Операційна ціль 1.2.	Операційна ціль 1.3.	Операційна ціль 1.4.
Створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств	Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	Розвиток внутрішнього туризму	Економічний розвиток північної Рівненщини

Очікується, що реалізація стратегічної цілі «Розвиток економічного потенціалу» у середньостроковій перспективі матиме такі результати:

створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств;

активне залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у економіку області;

створення нових робочих місць;

підвищення доходів населення;

розвиток малого та середнього бізнесу відповідає потребам регіону;

зменшення енергетичної залежності області;

зміцнення сектору ІТ;

розширення обсягів експорту продукції місцевих товаровиробників;

розширення обсягів використання туристичних ресурсів, розроблення нових комплексних туристичних продуктів, розвиток інфраструктури та сфери послуг навколо конкретних об'єктів та пам'яток.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 1.1. Створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств

До настання глобальної фінансово-економічної кризи прямі іноземні інвестиції в країни, що розвиваються, були найефективнішим інструментом стимулювання розвитку та впровадження сучасних технологій, інноваційних змін та вдосконалень. Проте, вже сьогодні в економіці України відбуваються швидкі та не до кінця прогнозовані перетворення, спричинені політичними та іншими факторами впливу. Зрозуміло, що для стабілізації та розвитку держави внутрішніх фінансових ресурсів недостатньо, у зв'язку з чим привабливими стають кошти іноземних інвесторів.

З одного боку, нестабільне економічне становище потребує залучення довгострокового капіталу, який сконцентрований в руках стратегічних іноземних інвесторів. З іншого боку, навіть незважаючи на те, що деякі чинники сприяють залученню капіталу (як іноземного, так і вітчизняного) для здійснення інвестицій – це низька вартість праці, розмір ринку, можливість виходу на ринки Сходу та Азії, близькість до Європейського Союзу, природні ресурси, присутні й інші чинники (зокрема заплутана та швидко змінна нормативно-правова база, низький захист інвестицій, рівень банківських послуг, корупція), які роблять Україну менш привабливою, і це поширюється на її регіони.

Це завдання має на меті, передусім, забезпечити привабливість Рівненщини для інвестицій шляхом підготовки інвестиційних продуктів, інвестиційної промоції, цільової підтримки пріоритетних сфер. Звичайно, головною метою є залучення вітчизняного капіталу до розвитку підприємництва та підвищення капіталізації існуючих підприємств, а також здійснення інвестицій у нові підприємства за рахунок залученого іноземного капіталу.

Очікується, що поліпшення умов для іноземних інвестицій зробить внесок у збільшення обсягів експорту. Суб'єкти господарювання області розроблятимуть нові види експортно-орієнтованої конкурентоспроможної продукції.

Одним із перспективних напрямів інноваційного розвитку Рівненщини є енергоефективність. Область має значні ресурси для виробництва відновлюваної енергії, проте структура споживання енергії є, значною мірою, неефективною.

Очікувані результати:

залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у економіку області;
створення нових робочих місць;
підвищення рівня доходів населення;
впровадження нових технологій;
розвиток малого та середнього бізнесу відповідає потребам регіону;
запровадження нових рішень у сфері відновлюваної енергетики;
зменшення енергетичної залежності області;
зменшення обсягів енергоспоживання у бюджетній сфері.

Індикатори:

обсяг залучених інвестицій;
кількість новостворених підприємств;
кількість новостворених робочих місць;
динаміка зовнішньоторговельного балансу області;
кількість реалізованих інвестиційних проектів;
кількість розроблених концептуальних дизайнів індустріальних парків;
кількість промислових підприємств, що впроваджують інновації;
відсоток обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції;
кількість пілотних проектів у сфері альтернативної та відновлюваної енергетики;
кількість пілотних рішень у сфері підвищення енергоефективності, які практично впроваджено;
концепція та техніко-економічне обґрунтування створення логістичного центру.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
1.1.1. Підготовка інвестиційних продуктів	• Концепція та техніко-економічне обґрунтування розміщення індустріального парку в регіоні. • Розроблення концептуального дизайну індустріального парку Рівненської області. • Розвиток інженерної інфраструктури для індустріального парку. • Стимулювання впровадження і функціонування систем управління якістю, екологічного управління та інших систем управління для виробництва конкурентоспроможної продукції.

1.1.2. Покращення інвестиційної промоції регіону	• Інвентаризація старопромислових територій області для інвестиційної промоції. • Дослідження потенційно можливих бізнес-ніш із заміщення імпорту (зокрема тих, де відбуваються масштабні закупівлі за бюджетні кошти у постачальників за межами області). • Промоція інвестиційних можливостей регіону (підтримка сайту, промо-матеріали, навчання працівників економічних служб). • Розроблення інформаційних матеріалів для переорієнтації підприємств на нові ринки збуту в умовах змін світового попиту. • Створення бази даних регіональних дослідницьких та інноваційних проектів та заходів.
1.1.3. Розвиток логістично-транспортного потенціалу	• Вивчення товарно-транспортних потоків. • Концепція та техніко-економічне обґрунтування створення логістичного центру.
1.1.4. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами	• Зміцнення спроможності населення, державного і приватного секторів області з проведення енергетичного аудиту та енергетичного менеджменту будівель. • Створення демонстраційних моделей впровадження енергозберігаючих технологій та використання альтернативних джерел енергії. • Проведення аналізу наявних технологій та обладнання у сфері енергозбереження.
1.1.5. Підтримка альтернативної енергетики	• Забезпечення доступу до технологій використання альтернативних джерел енергії. • Реалізація проектів малої гідроенергетики та біоенергетики на окремих сільських територіях (насадження енергетичних культур). • Використання відходів сільського господарства для виробництва відновлюваної енергії. • Техніко-економічне обґрунтування виробництва енергії з відновлюваних джерел. • Впровадження енергозберігаючих технологій на комунальних підприємствах територіальних громад, зокрема переведення котлів опалення на альтернативні види палива (солома, тирса тощо).

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 1.2. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу

Ця операційна ціль базується на трьох основних завданнях. До них належать розвиток фінансових і нефінансових послуг, стимулювання розвитку високотехнологічних секторів та зміцнення експортних можливостей.

Суб'єкти господарювання, особливо дрібні підприємці, не мають можливості отримати кредитні ресурси на вигідних для них умовах. Обмеженість фінансових ресурсів дозволяє використовувати такі механізми фінансування із залученням публічних коштів: мікрокредитування; фонд гарантування кредитів, що надаються новоутвореним підприємствам (які не мають прийнятного для застави майна).

Метою формування ефективної інфраструктури бізнесу є зміцнення сектору МСБ, зниження загальних видатків на ведення бізнесу та підвищення глобальної конкурентоспроможності. Для створення системи, яка забезпечила б надання комплексних якісних послуг щодо сприяння розвитку підприємництва, необхідно забезпечити спеціалізацію вже існуючих інституцій.

Розвиток технологій є важливим аспектом розвитку МСБ. Суб'єкти підприємництва мають обмежений доступ до технологій, що розробляються, через відсутність відповідної інформації. Таким чином, інститути підтримки промисловості, які опікуються питаннями технологічного вдосконалення та інновацій на великих підприємствах, стануть для МСБ джерелом відповідної інформації.

Для підвищення експортного потенціалу регіону необхідно забезпечити, зокрема у секторі МСБ, розуміння проблем інтернаціоналізації бізнесу. Розроблення продукції та розвиток технологій на основі стандартів якості та маркетингової підтримки підвищуватимуть конкурентоспроможність продукції МСБ Рівненщини на міжнародному ринку.

Очікувані результати:

підвищення рівня зайнятості та доходів, отримуваних від МСБ та підприємців;

зміцнення сектору ІТ;

розширення експорту;

налагодження зв'язків між промисловістю та МСБ.

Індикатори:

кількість нових МСБ та підприємців;

кількість нових підприємств у високотехнологічних секторах;

кількість підприємств, сертифікованих за стандартами ISO;

кількість робочих місць у секторі МСБ;

обсяги кредитування МСБ;

частка продукції підприємств МСБ у загальному обсязі промислової продукції;

частка податків від МСБ у загальному обсязі податкових надходжень.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	• Створення бізнес-інкубаторів. • Створення Центрів підтримки бізнесу. • Проведення навчань, консультування МСБ. • Галузеві дослідження у сфері МСБ. • Мікрокредитний фонд для МСБ (за умови залучення коштів під заставу для мінімізації банківського ризику і зменшення кредитної ставки).
1.2.2. Забезпечення функціонування мережі центрів надання адміністративних послуг	• Спрощення та прискорення реєстраційно-дозвільних процедур. • Забезпечення сприятливих умов для започаткування ведення власної справи.

1.2.3. Стимулювання розвитку високо-технологічних секторів	• Створення ІТ бізнес-інкубаторів. • Розширення можливостей навчальних закладів у сфері підготовки ІТ-спеціалістів. • Покращення підготовки ІТ-фахівців. • Створення інноваційних наукових лабораторій для молоді. • Створення Центру комерціалізації інновацій для забезпечення інформаційно-консультативного супроводу інноваторів, зацікавлених комерціалізувати свої розробки. • Організація конкурсів на кращу інноваційну розробку серед науковців.
1.2.4. Зміцнення спроможності виробників щодо експорту продукції	• Центр з впровадження стандартів ISO та сертифікатів ЄС в регіоні. • Тренінги для МСБ з практичної реалізації систем управління якістю. • Сприяння суб'єктам підприємницької діяльності у проведенні маркетингових досліджень та збуті товару.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 1.3. Розвиток внутрішнього туризму

Рівненщина має значний потенціал для розвитку туризму, передусім – внутрішнього: 50 готелів та інших засобів розміщення, близько 70 садіб сільського туризму; 3258 пам'яток історії, культури та архітектури, а також заповідники, природні та ландшафтні парки, збережена автентична історико-культурна спадщина Полісся і Волині, розвинена транспортна інфраструктура, наявні лісові та водні ресурси, низький рівень злочинності. Таким чином, область могла б успішно конкурувати, передусім, за українських клієнтів у сегменті сільського, зеленого, культурного, світоглядного туризму.

При цьому слід розуміти, що область у цій сфері конкуруватиме з іншими (передусім сусідніми) областями, які також мають чималий туристичний потенціал. Перемога у цій конкурентній боротьбі значною мірою залежатиме від ефективності взаємодії органів виконавчої влади, приватного бізнесу, громадського сектору, наукових інституцій.

Для задоволення потреб та очікувань цільових груп туристів передбачається розвивати туризм за двома напрямками. Перший із них передбачає утримання туристів у регіоні шляхом відпочинкового туризму на базі природного потенціалу регіону, другий – традиційна гостинність населення регіону, особливо у сільській місцевості, що забезпечує можливість поєднання розміщення туристів із вивченням сільських звичаїв та традицій безпосередньо в селах.

Вищевказані потенційні напрями розвитку туризму (туризм на річках, озерах і в лісах, а також сільський туризм) можуть бути поєднані зі збереженням природи та традицій регіону.

Очікувані результати:

розширення обсягів використання туристичних ресурсів та підвищення привабливості об'єктів та поселень, які мають туристичний потенціал;

розроблення нових комплексних туристичних продуктів, розвиток інфраструктури та сфери послуг навколо конкретних об'єктів та пам'яток;

розвиток навичок у сфері сільського зеленого туризму;
сертифікація та маркетинг об'єктів туризму та туристичного продукту;
створення системи інформування туристів;
створення нових робочих місць;
збереження та примноження історико-культурної спадщини.

Індикатори:

кількість об'єктів туризму та туристичних продуктів;
динаміка чисельності туристів та відвідувачів;
кількість нових постачальників туристичних послуг (наприклад, власників садиб сільського зеленого туризму).

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
1.3.1. Розвиток туристичних об'єктів, продуктів та мереж	• Ідентифікація та маркування туристичних та рекреаційних об'єктів. • Створення та реконструкція малих об'єктів обслуговування туристів (громадські вбиральні, дитячі майданчики тощо). • Доповнення туристичних пропозицій особливими програмами в церквах та виставками в музеях. • Встановлення міжнародно визнаних туристичних позначень, знаків, інформаційних щитів і покажчиків навколо туристичних об'єктів та природних принад. • Організація навчання для підприємців-початківців у сфері сільського туризму. • Створення механізму відшкодування відсотків за кредитами для надавачів послуг у сфері сільського туризму. • Проведення навчальних семінарів для власників осель сільського туризму та туристичних операторів. • Проведення курсів іноземних мов для туристичних операторів. • Створення системи дистанційного навчання та консультування кадрів у сфері сільського туризму. • Підтримка розвитку регіонального туризму подій. • Встановлення інформаційних знаків та аншлагов для територій та об'єктів, перспективних для розвитку „екологічного” туризму.
1.3.2. Туристична промоція області	• Розроблення бренду Рівненщини. • Видання та поширення промоційних туристичних матеріалів. • Промоція традиційних продуктів Рівненщини, місцевих традицій та звичаїв. • Створення обласного туристичного центру. • Створення карти туристичних маршрутів Рівненщини. • Промоція (через публікації, засоби масової інформації) регіональних туристичних можливостей, продуктів та послуг. • Удосконалення туристичного веб-порталу. • Проведення спеціалізованих заходів для промоції туристичного потенціалу (рекламних турів, інфотурів).
1.3.3. Покращення стану рекреаційних зон	• Дослідження екологічного стану водних об'єктів та рекреаційних зон. • Облаштування оздоровчих, паркових зон та об'єктів природного середовища.

	• Впровадження заходів щодо поліпшення екологічного стану річок (розчистка малих річок від мулу та наносів, підтримання гідрологічного стану водних об'єктів, будівництво та реконструкція очисних споруд та каналізаційних мереж, які б забезпечували дотримання екологічних нормативів при скидах стічних вод у водні об'єкти тощо).
--	--

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 1.4. Економічний розвиток північної частини Рівненщини

Північна частина Рівненської області за рівнем соціально-економічного розвитку відстає від решти території регіону. Головними факторами, які мають або можуть мати суттєвий позитивний вплив на розвиток цієї частини Рівненщини, є багата мінерально-сировинна база, у тому числі наявність унікальних корисних копалин, а також приріст населення. Суттєвими факторами стримування розвитку є забрудненість частини території внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, транспортна важкодоступність частини населених пунктів, малородючі ґрунти.

У північній частині області зосереджені значні запаси лісових, водних та мінерально-сировинних ресурсів.

На півночі Рівненщини розвідані єдині в Україні три родовища бурштину: у Сарненському, Дубровицькому та Володимирецькому районах, промислові запаси яких становлять понад 128 тонн. За результатами пошуково-оцінювальних робіт, потенційні запаси бурштину, розташовані в північних районах області, становлять більше 1400 тонн.

У північній частині Рівненщини (зона Полісся) найбільш поширені малородючі та бідні на поживні речовини дерново-підзолисті ґрунти. Розширення заробітків широких верств населення північних районів області, передусім, пов'язане з можливостями використання деревини та лісових продуктів, молочарством, садівництвом.

Очікувані результати:

створення нових підприємств на території північної Рівненщини;
розширення виробничих потужностей гранітних заводів та торфодобувних підприємств районів;

поглиблена переробка деревини та наросування експортного потенціалу деревообробних підприємств;

створення умов для самозайнятості населення північних районів;
відновлення родючості та зменшення забруднення земель Поліської зони;
покращення інфраструктурного забезпечення північних районів.

Індикатори:

обсяг залучених інвестицій у північних районах області;
динаміка чисельності населення північних районів області;
кількість робочих місць у північних районах області;
рівень доходів домогосподарств у північних районах області;
кількість покращених об'єктів соціальної інфраструктури.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
1.4.1. Створення умов для ефективного використання потенціалу природних ресурсів північної Рівненщини	• Дослідження та активна промоція інвестиційних пропозицій північних районів. • Розроблення містобудівної документації для населених пунктів північних районів. • Популяризація споживання чорного хліба в Україні для стимулювання продажів житнього борошна. • Створення заготівельних пунктів комунальної власності для зберігання дикоростучих плодів, ягід та сільськогосподарської продукції.
1.4.2. Мінімізація негативних наслідків на територіях, постраждалих від аварії на Чорнобильській АЕС	• Проведення вимірювання рівня радіологічного забруднення земель, ґрунтових вод, продуктів харчування, іншої продукції. • Забезпечення розвитку засобів зв'язку (наприклад, широкосмуговий доступ до Інтернет) для північних районів. • Упровадження технологій, які зменшать можливість потрапляння радіонуклідів до предметів побутового користування та продуктів харчування. • Дослідження видів експортно-орієнтованої економічної діяльності, застосування яких можливе на територіях, постраждалих від аварії на Чорнобильській АЕС.
1.4.3. Підтримка господарського використання малородючих земель	• Проведення навчальної, інформаційно-просвітницької кампанії серед жителів північних районів щодо вапнування кислих ґрунтів і ефективного ведення сільського господарства на малородючих землях. • Вапнування кислих ґрунтів.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У сільській місцевості проживає понад 52 відсотки населення області, що вище ніж в середньому по державі (31 відсоток). Демографічний прогноз передбачає зменшення частки сільського населення.

Аграрний сектор є природним і традиційним місцем працевлаштування для жителів сіл. Однак, агропромислове виробництво на сучасному етапі не в змозі забезпечити достатню зайнятість для сільського населення.

Відсутність достатньої кількості робочих місць та занепад соціальної інфраструктури у сільській місцевості є ключовими причинами низького рівня життя у сільських територіях.

Для сільської місцевості характерні дрібні поселення. В 565 селах, тобто більш ніж у половині, проживає до 500 осіб в кожному, 105 сіл налічує до 100 жителів. Окрім цього, радіоактивне забруднення північних районів області внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС спричинило певні обмеження у проживанні населення на цих територіях та у веденні сільського господарства.

Проаналізувавши порівняльні переваги, виклики та ризики області, а також врахувавши можливості впливу на вирішення існуючих проблем, з метою підтримки та розвитку сільських територіальних громад члени робочої групи з розроблення проекту Стратегії розвитку області на період до 2020 року визначили, що у межах стратегічної цілі «Розвиток сільських територій» першочергову увагу слід зосередити на:

збільшенні доданої вартості аграрного виробництва, формуванні додаткових доходів індивідуальних домогосподарств через підтримку малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції (обслуговуючих кооперативів, комунальних підприємств, асоціацій виробників);

збереженні та підвищенні трудового потенціалу сільських територій, а також розвитку сільської інфраструктури у випадках, де така інфраструктура дозволяє суттєво активізувати економічний та соціальний розвиток.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію трьох операційних цілей:

Стратегічна ціль 2. Розвиток сільських територій		
Операційна ціль 2.1.	Операційна ціль 2.2.	Операційна ціль 2.3.
Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	Розвиток інфраструктури сільських територій та периферії навколо малих міст та селищ	Підтримка зайнятості сільського населення

Очікується, що реалізація стратегічної цілі «Розвиток сільських територій» у середньостроковій перспективі матиме такі результати:

- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва;
- диверсифікація сільськогосподарського виробництва;
- підвищення доходів індивідуальних домогосподарств;
- створення нових робочих місць;
- зростання чисельності самозайнятого населення;
- зменшення динаміки старіння населення сільських територій;

покращення стану об'єктів інженерної та соціальної інфраструктури у сільській місцевості.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 2.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції

Існує ряд можливостей, які варто задіяти для покращення становища сільських територій. Рівненщина має невикористаний сільськогосподарський потенціал у галузі вирощування овочів, фруктів, виробництва м'яса та переробки харчової продукції. Основою цього потенціалу є кліматичні умови, водні та земельні ресурси.

Регіон має значний потенціал у виробництві екологічно чистих продуктів харчування. На жаль, згадані можливості часто не використовуються. Собівартість виробництва не відрізняється від цін в інших країнах, проте високі проміжні витрати (велика кількість посередників, податки, відсутність належних приміщень для зберігання продуктів, центрів дистрибуції тощо) впливають на ціну товарної продукції.

Впродовж багатьох років великою проблемою цього сегменту ринку є значна затримка у розвитку його логістики. Одним із елементів для вирішення вказаних питань має стати Рівненський оптовий ринок сільськогосподарської продукції «Шелен».

Також доцільно сфокусувати увагу на додаткових можливостях, які зазвичай залишалися поза увагою в традиційних адміністративних моделях управління агропромисловим комплексом.

По-перше, слід максимально використовувати можливості розширення сезонного впливу на сільськогосподарське виробництво. Зокрема, для переходу від традиційного сільського господарства до більш складного і сучасного землеробства, наприклад, міжсезонного виробництва ранніх овочів і фруктів у теплицях на невеликих земельних ділянках (успішний приклад – село Кідри Володимирецького району). Водночас, інтенсивним сільським господарством з високопродуктивними сортами і породами мають займатися великі сільськогосподарські підприємства.

По-друге, агровиробникам області необхідно покращувати якість сільськогосподарської продукції, щоб бути більш конкурентними у порівнянні з іноземними товаровиробниками. Цього можна досягнути завдяки комплексній системі послуг сільськогосподарським підприємствам у сфері диверсифікації розширення асортименту культур і видів рослинництва і тваринництва.

По-третє, Стратегія призначена забезпечити платформу для організації ринків, виходячи з двох аспектів:

а) фізичний ринок, де сільськогосподарські товари збираються і пропонуються покупцям (центри оптової та роздрібної торгівлі);

б) механізми співробітництва і каналів постачання, які забезпечать позиціонування сільгоспвиробників у ланцюгу доходів, і достатнє планування виробництва. Організаційні схеми співробітництва додатково забезпечують можливість для доступу до послуг, можливостей та фінансових ресурсів.

Розвиток сільських територій області доцільно здійснювати шляхом збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції, формування і збереження робочих місць, раціонального використання сільськогосподарських земель. Органічне сільськогосподарське виробництво узгоджується із загальноприйнятою у світі концепцією сталого розвитку, оскільки забезпечує стабілізацію та відновлення якісних параметрів земельних ресурсів. Крім того, гарантує диверсифікацію видів продовольства в країні та забезпечує населення якісними продуктами харчування, відкриває перспективу соціального та економічного зростання сільської місцевості завдяки експорту сертифікованої продукції на світові ринки за значно вищими цінами. Згідно з експертними оцінками, майже 60 відсотків обстежених сільськогосподарських угідь області є придатними для ведення органічного землеробства.

Очікувані результати:

- збільшення валового продукту сільськогосподарського виробництва;
- розширення асортименту сільськогосподарського виробництва;
- створення механізмів, які стимулюватимуть організацію базового аграрного ринку;
- створення і функціонування ринкових центрів для сільськогосподарської продукції у містах;
- покращення доступу сільгоспвиробників до місцевого, національного та міжнародного ринків;
- зниження можливості впливу посередників на ціну продукції;
- надання послуг, передача технологій, інноваційних рішень агровиробникам;
- запровадження нових порід тваринництва та сортів рослинництва;
- доступ сільгоспвиробників, особливо дрібних фермерських господарств, до фінансових ресурсів на вигідних для них умовах.

Індикатори:

- кількість малих та середніх агровиробників;
- обсяг сільськогосподарського виробництва на 1 гектар;
- кількість аграрних ринків у регіоні;
- кількість облаштованих складських приміщень (сучасних овочесховищ) для тривалого зберігання;
- рівень доходів індивідуальних домогосподарств;
- кількість нових порід тварин та сортів рослин, які використовують фермери;
- сума кредитів і мікрокредитів, наданих сільгоспвиробникам;
- частка продукції органічного землеробства в загальному обсязі сільськогосподарської продукції;
- кількість сільгосппідприємств із високою інноваційною складовою.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
2.1.1. Технологічне переоснащення діючих та створення високотехнологічних нових підприємств з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції	• Оцінка потреб та підтримка створення сховищ довготривалого зберігання агропродукції. • Розроблення системи мікрокредитного фінансування сільськогосподарських товаровиробників. • Підтримка розвитку фермерства. • Закупівля обладнання для кооперативів (комунальних підприємств) у галузі молочного скотарства. • Створення селекційної бази для рослинництва і тваринництва. • Консультативна підтримка агровиробників з питань розроблення бізнес-планів. • Створення обласного центру сертифікації сільськогосподарської продукції.
2.1.2. Стимулювання нетрадиційних видів агровиробництва	• Надання навчально-консультативної підтримки та проведення навчань з питань нетрадиційних видів агровиробництва. • Закупівля обладнання для кооперативів (комунальних підприємств) у галузі садівництва, ягідництва, енергетики, овочівництва.
2.1.3. Розвиток органічного сільського господарства та виробництва продуктів харчування	• Формування культури виробництва та споживання продукції органічного сільського господарства. • Сприяння науковим дослідженням, навчанню і консультуванню з питань органічного сільського господарства (еколого-економічна оцінка доцільності й ефективності переходу на органічне виробництво). • Розроблення ґрунтозахисних та безпечних технологій вирощування сільськогосподарських культур та інформаційна кампанія для дрібних агровиробників про потенціал виробництва і збуту органічної продукції.
2.1.4. Покращення доступу агровиробників до ринків збуту	• Створення роздрібних ринків сільськогосподарської продукції • Підтримка агровиробників через формування кооперативних об'єднань, збутових асоціацій, переробних підприємств. • Консультативна підтримка агровиробників з питань сертифікації продукції.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 2.2. Розвиток інфраструктури сільських територій та периферії навколо малих міст та селищ

Інженерна та соціальна інфраструктура сільських територій потребує модернізації. Водночас, загальна вартість робіт із приведення об'єктів інфраструктури всіх сільських територій Рівненщини до належного стану в сотні разів перевищує наявні бюджетні ресурси регіону. Досвід останніх десятиліть свідчить, що якщо інвестування у інфраструктурні об'єкти сільських територій відбувається без зрозумілої обґрунтованої та скоординованої політики, то воно не дає відчутних результатів.

Тому, враховуючи вищевикладене, необхідно зосередити увагу на тих елементах інженерної та соціальної інфраструктури, які можуть сприяти активному економічному розвитку сільських територій або стосуються сіл, що мають приріст чисельності населення, або фокусуватимуться на вирішенні пріоритетних місцевих проблемних питань.

Особливої уваги заслуговує стан лікарських амбулаторій у сільській місцевості. Станом на 01.01.2014 в області 24 села чисельністю понад 1500 жителів не мають лікарської амбулаторії, а середня відстань до найближчого місця прийому лікаря - понад 15 кілометрів. Більшість амбулаторій у сільській місцевості не мають обладнання для діагностування хвороб системи кровообігу на ранніх стадіях. Провести базові дослідження у сільських лікарських амбулаторіях для діагностування найбільш поширених хвороб майже неможливо.

Очікувані результати:

- покращення стану сільських доріг на окремих територіях;
- покращення стану об'єктів соціальної інфраструктури;
- підвищення якості надання послуг охорони здоров'я у сільській місцевості;
- збільшення частки населення сіл, охоплених кваліфікованою лікарською допомогою;
- зниження рівня захворюваності та смертності населення від туберкульозу, онкопатології, серцево-судинних та судинно-мозкових захворювань;
- вільний доступ громадян до публічної інформації.

Індикатори:

- кількість та протяжність реконструйованих сільських доріг;
- кількість функціонуючих об'єктів соціальної інфраструктури;
- кількість сіл, забезпечених лікарськими амбулаторіями;
- кількість публічних послуг, що надаються в електронному вигляді;
- кількість сіл, забезпечених послугами зі збирання твердих побутових відходів.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
2.2.1. Покращення транспортної інфраструктури для розблокування економічного розвитку сіл	• Формування та оприлюднення реєстру (рейтингу) потреб у ремонті та будівництві сільських доріг, які допоможуть розблокувати (активізувати) економічний потенціал сіл. • Проведення ремонту сільських доріг згідно з визначеним переліком. • Будівництво сільських доріг згідно з визначеним переліком.
2.2.2. Розвиток соціальної, комунальної та освітньої інфраструктури сіл, які мають приріст чисельності населення	• Розвиток освітньої мережі сіл, які мають приріст чисельності населення. • Розроблення проектів оптимізації (у тому числі децентралізації) водопостачання населених пунктів. • Покращення управління об'єктами комунальної інфраструктури сіл, які мають приріст чисельності населення. • Закупівля обладнання для спортивних, тренажерних залів.
2.2.3. Розвиток системи первинної медицини в сільських територіях	• Реконструкція фельдшерсько-акушерських пунктів у лікарські амбулаторії у населених пунктах з найбільшим природним приростом населення та найбільш віддалених від спеціалізованих закладів надання медичної допомоги.

	• Закупівля обладнання для сільських лікарських амбулаторій для діагностування захворювань на ранніх стадіях.
2.2.4. Покращення доступу сільського населення до публічної інформації	• Комп'ютеризація та забезпечення доступу до мережі Інтернет публічно-шкільних бібліотек та створення на їх базі пунктів доступу до офіційної інформації. • Забезпечення доступу до інформації осіб з обмеженими можливостями.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 2.3. Підтримка зайнятості сільського населення

Сільськогосподарське виробництво з об'єктивних причин на сьогодні потребує значно менше робочої сили, ніж 20 - 30 років тому. Для збереження існуючої на сільських територіях області поселенської мережі виникла потреба створювати робочі місця не лише у традиційному агровиробництві, але й у неаграрних сферах.

Члени робочої групи з розроблення проекту Стратегії розвитку області на період до 2020 року обговорювали, зокрема, існуючі можливості щодо підвищення самозайнятості жителів сільських населених пунктів.

Очікувані результати:

створення нових робочих місць на сільських територіях;
збільшення доходів індивідуальних домогосподарств;
підвищення якості трудових ресурсів сільських територій;
покращення кадрового забезпечення сільських територій.

Індикатори:

рівень безробіття у сільських територіях;
кількість малих агровиробників;
кількість осіб, зайнятих неаграрними видами бізнесу, зокрема у сфері туризму, заготівлі біомаси (трісок) тощо;
якість підготовки робітничих кадрів у сільських територіях;
рівень доходів індивідуальних домогосподарств;
кількість діючих центрів народних ремесел.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
2.3.1. Розвиток сучасних форм кооперації в аграрному секторі	• Закупівля для кооперативів обладнання. • Створення енергетичних кооперативів. • Навчально-консультативний супровід ініціатив з підтримки розвитку сільськогосподарських кооперативів та їх мереж.
2.3.2. Підтримка розвитку неаграрних видів бізнесу	• Обладнання навчальних майстерень професійно-технічних навчальних закладів для покращення професійної підготовки у сфері інформаційних технологій, сільського зеленого туризму. • Розвиток мережі постачальників послуг сільського туризму. • Закупівля обладнання для комунальних підприємств. • Навчально-консультативна підтримка сільського зеленого туризму.
2.3.3. Удосконалення підготовки фахівців	• Створення навчально-виробничих підприємств на базі професійно-технічних навчальних закладів у сільській місцевості.

для малого бізнесу в сільській місцевості	• Обладнання навчальних майстерень професійно-технічних навчальних закладів для покращення професійної підготовки у сфері тепличного господарства, садівництва. • Запровадження навчання для підвищення фінансової грамотності фермерів. • Навчально-консультативний супровід особистих селянських господарств, ініціатив зі створення бізнесу у сільській місцевості.
2.3.4. Сприяння самозайнятості у сільській місцевості	• Проведення інтенсивного навчального курсу для сільської молоді із започаткування бізнесу на селі. • Промоція традиційних продуктів Рівненської області. • Навчальна і маркетингова підтримка майстрів народних ремесел.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Людський капітал є одним із вагомих потенціалів нашого регіону, який можна задіяти для прискорення економічного розвитку. За умови збереження існуючих тенденцій народжуваності та відсутності цілеспрямованої державної політики стабілізації демографічних процесів, за оцінками експертів, до початку 20-х років XXI століття в Україні відбуватиметься різке (25 - 30 відсотків) скорочення частки найбільш активної вікової групи працездатного населення (до 25 років).

Водночас, Рівненщина – це одна з трьох областей України, що за останні кілька років мали природний приріст чисельності населення. Область є найбільш перспективною серед західних областей України на середньострокову та довгострокову перспективу щодо наявності трудових ресурсів за рахунок дітей, що дозволить пом'якшити демографічне навантаження на працездатне населення громадянами похилого віку.

Як і вся Стратегія, стратегічна ціль «Розвиток людського капіталу» орієнтована на людину, і реалізація завдань цієї цілі дасть змогу зберегти існуючі тенденції зростання чисельності населення області та продовжити тривалість активного періоду життя людини.

Досягнення цієї цілі можливе лише за умови максимальної активізації громадськості, оскільки першочергового значення набуває формування громадянської позиції щодо ефективної поведінки в умовах сучасного ринку праці, впровадження здорового способу життя, соціальної активності та нетерпимості до шкідливих звичок тощо. Причому така робота має впроваджуватись у різних вікових та соціальних середовищах. Продовження тривалості активного періоду життя – це можливість не тільки вирішення ряду економічних та соціальних проблем в області, а, передусім, важливий соціальний чинник, який дає змогу людям більше впливати на добробут своєї родини, залишаючись в активному стані.

Для успішного здійснення завдань за цією ціллю має бути сформовано дієве партнерство органів публічної влади, громадських та релігійних організацій, до цих заходів мають бути залучені жителі, що користуються авторитетом у територіальних громадах.

Проаналізувавши переваги, виклики та ризики області, а також врахувавши можливості впливу на вирішення існуючих проблем, члени робочої групи з розроблення проекту Стратегії розвитку області на період до 2020 року визначили, що у межах стратегічної цілі «Розвиток людського капіталу» першочергову увагу слід зосередити на:

- розвитку можливостей адаптації широких верств населення до швидких змін на регіональному ринку праці;

- збільшенні поінформованості мешканців щодо питань, пов'язаних із викликами сучасності;

- розвитку механізмів активізації жителів до спільної участі у вирішенні місцевих проблем та налагодженні взаємодії громад.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію трьох операційних цілей:

Стратегічна ціль 3. Розвиток людського капіталу		
Операційна ціль 3.1.	Операційна ціль 3.2.	Операційна ціль 3.3.
Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	Підвищення обізнаності та соціальної активності мешканців	Удосконалення управління регіональним розвитком

Очікується, що реалізація стратегічної цілі «Розвиток людського капіталу» у середньостроковій перспективі матиме такі результати:

відповідність освітньої мережі потребам регіонального ринку праці;

зменшення рівня безробіття;

залучення вразливих верств населення до активного суспільного життя;

збільшення кількості підприємств;

залучення додаткових людських, матеріальних, інформаційних ресурсів для вирішення місцевих проблем.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 3.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці

Рівненщина відноситься до областей України, що має надлишок трудових ресурсів. При цьому, хоча система освіти і зазнала змін за роки незалежності України, однак ці зміни не забезпечили повну відповідність навчальних програм потребам регіонального ринку праці.

Сучасні виробничі процеси часто змінюються, що потребує від працівників, окрім спеціалізації, ще й здатності пристосовуватися до сучасного управління, а також безперервного навчання і підвищення кваліфікації. Така ситуація вимагає творчого переосмислення можливостей установ ринку праці і структур організаційного забезпечення для оперативного реагування на ці можливості.

Визначальним чинником для корегування системи підготовки кадрів повинні бути інтереси роботодавців регіону. Тому необхідним є, з одного боку, забезпечення системного моніторингу кадрових потреб роботодавців регіону, з другого боку – корегування структури професійної підготовки у відповідності із виявленими потребами, а також допомога молоді у питаннях вироблення ефективної поведінки не тільки на регіональному, але й на національному та глобальному ринках праці.

У центрі уваги операційної цілі також перебувають заходи, спрямовані на залучення інвестицій підприємств у людський капітал та заохочення до навчання працівників, а також інструменти, які сприяють зайнятості працівників молодшого та старшого віку за рахунок надання їм навичок з адаптації до змін економічних процесів на основі знань.

Для підвищення ефективності роботи увага приділятиметься розвитку та поширенню знань про інноваційну та гнучку організацію праці з використанням нових технологій, підвищенням безпеки і продуктивності праці.

Очікувані результати:

система освіти, орієнтована на потреби регіонального ринку праці;
 наявність системного моніторингу ринку праці та узгодження навчальних програм із потребами ринку праці;
 підвищення конкурентоспроможності осіб віком понад 45 років та вразливих верств населення на ринку праці;
 покращення матеріально-технічної бази та оптимізація структури закладів професійно-технічної освіти.

Індикатори:

відсоток закріплення на робочому місці випускників за отриманим фахом;
 частка молодіжного безробіття;
 частка зайнятих громадян віком старше 45 років та вразливих верств населення;
 кількість інституцій із запровадженою системою навчання впродовж життя.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
3.1.1. Вдосконалення системи підготовки молоді до умов регіонального ринку праці	• Покращення профорієнтаційної роботи з молоддю. • Стимулювання волонтерства. • Навчання підприємницькому мисленню учнівської молоді.
3.1.2. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки, у тому числі розвиток системи освіти впродовж життя	• Дослідження сучасного стану та перспективних потреб ринку праці. • Закупівля обладнання для професійно-технічних навчальних закладів. • Навчання роботі на комп'ютері осіб передпенсійного та пенсійного віку.
3.1.3. Створення умов для включення вразливих верств населення до активного суспільного життя	• Навчально-консультативна підтримка створення соціальних підприємств для вразливих верств населення (інваліди, малозабезпечені особи, пенсіонери, жінки з дітьми, молодь, особи без постійного місця проживання тощо). • Започаткування практики бізнес-консультування та забезпечення організаційної та фінансової підтримки бізнесу. • Професійне навчання населення з числа соціально вразливих груп в трудодефіцитних видах діяльності: обробка бурштину, туристичне обслуговування, виробництво органічної продукції, побутове обслуговування.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 3.2. Підвищення обізнаності та соціальної активності мешканців

Однією з проблем місцевого самоврядування в Україні є низький рівень участі членів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення. Спільна участь жителів населеного пункту в розв'язанні локальних проблем та реалізація спільних інтересів сприятимуть ефективнішому вирішенню місцевих проблем.

Досвід багатьох розвинутих країн демонструє значні можливості спрямування соціальної активності жителів у сферу покращення благоустрою громади, підтримки об'єктів соціальної інфраструктури, інші суспільно важливі справи, на які традиційно спрямовуються бюджетні кошти.

В області реалізується проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (загальна сума фінансових ініціатив становить 8,9 млн. гривень, з них кошти Проекту – близько 3,9 млн. гривень) та щорічно проводиться обласний конкурс проектів розвитку територіальних громад області (упродовж 2010 - 2014 років 53 громади області реалізували свої ініціативи на загальну суму близько 3,7 млн. гривень).

Основними напрямками, за якими розроблялися проекти, є:

- модернізація систем водопостачання;
- покращення освітлення вулиць;
- капітальний ремонт та реконструкція ФАПів;
- упровадження енергозберігаючих технологій у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах;
- розвиток підприємництва;
- енерго- та ресурсозбереження;
- розвиток туристичної діяльності;
- удосконалення механізмів охорони довкілля;
- організація ефективної системи надання соціальних послуг населенню;
- реформування системи житлово-комунального господарства;
- удосконалення системи благоустрою населених пунктів.

Тому важливими завданнями для досягнення операційної цілі будуть поширення практики розвитку соціальної активності жителів громад, організація співпраці, створення умов для більш якісного та ефективного використання наявних ресурсів.

Крім того, важливим завданням є розвиток лідерських та підприємницьких навичок населення. Саме ці навички є основою для виникнення нових економічних ініціатив та створення робочих місць, особливо у сегменті самозайнятості. Підприємницьке мислення та навички прийняття бізнес-рішень можуть бути сформовані завдяки впровадженню відповідних проектів за методиками, що успішно себе зарекомендували у різних країнах світу.

Формування активної позиції мешканців у питаннях екологічної культури та здорового способу життя – це ефективний спосіб інвестувати порівняно невеликі ресурси сьогодні для досягнення вагомих результатів у майбутньому.

Очікувані результати:

- підвищення рівня соціальної активності молоді;
- створення органів самоорганізації населення у більшості населених пунктів області;
- покращення благоустрою населених пунктів;
- налагодження співробітництва між органами публічної влади, громадськими, релігійними, молодіжними спортивними організаціями щодо формування суспільного попиту на здоровий спосіб життя;
- удосконалення шкільних навчальних курсів із здорового способу життя та формування екологічної культури;
- підвищення рівня обізнаності населення про стан довкілля в області та щодо запровадження екологічних технологій у побуті;
- підвищення рівня екологічної культури працівників підприємств, що надають житлово-комунальні послуги;
- збільшення кількості об'єктів інфраструктури для підтримки екологічної поведінки жителів та формування здорового способу життя.

Індикатори:

- обсяг фінансування конкурсів за програмами підтримки територіальних громад;
- кількість органів самоорганізації населення;
- кількість проектів регіонального розвитку, реалізованих за активної участі жителів громад;
- обсяг позабюджетних коштів, залучених у реалізацію проектів місцевого та регіонального розвитку.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
3.2.1. Розвиток лідерських та підприємницьких якостей населення	• Стимулювання розвитку учнівського самоврядування. • Покращення можливостей самоорганізації шкільної молоді. • Проведення серії тренінгів із розвитку лідерських та комунікативних навичок молоді. • Створення та підтримка шкільного факультативного курсу з розвитку підприємницьких навичок дітей. • Проведення інтенсивного навчального курсу для сільської молоді із започаткування бізнесу на селі.
3.2.2. Створення дієвих механізмів мобілізації жителів до вирішення місцевих проблем	• Активізація сільських громад та покращення благоустрою сіл шляхом самоорганізації жителів та проведення толок. • Проведення конкурсів із підтримки соціально-економічних проектів розвитку територіальних громад. • Створення умов для забезпечення територіальних громад області засобами малої механізації. • Створення ресурсних центрів територіальних громад та агенцій місцевого розвитку. • Впровадження пілотних проектів системи інформаційно-аналітичного забезпечення органів місцевого самоврядування. • Підтримка проектів співробітництва та функціонального об'єднання територіальних громад.

3.2.3. Формування екологічної культури жителів	• Підвищення поінформованості щодо ощадливого споживання природних ресурсів, зокрема питної води, енергоспоживання, поводження з побутовими відходами. • Проведення навчань керівників підприємств, установ та організацій з питань охорони навколишнього середовища та енергетичної ефективності. • Створення об'єктів інфраструктури для підтримки екологічної культури жителів та формування здорового способу життя.
3.2.4. Формування здорового способу життя	• Пропаганда та формування здорового способу життя серед школярів. • Просвітництво молоді з питань реагування на виклики сучасності. • Створення дитячих/спортивних майданчиків для райцентрів.

ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ 3.3. Удосконалення управління регіональним розвитком

На сьогодні в державі існують та посилюються численні диспропорції у розвитку територій, спричинені недосконалістю системи врядування та відсутністю відчутного прогресу у проведенні реформ адміністративно-територіального устрою, державної служби, фіскальної децентралізації тощо.

Механізми та інструменти управління розвитком регіону потребують удосконалення з урахуванням реформування державної системи управління регіональним розвитком. Ці зміни передбачають, насамперед, запровадження ефективного механізму взаємодії місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування щодо мобілізації ресурсів для плану реалізації Стратегії.

Крім того, для досягнення цієї цілі необхідно впроваджувати заходи, спрямовані на розвиток людського капіталу, зокрема шляхом організації і проведення навчальних, практичних програм підвищення кваліфікації спеціалістів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які відповідають за формування і реалізацію процесів управління розвитком регіону.

Очікувані результати:

- створена та діє Агенція регіонального розвитку;
- розроблення генеральних планів населених пунктів та схем планування територій області;
- забезпечення підтримки проектів, що впроваджуються на принципах співробітництва територіальних громад;
- забезпечення ефективної координації впровадження Стратегії;
- збільшення обсягів залучення коштів міжнародної технічної допомоги на реалізацію проектів розвитку регіону;
- покращення навчальної та інформаційно-консультативної підтримки органів місцевого самоврядування.

Індикатори:

- кількість громад регіону, що мають генеральні плани;
- кількість публічних послуг, що надаються в електронному вигляді;
- обсяг залучених коштів міжнародної технічної допомоги на реалізацію проектів розвитку регіону;
- кількість проектів регіонального та місцевого розвитку, впроваджених за ініціативи та участі створених інституцій, зокрема Агенції регіонального розвитку;
- кількість реалізованих спільних проектів органів місцевого самоврядування.

Завдання	Можливі сфери реалізації проектів (неповний перелік)
3.3.1. Формування ефективної системи управління регіоном в рамках реформи адміністративно-територіального устрою	• Стимулювання створення та підтримка діяльності Агенції регіонального розвитку. • Сприяння розробленню генеральних планів та схем забудови територіальних громад регіону. • Підтримка розвитку місцевих засобів масової інформації. • Підвищення ролі громадських організацій у формуванні, впровадженні та контролі за реалізацією пріоритетних напрямів розвитку регіону.
3.3.2. Покращення інструментів взаємодії громад для спільного вирішення проблемних питань	• Створення інформаційно-ресурсних центрів доступу до соціально значущої інформації. • Підтримка співробітництва територіальних громад. • Підтримка об'єднання територіальних громад. • Створення Інтернет-порталу органів місцевого самоврядування. • Консолідація зусиль територіальних громад щодо управління водними ресурсами.
3.3.3. Покращення стану довкілля через формування ефективної системи управління медико-екологічними ризиками	• Розроблення та впровадження схем санітарного очищення населених пунктів області. • Створення регіональних центрів моніторингу довкілля. • Організація безпечного знезараження питної води із системи централізованого водопостачання. • Відновлення та реконструкція станцій знезалізнення питної води із систем централізованого водопостачання. • Розроблення та впровадження методології з оцінки медико-екологічних ризиків на регіональному рівні. • Розроблення та впровадження системи управління екологічними ризиками на регіональному рівні.

ХІІІ. Впровадження, моніторинг та оцінка результативності реалізації Стратегії

Впровадження Стратегії має здійснюватись через реалізацію комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які будуть здійснюватися суб'єктами регіонального розвитку області відповідно до плану реалізації Стратегії та інших регіональних програм, які узгоджуються із Стратегією, а також рішень органів місцевого самоврядування, що приймаються для досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх основних учасників цього процесу, шляхом розроблення та виконання плану реалізації Стратегії. Водночас, пріоритетні напрями та стратегічні цілі розвитку області конкретизуватимуться у щорічних програмах економічного і соціального розвитку області.

Методика реалізації Стратегії передбачає визначення пріоритетів упровадження. Важливим є здійснення Стратегії в рамках двох послідовних та взаємопов'язаних програмних циклів (етапів), включених у два плани реалізації:

- перший – 2015–2017 роки;
- другий – 2018–2020 роки.

План реалізації Стратегії є:

базою для середньострокового бюджетного планування та передбачає заходи, обсяги і джерела фінансування з визначенням індикаторів результативності їх виконання;

основою для розроблення інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів розвитку.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься за рахунок:

- коштів Державного фонду регіонального розвитку;
- субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів місцевих бюджетів, у тому числі бюджетів розвитку;
- міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу, міжнародних фінансових організацій;
- коштів інвесторів, власних коштів підприємств.

Реалізація Стратегії здійснюється для досягнення стратегічного бачення:

РІВНЕНЩИНА – перехрестя реальних можливостей для реалізації всіх видів економічної діяльності та втілення найрізноманітніших і найсміливіших бізнес-ідей; територія унікальних природних ресурсів Полісся, де збережено історико-культурну спадщину та національні традиції українського народу; комфортний для проживання регіон, де створено рівні умови для всебічного та гармонійного розвитку людини.

Відповідно до стратегічного бачення, моніторингу підлягають параметри, які характеризують його досягнення, а саме: валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, доходи громадян, демографічні показники, рівень екологічного навантаження на одиницю території. В процесі моніторингу фактичні значення показників порівнюються із показниками на дату прийняття Стратегії.

Аналогічно моніторингу досягнення стратегічного бачення запроваджується моніторинг реалізації стратегічних цілей. Моніторинг досягнення стратегічних цілей здійснюватиметься відповідно до визначених цілей (розвиток економічного потенціалу, розвиток сільських територій, розвиток людського капіталу) шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів з показниками на момент прийняття Стратегії та їх прогнозними значеннями.

Основними кількісними показниками щодо кожної стратегічної цілі за період моніторингу будуть показники, що випливають з переліку проектів, які будуть реалізовані в рамках досягнення кожної стратегічної цілі. Індикатори досягнення цілей визначені у Стратегії.

Показники для моніторингу збираються за результатами кожного року реалізації Стратегії. На основі зібраних даних готується річний звіт та підсумковий звіт щодо виконання періоду трирічного планування.

Річний звіт складається з переліку ключових показників за кожною ціллю та містить інформацію про їх досягнення або виконання заходу; оцінку можливостей досягнення поставлених цілей на трирічний цикл планування. Форму моніторингового звіту, відповідального за його підготовку та строки подання визначає облдержадміністрація.

Підсумковий звіт про моніторинг за трирічний цикл планування до показників, які передбачаються у річних звітах, містить загальні оцінки ефективності, результативності та стійкості досягнутих результатів.

Моніторингові звіти є відкритими документами і використовуються для уточнення завдань та бюджетних програм області на наступний за звітним бюджетний рік.

Результати реалізації Стратегії визначаються у відповідності із Порядком розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 року № 1186.

Перелік узгоджених з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року індикаторів, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Стратегія, наведено у додатку 1.

XIV. Узгодженість Стратегії з програмними документами та основними аспектами розвитку області

Національна система стратегічного планування базується на узгодженій системі координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях.

Середньострокове і короткострокове державне стратегічне планування регіонального розвитку узгоджується з процесами стратегічного планування розвитку областей та міст на основі розроблення та ухвалення відповідних стратегічних документів.

Стратегія узгоджується з:

Державною стратегією регіонального розвитку України на період до 2020 року (далі - ДСРР-2020);

економічними, соціальними, екологічними, інфраструктурними, територіальними й іншими аспектами розвитку області.

Реалізація Стратегії передбачає розроблення плану реалізації Стратегії відповідно до визначених етапів.

Стратегія розроблена відповідно до Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 року № 1186, на строк дії з урахуванням положень ДСРР-2020, процесів державного стратегічного планування розвитку окремих секторів економіки країни та її регіонів, що враховує потреби їх розвитку та необхідність підвищення конкурентоспроможності.

ДСРР-2020 включає три стратегічні цілі:

1. Підвищення конкурентоспроможності регіонів.
2. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток.
3. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.

Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2020 року теж містить три цілі:

1. Розвиток економічного потенціалу.
2. Розвиток сільських територій.
3. Розвиток людського капіталу.

При цьому, стратегічні цілі «Розвиток економічного потенціалу» та «Розвиток сільських територій» Стратегії в значній мірі узгоджені з усіма стратегічними цілями ДСРР-2020.

Стратегічна ціль «Розвиток людського капіталу» прямо підтримує стратегічні цілі ДСРР-2020: підвищення конкурентоспроможності регіонів та територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток.

**Результати узгодження стратегічних цілей Стратегії
із стратегічними цілями ДСРР-2020**

Стратегічні цілі (Україна)	Стратегічні цілі (Рівненська область)		
	1. Розвиток економічного потенціалу	2. Розвиток сільських територій	3. Розвиток людського капіталу
1. Підвищення конкурентоспроможності регіонів	X	X	X
2. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток	X	X	x
3. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку	X	X	x

Узгодженість операційних цілей Стратегії з цілями ДСРР-2020

Операційні цілі (Україна)	Операційні цілі (Рівненська область)									
	1.1. Створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств	1.2. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	1.3. Розвиток внутрішнього туризму	1.4. Економічний розвиток північної Рівненщини	2.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	2.2. Розвиток інфраструктури сільських територій та периферії навколо малих міст та селищ	2.3. Підтримка зайнятості сільського населення	3.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	3.2. Підвищення обізнаності та соціальної активності мешканців	3.3. Удосконалення управління регіональним розвитком
1.1. Підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку регіонів	+	+				+		+		+
1.2. Створення умов для поширення позитивних процесів розвитку міст на інші території, розвиток сільської місцевості	++	++		+	+	+	+	+	+	+
1.3. Підвищення ефективності використання внутрішніх чинників розвитку регіонів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2.1. Виконання завдань і здійснення заходів, спрямованих на вирішення актуальних проблемних питань Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополь								+	+	
2.2. Запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів		+	+	+	++	++	+		+	+
2.3. Забезпечення комфортного та безпечного життєвого середовища для людини незалежно від місця її проживання			+	+	+	+	+	+		
2.4. Розвиток міжрегіонального співробітництва						+			+	+

Операційні цілі (Україна)	Операційні цілі (Рівненська область)									
	1.1. Створення нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств	1.2. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	1.3. Розвиток внутрішнього туризму	1.4. Економічний розвиток північної Рівненщини	2.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	2.2. Розвиток інфраструктури сільських територій та периферії навколо малих міст та сілищ	2.3. Підтримка зайнятості сільського населення	3.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	3.2. Підвищення обізнаності та соціальної активності мешканців	3.3. Удосконалення управління регіональним розвитком
3.1. Децентралізація влади, реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою									+	+
3.2. Удосконалення системи стратегічного планування регіонального розвитку на загальнодержавному та регіональному рівнях										+
3.3. Підвищення якості державного управління регіональним розвитком										+
3.4. Посилення міжгалузевої координації в процесі планування та реалізації регіональної політики										+
3.5. Інституційне забезпечення регіонального розвитку										+

Крім того, у додатку 2 до Стратегії наведено узгоджені з ДСРР-2020 пріоритетні напрями розвитку Рівненської області.

Результати аналізу стану узгодженості стратегічних цілей з основними аспектами розвитку області.

Галузі (сфери)	Стратегічні цілі (Рівненська область)		
	1. Розвиток економічного потенціалу	2. Розвиток сільських територій	3. Розвиток людського капіталу
Економіка і торгівля	X	X	
Промисловість та інфраструктура	X	X	x
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	x	X	x
Транспорт і дороги	x	x	x
Екологія й природні ресурси	x	X	x
Освіта й молодь	x	x	X
Здоров'я, соціальний захист, сім'я і дитина			X
Культура і туризм	X	x	x
Обмін інформацією	X	X	X
Комунальне господарство	x	x	X
Територіальний розвиток, земля і кадастр	X	X	x

Керівник апарату
адміністрації

О.Корнійчук

ПЕРЕЛІК
узгоджених з Державною стратегією регіонального розвитку
на період до 2020 року індикаторів, на досягнення прогнозованих значень
яких спрямована Стратегія розвитку Рівненської області
на період до 2020 року

№	Назва показника	Оди-ниця виміру	Роки		
			2013	2016	2020
1.	ВРП (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу	гривень	18578*	26428	36003
2.	Наявний дохід у розрахунку на одну особу	гривень	20711	22333	29009
3.	Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу	дол. США	271 (станом на 01.01.2014)	297 (станом на 01.01.2017)	438 (станом на 01.01.2021)
4.	Експорт товарів у розрахунку на одну особу	дол. США	417	454	525
5.	Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення	одиниць	42	62	73
6.	Кількість середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення	одиниць	3	4	7
7.	Обсяг реалізованої інноваційної продукції	відсотків загального обсягу реалізованої промислової продукції	0,8	2	3,3
8.	Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення (I та II категорії)	км доріг на 1 тис. кв. км території	19,6**	20,5	21,9
9.	Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників	гривень	2844	3901	5024
10.	Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1 тис. наявного сільського населення)	проміле	12,7	12,2	11,2
11.	Забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей на 10 тис. населення на кінець року	лікарів	41,1	42,5	43,6

№	Назва показника	Оди-ниця виміру	Роки		
			2013	2016	2020
12.	Рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом (міська місцевість)	відсотків	74,1	75,2	76,4
13.	Рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом (сільська місцевість)	відсотків	27,7	25,6	26,3
14.	Рівень смертності на 1 тис. населення	проміле	12,6	12,3	11,3
15.	Демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16–59 років (міська місцевість)	проміле	498 (станом на 01.01.2013)	474,3 (станом на 01.01.2017)	464,8 (станом на 01.01.2021)
16.	Демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16–59 років (сільська місцевість)	проміле	728 (станом на 01.01.2013)	685,7 (станом на 01.01.2017)	650,2 (станом на 01.01.2021)
17.	Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (міська місцевість)	відсотків кількості дітей відповідного віку	71**	77	80
18.	Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (сільська місцевість)	відсотків кількості дітей відповідного віку	27**	35	42
19.	Питома вага утилізованих відходів	відсотків загальної кількості утворених відходів	13,1**	29,3	40,1
20.	Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці	відсотків	9,4	9,2	8,9
21.	Площа земель природно-заповідного фонду	тис. гектарів	181,5 (станом на 01.01.2014)	297,8 (станом на 01.01.2017)	406 (станом на 01.01.2021)
22.	Питома вага площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці	відсотків	9 (станом на 01.01.2014)	14,9 (станом на 01.01.2017)	20,3 (станом на 01.01.2021)

* - попередні дані

** - дані за 2012 рік

**Пріоритетні напрями розвитку Рівненської області,
узгоджені з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року**

1.	Підтримка розроблення містобудівної документації для населених пунктів (зонінг, детальні плани територій) та приміської зони
2.	Розроблення проектів транспортної та іншої інфраструктури, які відповідають пріоритетам та інтересам окремих міст відповідно до стратегій їх розвитку, зокрема: будівництво кільцевих автомобільних доріг і автостоянок навколо міст винесення промислових зон за межі міст, змішане планування районів за типом “житло – робота – освіта – соціальна інфраструктура” тощо
3.	Залучення інвестицій у будівництво та/або реконструкцію вулично-дорожньої мережі, інженерної та соціальної інфраструктури міст
4.	Підтримка формування на основі наявних потужностей науково-дослідних та освітніх установ (закладів) міст інноваційної інфраструктури, зокрема створення технополісів, технопарків, центрів трансферу технологій для підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності економіки міст
5.	Посилення транспортного, інформаційного та комунікативного зв'язку міст – центрів економічного зростання з менш розвинутими прилеглими територіями
6.	Визначення механізму стимулювання співробітництва територіальних громад, зокрема шляхом об'єднання їх ресурсів, розроблення планів розвитку міст та прилеглих до них населених пунктів і реалізації спільних проектів
7.	Розвиток державно-приватного партнерства шляхом посилення взаємодії в системі “органи місцевого самоврядування – бізнес – громада”
8.	Надання можливості доступу через Інтернет до унікальних для міст послуг музеїв, театрів, бібліотек, медичних центрів, університетів тощо
9.	Розвиток мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення, об'їзних доріг у населених пунктах, покращення транспортної доступності сільських населених пунктів
10.	Оновлення рухомого складу транспортних засобів, зокрема тих, що призначені для здійснення соціально значущих пасажирських перевезень (перевезення пільгових категорій громадян, мешканців сільської місцевості, осіб з обмеженими фізичними можливостями)
11.	Створення умов для збільшення обсягу інвестицій у розвиток міжміського автобусного/залізничного громадського транспорту (рухомий склад, інфраструктура, автомобільні дороги, колії, електромережі, інформаційні системи тощо) з метою покращення транспортних зв'язків між обласним центром та адміністративними центрами районів, а також адміністративними центрами районів та прилеглими територіями
12.	Використання механізму державно-приватного партнерства для модернізації та оптимізації роботи всіх сфер транспорту загального користування
13.	Надання державної підтримки для підвищення рівня облаштування сільської місцевості як сфери життя, діяльності та побуту селян, розмежування заходів підтримки сільського господарства і сільської місцевості

14.	Створення рівних умов для підтримки сільськогосподарських виробників незалежно від їх виду, типу, розміру, форми власності та господарювання
15.	Раціоналізація структури сільськогосподарського виробництва для зростання його доданої вартості
16.	Диверсифікація сільськогосподарського виробництва, розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості
17.	Стимулювання зайнятості населення в сільській місцевості поза сферою сільськогосподарського виробництва, включаючи розвиток аграрного бізнесу, сільського туризму, народних ремесел і промислів, підприємств сфери послуг, збору та переробки дикорослих ягід і грибів, лікарської сировини тощо
18.	Пріоритетний розвиток сфери сільської соціальної інженерної інфраструктури (насамперед автомобільних доріг, телекомунікацій та інших засобів інформаційного забезпечення, об'єктів комунального господарства, сфери освіти та охорони здоров'я)
19.	Створення умов для соціального розвитку села, стійкої мотивації до соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі, суміжних секторах виробництва і сфері послуг
20.	Підвищення привабливості проживання в сільській місцевості, виконання програми державної підтримки молодих працівників, залучених до роботи в сільських населених пунктах
21.	Створення системи стратегічного планування потреб економіки у висококваліфікованих кадрах за видами економічної діяльності та у професійно-кваліфікаційному розрізі
22.	Забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців та робітничих кадрів для задоволення потреб регіонів з урахуванням пріоритетів їх розвитку
23.	Стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіонів
24.	Стимулювання розвитку новаторської і раціоналізаторської роботи на підприємствах
25.	Розвиток соціального партнерства та соціальної відповідальності всіх суб'єктів у регіонах у контексті забезпечення розвитку інтелектуального потенціалу та нагромадження людського капіталу
26.	Забезпечення підтримки та розвитку інтелектуального і творчого потенціалу через систему освіти та навчання протягом життя
27.	Удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури, зокрема створення регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків, а також системи правової, кадрової та інформаційної підтримки інноваційної діяльності
28.	Формування сприятливого інвестиційного клімату, позитивного інвестиційного іміджу та просування на зовнішній ринок інвестиційних можливостей області
29.	Розвиток науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, вищих навчальних закладів і наукових установ з реальним сектором економіки
30.	Розвиток інноваційної культури шляхом популяризації провадження наукової, винахідницької та інноваційної діяльності, а також створення цілісної системи освіти з урахуванням кадрового забезпечення інноваційної діяльності
31.	Підвищення ефективності дії механізму стандартизації та сертифікації продукції, захисту інтелектуальної власності, дотримання авторського права та суміжних прав, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції
32.	Стимулювання керівників та власників промислових підприємств до запровадження новітніх технологій та інновацій

33.	Забезпечення ефективної реалізації механізму державно-приватного партнерства шляхом удосконалення відповідної нормативно-правової бази
34.	Утворення консультаційних центрів з питань державно-приватного партнерства
35.	Створення системи моніторингу стану реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства, та здійснення контролю за їх реалізацією
36.	Забезпечення створення системи підготовки фахівців з питань управління інвестиційними проектами, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства
37.	Створення умов для розвитку міжрегіональної та міжнародної кооперації з реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства
38.	Розширення на законодавчому рівні можливостей використання потенціалу та механізму державного замовлення для стратегічно важливих для області підприємств, налагодження виробництва окремих видів продукції відповідно до потреб внутрішнього ринку
39.	Удосконалення механізму банківського кредитування проектів регіонального розвитку – іпотечного кредитування, відкриття кредитних ліній, надання пільгових середньострокових та довгострокових кредитів, створення в регіонах ринку цінних паперів, розміщення облігацій місцевих позик та реалізація за рахунок залучених коштів проектів регіонального розвитку
40.	Спрощення процедури та збільшення обсягів надання державної фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва, у тому числі мікрокредитів для започаткування та провадження підприємницької діяльності
41.	Проведення навчання з питань провадження підприємницької діяльності
42.	Забезпечення розвитку лізингових операцій для технічного переоснащення основних фондів підприємств
43.	Підтримка підприємств, діяльність яких спрямована на підвищення рівня енергоефективності в регіонах, збільшення частки енергії, отриманої з відновлюваних джерел та альтернативних видів палива
44.	Збереження в регіонах біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних та водних ресурсів, формування національної екомережі
45.	Рациональне використання рекреаційних ресурсів територій та об'єктів природно-заповідного фонду для формування економічного середовища та розвитку сфери зайнятості населення в регіонах
46.	Підвищення рівня обізнаності населення щодо цінностей територій та об'єктів природно-заповідного фонду і залучення населення до управління ними
47.	Збереження історико-культурних цінностей та природної спадщини, забезпечення доступності до культурної та природної спадщини
48.	Створення умов для збереження самобутньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин
49.	Застосування об'єктів культурної спадщини для провадження туристичної діяльності
50.	Розвиток зеленого туризму в сільській місцевості
51.	Створення якісного туристичного продукту на основі раціонального використання туристичних ресурсів, визначення зон пріоритетного розвитку туризму шляхом туристичного районування регіонів
52.	Формування позитивного іміджу області у сфері туризму на зовнішньому та внутрішньому туристичному ринку

53.	Сприяння створенню загальнодержавної інформаційної мережі у сфері туризму та курортів, зокрема шляхом розвитку відповідної мережі інформаційних центрів
54.	Сприяння поглибленню економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав
55.	Створення умов для використання організаційних, фінансових, інституційних можливостей суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва України в здійсненні заходів щодо реалізації проектів (програм) транскордонного співробітництва
56.	Об'єднання зусиль щодо розвитку транскордонного співробітництва, ліквідація інфраструктурних перешкод та сприяння провадженню спільної діяльності у сфері малого і середнього бізнесу
57.	Підвищення ефективності використання зовнішньої допомоги ЄС в рамках Європейського інструменту сусідства та інших доступних Україні програм
58.	Зниження рівня енергоємності виробництва одиниці продукції, виконаних робіт, наданих послуг
59.	Створення системи стимулювання підвищення рівня енергоефективності
60.	Зменшення втрат паливно-енергетичних ресурсів шляхом здійснення організаційних, технічних, технологічних та інших заходів, зокрема оновлення основних фондів, модернізація виробничих потужностей, запровадження енергоефективних технологій
61.	Оптимізація структури енергетичного балансу області шляхом заміщення природного газу енергоресурсами, отриманими з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, насамперед на об'єктах соціальної сфери
62.	Захист і повноцінна реалізація національно-культурних, соціальних та політичних прав громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території
63.	Надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що створюють "точки зростання" (індустріальні парки) та розв'язують проблеми зайнятості населення, активізація економічної ініціативи, сприяння розвитку підприємництва
64.	Запровадження інструментів та механізмів стимулювання місцевого економічного розвитку (кластерів, національних проектів, механізму державно-приватного партнерства тощо), утворення нових підприємств, що орієнтуються на місцеві джерела сировини, задовольняють насамперед потреби внутрішнього ринку
65.	Розширення сфери дії фінансового інструменту стимулювання місцевого економічного розвитку (інвестиційних субвенцій, бюджету розвитку в складі місцевих бюджетів, філій банків)
66.	Виконання державних програм економічного розвитку депресивних територій
67.	Створення сприятливої кон'юнктури на регіональному ринку праці, зменшення регіональної диференціації у сфері зайнятості населення, підвищення рівня зайнятості населення та зниження рівня безробіття
68.	Підвищення рівня обізнаності населення з питань організації та провадження підприємницької діяльності
69.	Запровадження навчання і профорієнтації для перепрофілювання та переорієнтації трудових кадрів залежно від потреб регіонального ринку праці
70.	Вивчення попиту щодо компетенції і кваліфікації працівників регіонального та місцевого ринку праці
71.	Розроблення програм професійно-технічного навчання, підготовки кадрів відповідно до потреб регіонального ринку праці
72.	Удосконалення структури зайнятості населення шляхом підвищення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності; організація

	міжрегіональної та внутрішньорегіональної трудової міграції для підвищення рівня зайнятості населення працездатних територій
73.	Створення умов для підвищення рівня заробітної плати та ліквідації заборгованості з її виплати
74.	Розвиток соціального діалогу та колективно-договірного регулювання трудових відносин
75.	Участь у реалізації міжрегіональної програми допомоги переміщенню переселенців на постійне місце проживання
76.	Задоволення потреб найбільш вразливих соціальних груп (інвалідів, людей похилого віку, дітей, позбавлених батьківської опіки) шляхом створення спеціальних патронатних служб у місцях найбільшої концентрації переселенців
77.	Створення умов для навчання дітей, зокрема організація підвезення дітей до шкіл, гарантії можливості проходження зовнішнього незалежного оцінювання для випускників, забезпечення підручниками
78.	Спрощення для переселенців процедур державної реєстрації, сприяння у працевлаштуванні
79.	Забезпечення доступу переселенців до соціальних послуг, закладів освіти та охорони здоров'я незалежно від місця їх розташування
80.	Підвищення рівня благоустрою та комунального обслуговування сільських населених пунктів
81.	Забезпечення регулярного і безоплатного перевезення дітей, учнів та педагогічних працівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості до місця навчання, роботи та додому
82.	Сприяння створенню збалансованої інфраструктури об'єктів торгівлі та підприємств побутового обслуговування в сільській місцевості
83.	Очищення сільської місцевості від шкідливих та непридатних до використання хімічних речовин, що застосовуються для захисту рослин
84.	Підвищення рівня соціальної захищеності жителів сільських населених пунктів шляхом запровадження механізму залучення до системи соціального страхування та пенсійного забезпечення осіб, зайнятих в особистих селянських господарствах
85.	Поліпшення житлових і соціально-побутових умов жителів сільських населених пунктів та підвищення рівня інженерного облаштування села шляхом надання державних пільгових кредитів індивідуальним сільським забудовникам
86.	Розвиток системи надання соціальних послуг сільському населенню з урахуванням потреб осіб похилого віку, самотніх осіб та осіб, що проживають одні, ветеранів війни та праці, інвалідів
87.	Забезпечення формування системи навчальних закладів для надання високоякісних освітніх послуг з використанням наявних ресурсів шляхом виконання регіональних планів створення освітніх округів та модернізації мережі загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів, у тому числі шкіл-інтернатів
88.	Забезпечення підвищення якості та рівного доступу населення до загальної середньої освіти, зокрема в сільській місцевості, шляхом оптимізації мережі навчальних закладів та покращення їх матеріально-технічної бази
89.	Створення на основі системи вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ системи навчання (у тому числі дистанційного) для осіб, які не мають вищої освіти, короткострокових курсів з певної тематики з доступом до них широкого кола громадськості
90.	Розбудова мережі дошкільних навчальних закладів, підвищення рівня охоплення дітей відповідного віку дошкільною освітою
91.	Забезпечення доступності дошкільної освіти, зокрема в сільській місцевості, шляхом будівництва нових дитячих садків
92.	Підвищення якості та рівня конкурентоспроможності вищої освіти, забезпечення функціонування системи ступеневої (аграрної, технічної, гуманітарної тощо) освіти шляхом утворення науково-освітніх центрів

93.	Утворення сучасних центрів професійної освіти з упровадженням новітніх технологій для пріоритетних галузей регіональної економіки
94.	Завершення формування єдиного інформаційного освітнього середовища
95.	Забезпечення навчально-виховного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій
96.	Удосконалення системи позашкільної освіти та створення умов для діяльності позашкільних навчальних закладів як координаційних центрів виховної та організаційно-методичної роботи
97.	Формування мережі амбулаторій, наближених до місць проживання населення, у сільській місцевості та містах (відповідно до нормативу забезпеченості)
98.	Забезпечення закладів охорони здоров'я, які надають первинну медичну допомогу, відповідним обладнанням, транспортними засобами та кадрами
99.	Підвищення якості надання первинної медичної допомоги
100.	Розширення мережі амбулаторій – структурних або відокремлених структурних підрозділів центрів первинної медичної (медико-санітарної) допомоги
101.	Профілактика та забезпечення раннього виявлення захворювань, насамперед серед населення, що мешкає в сільській місцевості
102.	Підвищення рівня ефективності використання ресурсів, якості та доступності вторинної та третинної медичної допомоги
103.	Модернізація системи екстреної (швидкої) медичної допомоги, зокрема шляхом утворення та функціонування центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф
104.	Приведення ліжкового фонду закладів охорони здоров'я у відповідність з потребами населення
105.	Забезпечення створення та функціонування перинатальних центрів другого рівня перинатальної допомоги згідно із затвердженими планами
106.	Створення належних умов праці медичних працівників у сільській місцевості (насамперед молодих спеціалістів), забезпечення їх земельними ділянками, житлом, установами місцевих надбавок до заробітної плати та здійснення інших стимулюючих заходів
107.	Забезпечення підтримки та розвитку мережі центрів фізичного здоров'я населення “Спорт для всіх”, спортивних клубів
108.	Підтримка діяльності закладів дитячо-юнацького та резервного спорту
109.	Створення спортивної інфраструктури для занять фізичною культурою і спортом
110.	Проведення просвітницької роботи з пропаганди здорового способу життя та фізичної культури і спорту
111.	Формування базової мережі закладів культури
112.	Розвиток та збереження існуючої мережі закладів культури, мистецтва та музейної справи
113.	Забезпечення належного функціонування сільських закладів культури, надання культурних послуг мешканцям сіл та малих міст
114.	Сприяння консолідації української нації, забезпечення прав громадян на свободу світогляду і віросповідання, у тому числі національних меншин
115.	Модернізація мережі бібліотек шляхом її інформатизації та формування єдиної електронної бібліотеки
116.	Використання ресурсу бібліотек для створення мережі розширених центрів надання культурних, освітніх та інших послуг (міні-кінотеатр, доступ до Інтернету, безоплатні друковані видання, семінари та навчання тощо

117.	Реалізація проектів загальнодержавного значення щодо розвитку транспортної інфраструктури, у тому числі з використанням ресурсів міжнародних фінансових організацій, міжнародної технічної допомоги та коштів приватних інвесторів
118.	Запровадження адресних дотацій для компенсації витрат на проїзд у пасажирському транспорті пільговим категоріям громадян
119.	Реалізація проектів впровадження системи диспетчеризації з використанням супутникової системи навігації руху транспортних засобів
120.	Запровадження системи безготівкової оплати проїзду в міському електричному транспорті
121.	Удосконалення порядку формування тарифів на проїзд у міському електричному транспорті, зокрема в частині включення до тарифу на послуги міського електричного транспорту інвестиційної складової для оновлення рухомого складу
122.	Надання населенню послуг з доступу до Інтернету шляхом утворення відкритих інформаційних пунктів
123.	Перехід на новітні стандарти зв'язку, надання споживачам телекомунікаційних послуг гарантованої якості відповідно до національних стандартів, гармонізованих з європейськими, розширення переліку послуг на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій
124.	Підвищення якості житлово-комунальних послуг, створення конкурентного середовища на ринку послуг
125.	Забезпечення сталого розвитку систем водопостачання та водовідведення
126.	Реконструкція та капітальний ремонт водопровідних, каналізаційних та теплових мереж
127.	Упровадження сучасних методів та технологій у сфері поводження з побутовими відходами
128.	Виконання програм будівництва (придбання) доступного житла та забезпечення молоді житлом
129.	Виконання програми здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов
130.	Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників для будівництва (реконструкції) та придбання житла
131.	Реконструкція і капітальний ремонт житлових будинків із застосуванням енергозберігаючих технологій і обладнання, капітальний ремонт, модернізація та заміна ліфтів
132.	Сприяння виконанню угод щодо торговельно-економічного, науково-технічного та культурного співробітництва, розширення переліку регіонів-партнерів шляхом укладення відповідних протоколів намірів, програм та планів заходів
133.	Сприяння організації та проведенню форумів, зустрічей представників ділових кіл, презентацій, виставково-ярмаркових заходів, засідань за круглим столом тощо
134.	Реалізація проектів, спрямованих на підвищення рівня соціально-економічного розвитку прикордонних територій, поліпшення їх екологічного стану, розбудову прикордонної інфраструктури, розвиток туризму тощо
135.	Розвиток прикордонної інфраструктури та співпраці між місцевими і регіональними громадами сусідніх держав шляхом розроблення та реалізації спільних прикордонних проектів соціально-гуманітарного, економічного, культурного, екологічного спрямування
136.	Сприяння об'єднанню зусиль суб'єктів транскордонного співробітництва для розв'язання спільних проблем прикордонних регіонів та здійсненню євроінтеграційних заходів на регіональному рівні
137.	Запровадження триланкової системи адміністративно-територіального устрою
138.	Визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, здатної забезпечити доступність та якість послуг, що надаються такими органами
139.	Досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади шляхом передачі

	функцій виконавчої влади від місцевих держадміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня
140.	Здійснення бюджетної децентралізації, в тому числі шляхом перерозподілу загальнодержавних податків, закріплення за кожною ланкою самоврядування стабільної дохідної бази для реалізації їх функцій та стимулювання податкоспроможності громад
141.	Створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для зміцнення економічної бази розвитку територіальних громад
142.	Забезпечення доступності та якості публічних послуг
143.	Підвищення ефективності діяльності місцевих держадміністрацій, удосконалення взаємовідносин між місцевими держадміністраціями та фізичними і юридичними особами шляхом упровадження системи електронного урядування
144.	Створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері державного управління регіональним розвитком
145.	Удосконалення системи моніторингу ефективності використання бюджетних коштів, посилення відповідальності місцевих органів виконавчої влади за ефективне використання ресурсів, спрямованих на розв'язання соціально-економічних проблем
146.	Підвищення ролі громадських об'єднань у формуванні пріоритетних напрямів розвитку області, їх реалізації та здійсненні контролю за реалізацією
147.	Узгодження цілей, завдань і заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем регіонального розвитку та досягнення довгострокових стратегічних цілей
148.	Створення системи електронної взаємодії щодо обміну інформацією між центральними та місцевими органами виконавчої влади
149.	Узгодження державних стратегічних цілей та пріоритетів розвитку області на довгостроковий період на основі угод щодо регіонального розвитку, програм подолання депресивності та інших інструментів, що сприяють регіональному розвитку
150.	Гармонізація загальнодержавних та регіональних інтересів під час формування та реалізації державної регіональної політики шляхом: чіткого розподілу повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування прозорого і сталого розподілу податкових ресурсів між державним та місцевими бюджетами урахування органами місцевого самоврядування загальнодержавних інтересів під час вирішення питань місцевого значення проведення оцінки впливу політики, яка реалізується центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері, на рівень соціально-економічного розвитку окремих територій